

Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kokemukset sosiaalisten verkostojen merkityksestä korkeakouluopiskeluun

Amina Mohamed

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden
kokemukset sosiaalisten verkostojen merki-
tyksestä korkeakouluopiskeluun**

Amina Mohamed
Johtaminen ja kehittäminen sosi-
aali- ja terveysalan muutoksessa
Opinnäytetyö
Lokakuu, 2019

Amina Mohamed

Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kokemukset sosiaalisten verkostojen merkityksestä korkeakouluopiskeluun

Vuosi 2019

Sivumäärä 77

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kuulla maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kokemuksia vapaa-ajan sosiaalisten verkostojen vaikutuksesta opiskeluun. Opinnäytetyö linkittyy Laurean ja yhteistyökumppaneiden maahanmuuttajien ääni- hankkeeseen (2018-2021), jonka tavoitteena on tutkia maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opintojen etenemistä sekä löytää keinoja edistää heidän koulutustaan ja työuria. (Mäkö- Maahanmuuttajaopiskelijan ääni: kokemuksia opintopoluista).

Tietoperustassa tarkasteltiin muun muassa maahanmuuttajataustaiset nuoret tutkimuksien valossa, identiteettiä, transnationaalisuutta, monikulttuurisuutta sekä syrjintää.

Opinnäytetyön tutkimuksellinen osio toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Fokusryhmä- ja yksilohaastatteluiden avulla selvitettiin, mitä merkitystä identiteetillä ja sosiaalisilla verkostoilla on opiskelijoille. Lisäksi tutkielmassa kerättiin tietoa yhteiskunnallisesta näkökulmasta erityisesti syrjinnästä.

Tulosten mukaan vapaa-ajan sosiaalisilla verkostoilla on suuri merkitys maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opiskeluun ja yleensäkin elämään. Tuloksista selvisi, että vapaa-ajan sosiaalisista verkostoista opiskelijat saavat tukea opiskeluun. Tulokset tuovat esille myös sen, että erilaiset sosiaaliset verkostot tarjoavat maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille vahvan emotionaalisen tuen. Esimerkiksi vanhemmilta ja perheeltä he saivat henkistä tukea, kun taas ystäviltä konkreettista tukea opiskeluun.

Opinnäytetyö tarjoaa tutkimustietoa, jota voidaan hyödyntää koulutuksen kehittämisessä. Lisäksi opinnäytetyön tuloksia voivat hyödyntää kaikki, jotka työskentelevät maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden parissa. Maahanmuuttajataustaisten korkeakouluopiskelijoiden määrän lisääntyessä tarvitaan osaamista ja tietoa, joiden avulla voidaan huomioida paremmin kohderyhmän opiskelijat.

Tämän tutkielman avulla on myös mahdollista tehdä jatkotutkimuksia maahanmuuttajataustaisten korkeakouluopiskelijoiden kokemuksista.

Asiasanat: maahanmuuttajataustaiset opiskelijat, akkulturaatio, kulttuuri, sosiaaliset verkostot

Amina Mohamed

The experiences of students with a migrant background on the impact of free-time social networks

Year 2019

Pages 77

The aim of this thesis was to hear the experiences of students with a migrant background on the impact of leisure time social networks on studying. This thesis is linked to the "Maahanmuuttajien ääni-project which is Laureas and Partners (2018-2020), which aims to study the progress of students with an immigrant background and find ways to promote their education and career.

The theory base looked at young people with an immigrant background in the light of research, identity, transnationality, multiculturalism and discrimination.

The research part of the thesis was implemented as qualitative studies. Focus group and individual interviews explored the importance of identity and social networks for students. In addition, the thesis collected information from societal perspective, particularly on discrimination.

The findings of the thesis make it clear that recreational social networks play an important role in the studies and the personal life of students with a migrant background. The results also highlight that different social networks provide strong emotional support to students with a migrant background. For example, parents and the family offer spiritual support, while from friend's tangible support for studying.

The thesis provides research information that can be used in the development of education. In addition, anyone who works with student with an immigrant background can benefit from the results of the thesis. As the number of higher education students with an immigrant background increases, there is a need for more research.

Keywords: student with migrant background, acculturation, culture, social network

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Maahanmuuttajataustaiset nuoret tutkimuksen valossa.....	8
3	Monikulttuurisuus.....	12
3.1	Identiteetin rakentuminen	14
3.2	Sosiaaliset verkostot resursseina	16
3.3	Maahanmuuttajaperheet	17
3.3.1	Akkulturaatio perhesuhteissa ja yhteiskunnallinen asema	18
3.3.2	Transnationaalisuus.....	24
3.4	Kotoutuminen.....	25
3.5	Koulutus kotoutumisen välineenä	27
3.6	Maahanmuuttajat korkeakoulussa ja työelämässä	29
3.7	Syrjintä	31
4	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite	33
4.1	Kokemusten tutkiminen	34
4.2	Laadullinen tutkimus ja teemahaastattelu	36
4.3	Fokusryhmähaastattelu	37
4.4	Aineisto	38
4.5	Aineistonkeruun prosessi.....	40
5	Tulokset	42
5.1	Identiteetti.....	43
5.2	Perhe	45
5.3	Sukulaiset	49
5.4	Ystävät	51
5.5	Syrjintäkokemukset	52
6	Yhteenveto ja johtopäätökset tuloksista	57
7	Pohdinta.....	61
7.1	Maahanmuuttajataustainen haastattelijä	64
7.2	Eettinen reflektointi.....	66
	Lähteet	69
	Kuviot	73
	Taulukot	73
	Liitteet	74

1 Johdanto

Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä suomalaisissa korkeakouluissa on lisääntynyt tasaisesti. Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2000 jälkeen ovat maahanmuuttajataustaiset suorittaneet korkeakouluissa ja toisella asteella yhteensä 30 000 tutkintoa. (Myrskylä 2013). Tästä määrän lisääntymisestä huolimatta ammattikorkeakoulujen palveluissa maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita ei ole juurikaan huomioitu.

Tämä opinnäytetyö linkittyy Opetushallituksen rahoittamaan Maahanmuuttajaopiskelijan äänihankkeeseen (2018-2020). Hankkeessa pyritään edistämään maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan koulutuksen kautta. Hankkeessa ovat mukana Laurea ammattikorkeakoulun lisäksi Omnia, Luksia sekä Careeria.

Opinnäytetyössä keskityttiin erityisesti maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden vapaa-ajan sosiaalisiin verkostoihin ja siihen, miten ne vaikuttavat opiskeluun.

Tähän opinnäytetyöhön osallistuneet maahanmuuttajataustaiset opiskelijat ovat lähes kaikki joko syntyneet Suomessa tai saapuneet tänne alakouluikäisinä. Näin ollen he ovat suorittaneet kaikki ammattikorkeakoulua edeltäneet opinnot Suomessa. Heitä ei voida näin rinnastaa esimerkiksi aikuisena maahan muuttaneisiin. Tästä syystä opinnäytetyön tuloksissa viitataan toiseen sukupolveen tai maahanmuuttajataustaisiin, joilla tarkoitetaan Suomessa syntyneitä nuoria, joiden vanhemmat ovat syntyneet muualla (Alitolppa-Niitamo, Leinonen 2013, 97.) Yksi ammattikorkeakoulujen perustehtävistä on vaikuttaa toiminta-alueella vallitseviin haasteisiin ja pyrkiä löytämään konkreettisia ratkaisuja yhdessä työelämään liittyvien linkkien kautta. (Vilkuna, A-M 2011, 10).

Tässä työssä ei ainoastaan tutkittu maahanmuuttajataustaisten korkeakouluopiskelijoiden kokemuksia vaan tutkijana minulla oli vahva yhteys heihin, joka tuli siitä, että maahanmuuttajatausta oli yksi vahva yhdistävä tekijä.

Opinnäytetyön alussa tarkastellaan tutkimuskirjallisuuden avulla maahanmuuttajataustaisia nuoria, sosiaalisia verkostoja, identiteettiä, transnationaalisuutta, monikulttuurisuus Suomessa sekä kotoutumista erityisesti koulutuksen näkökulmasta. Lopuksi valotetaan vielä yhteiskunnallista näkökulmaa, keskittyen erityisesti syrjäntäkokemuksiin.

Edellä mainittujen teemojen lisäksi opinnäytetyön aiheen valintaan vaikutti vahvasti oma henkilökohtainen kokemus siitä, millaiset asiat voivat toimia maahanmuuttajataustaisen opiskelijan opintojen esteenä ja toisaalta, mitkä asiat edistävät niitä. Näiden asioiden tarkasteluun keskitytään tarkemmin tuloksissa, johtopäätöksissä sekä pohdinnassa.

Syy, miksi valitsin tutkia juuri maahanmuuttajataustaisten korkeakouluopiskelijoiden vapaa-ajan sosiaalisia verkostoja on myös aiheen ajankohtaisuus. Suomessa eletään tällä hetkellä muutoksen aikaa ja yhä useampi nuori tai lapsi puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia. Tulevaisuudessa näiden nuorten määrä tulee vielä entisestään lisääntymään kaikilla opintoasteilla. (Leinonen 2013, 9.)

Oma henkilökohtainen kokemukseni aiheeseen ja opintoihin liittyvään tukeen linkittyy erittäin vahvasti myös vapaa-ajan sosiaalisiin verkostoihin, joilta olen saanut suuren tuen omiin opintoihini. Perheeni ja läheiseni ovat vaikuttaneet vahvasti kouluttautumiseeni. Kodin ja erityisesti vanhempieni myönteinen suhtautuminen ja sitoutuminen lastensa kouluttautumisen tukeminen on ollut keskeistä omalla koulutuksen taipaleella. Omissa opinnoissani olen nimenomaan saanut tukea vapaa-ajan sosiaalisilta verkostoilta.

2 Maahanmuuttajataustaiset nuoret tutkimuksien valossa

Maahanmuuttajat ovat olleet tutkijoiden kiinnostuksen kohteena enenevässä määrin 1990-luvulta lähtien. Tutkimukset keskittyvät erityisesti aikuisiin maahanmuuttajiin, mutta myös nuoriin ja lapsiin liittyvä tutkimus on lisääntynyt vähitellen. Nuoret maahanmuuttajataustaiset henkilöt muodostavat ison osan maahanmuuttajataustaisista henkilöistä. Vuonna 2017 maahanmuuttajista 70% oli työkäisiä eli 15-64-vuotiaita (Tilastokeskus.) Näin ollen on selvääkin, että nuorempaan sukupolveen liittyvä tutkimus on lisääntynyt.

Transnationalisuudella viitataan niihin kaikkiin verkostoihin toimijoihin ja ihmisiin, jotka ovat yhteistyössä keskenään yli rajojen. Siitä voidaan käyttää myös termiä ylirajaisuus. (Martikainen & Pitkänen 2006, 24.)

Lotta Haikkola (2012) on tutkinut väitöskirjassaan ”Monipaikkainen nuoruus, toinen sukupolvi, transnationalisuus ja identiteetit” helsinkiläisten toisen sukupolven nuorten identiteettien ja transnationalisuuden muodostumista perheen ja lähisukulaisten sekä transnationaalisen verkostojen kautta ja niiden merkitystä uudessa maassa varttuneille nuorille. Transnationaalinen lähestymistavan käyttäminen on lisääntynyt tutkittaessa maahanmuuttajataustaisten nuorten yhteyttä kotimaahansa ja muihin maihin. Väitöskirjatutkimuksessa mukana oleille maahanmuuttajataustaisille nuorille transnationalisuus ei merkinnyt lähtömaan siteiden automaattista ylläpitämistä vaan uusien solmimista uudessa kotimaassa. Aineistona on käytetty helsinkiläisten maahanmuuttajataustaisten nuorten henkilökohtaisia verkostoja ja tutkimusmenetelmänä teemahaastattelua (Haikkola 2012, 7.)

Haikkolan (2012) tutkimuksen mukaan toinen sukupolvi ei automaattisesti peri vanhempinsa transnationaalisia yhteyksiä, vaan heidän tulee itse rakentaa niitä omista lähtökohdistaan. Näihin vaikuttaa vahvasti vierailut lähtömaahan ja transnationaalisen verkoston kasvokkain tapaaminen, joka vahvistaa transnationaalisen siteen. Tutkimuksesta selviää, että transnationalisuus pysyy muuttaen vaan muotoaan. Samanaikaisesti tutkimuksen mukaan pelkästään edellä mainitut asiat eivät yksinään riitä tuomaan transnationalisuutta merkitystä maahanmuuttajataustaisille nuorille vaan nuoret ovat osa monimutkaisen ja eri puolille levittäytyneiden verkostojen keskellä, joka saattaa tuottaa nuorille ei kuulumattomuuden kokemuksen. Maahanmuuttajataustaisen nuoren kokiessa jäävänsä transnationaalisen verkoston ulkopuolelle voi olla vaikeaa

uusien siteitä ja tämä voi vaikuttaa nuoren hyvinvointiin ja hän voi jäädä ilman perheen tukea. (Haikkola 2012, 8.)

Elina Leinosen (vuosi 2013) tekemä tutkimus Helsingin kaupungin tietokeskukselle ”Perheen sukupolvisuhteet ja kotoutuminen nuorten näkökulmasta” on tutkittu puolestaan maahanmuuttajaperheiden sisäisiä suhteita erityisesti nuorten näkökulmasta. Leinonen on toteuttanut tutkimuksen haastatteleamalla 13-18-vuotiaita maahanmuuttajataustaisia helsinkiläisiä nuoria. Sukupolvien väliset suhteet perheiden sisällä ja maahanmuutto ovat pinnalla ja niistä keskustellaan nuorten keskuudessa paljon ja nuoret peilaavat näitä asioita. Leinosen tutkimus mahdollistaa tämän aiheen tarkastelemisen laajemmin ja lähemmin erityisesti nuorten ja heidän sosiaalisten verkostojen näkökulmasta. (Leinonen 2013,9.)

Leinosen tutkimuksen tuloksista selviää, että maahanmuuttajataustaisten perheiden roolilla on tärkeä osa nuorten hyvinvoinnin ja onnistuneen kotoutumisen mahdollistajana. Maahanmuuttajataustaiset nuoret saavat vanhemmiltaan tuen, johon voi sisältyä odotukset kouluttautumiseen ja kunnioittavaan käyttäytymiseen. Tutkimuksen mukaan osa nuorista kaipasi vielä enemmän vanhemmilta erityisesti avointa keskustelua. Haastatteluissa nuoret toivat esille, että konkreettista apua asioihin haettiin koulusta ja sisaruksilta. Leinosen tutkimuksesta selviää, että vapaa-aika ja ystävät olivat myös tärkeässä roolissa, mutta päätökset tehtiin vanhempien näkökulmien pohjalta. (Leinonen 2013,45-47.)

Marja Peltola (2014) on väitöskirjaansa ”Kunnollisia perheitä maahanmuutto, sukupolvet ja yhteiskunnallinen asema” varten tutkinut maahanmuuttoa ja sukupolvien välisiä suhteita. Hänen tutkimuksestaan käy ilmi, että maahanmuuttajavanhemmilla on suuri merkitys lastensa ja nuortensa koulutus- ja ammattivalinnoissa. Tutkimuksesta selviää myös, että nuoret näkivät vanhempiensa arvostuksen koulutusta kohtaan ja vanhemmille oli tärkeätä, että nuoret hankkivat itselleen peruskoulun jälkeen jonkin tutkinnon ja enemmistö haastateltavista nuorista näki vanhempien antaman tuella ja ohjauksella olevan suuri merkitys. (Peltola 2014, 104.)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemästä tutkimuksesta (2009-2012) selviää, että 2000-luvusta lähtien ulkomaalaistaustaisten sosiaaliala- ja terveydenhuollon ammattilaisten määrä on nelikertaistunut. Tämä luo haasteita koulutukseen, perehdytykseen ja johtamiseen. Näiden ammattilaisten on ajateltu helpottavan sosiaali- ja terveysalan työvoimapulaa. Tutkimuksista selviää kuitenkin, että eri taustaisten työntekijöiden tilanteeseen liittyy erilaisia epäkohtia.

Maahanmuuttajataustaiset sosiaaliala- ja terveysalan ammattilaiset ovat usein heikommassa asemassa kuin kantaväestöön kuuluvat. He kokevat enemmän syrjintää työllistymisessä ja työskentelevät usein paikoissa, jotka eivät vastaa heidän koulutustaan. Yksi suurimmista haasteista on myös puutteellinen kielitaito. (Aalto, Elovainio, Heponiemi, Hietapakka, Kuusio, Lämsä 2013. 6, 21.)

Tilastokeskus, Terveyden ja hyvinvoinninlaitos ja Työterveyslaitos toteuttivat vuosina 2014-2015 maahanmuuttajataustaisten henkilöiden työ ja hyvinvointitutkimuksen (UTH). Tutkimuksessa selvitettiin mm. maahanmuuttajataustaisten nuorten yhteiskuntaan osallistumista tai syrjäytymisvaaraa, jota on mitattu varhaisella koulun keskeyttämisellä. (Larja, Sutela&Witting2015.)

Tutkimuksesta (2014-2015) selviää, että moni maahanmuuttajataustainen nuori iältään 18-24-v on keskeyttänyt koulun kokonaan tai on koulutuksen ja työelämän ulkopuolella verrattuna saman ikäisiin kantaväestöön kuuluviin nuoriin. Pojat keskeyttivät koulunkäynnin tyttöjä useammin. Nuorilla maahanmuuttajataustaisilla naisilla koulun keskeyttäminen ja työelämän ulkopuolella oleminen liittyi taas usein esimerkiksi siihen, että he perustavat perheen nuorina ja jäävät kotiin hoitamaan lapsia. (Larja ym. 2015.)

Olisi tärkeää, että maahanmuuttajataustaiset nuoret jatkaisivat koulutusta, sillä pelkällä peruskoulun todistuksella on yhä vaikeampi työllistyä. Sen lisäksi koulutuksen ja työn ulkopuolelle jääminen ja sosiaaliset sekä mielenterveys ongelmat ovat yhteyksissä toisiinsa. (Larja ym 2015.)

Työ ja hyvinvointi- tutkimuksesta (2014-2015) selviää, että suomea tai ruotsia äidinkielen tasolla puhuvat maahanmuuttajataustaiset lapset tai nuoret keskeyttivät harvemmin koulunkäynnin. Samanaikaisesti tutkimuksesta käy myös ilmi, että lähes puolet (47%) maahanmuuttajataustaisista nuorista aikuisista (30-34-vuotiaat) on suorittanut korkeakoulututkinnon. Tutkimuksen mukaan naisten osuus korkeakoulututkintojen suorittaneissa on suurempi kuin miesten. Tutkimuksesta on nähtävissä se, että Suomeen kahdenkymmenen ikävuoden tienoilla Suomeen muuttaneet korkeakouluttautuvat useammin, kun taas lapsena tulleet harvemmin. Tämän mukaan maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten joukosta löytyy niin peruskoulun varassa olevia kuin korkeasti koulutettuja. (Larja ym 2015.)

Hyvärisen ja Erolan tutkimuksen ”mahdollisuuksien tasa-arvo stressitestissä? (2011) mukaan maahanmuuttajien perhetaustalla on suurempi vaikutus kouluttautumiseen kuin muulla väestöllä. Toisen polven maahanmuuttajista suurin osa pärjää koulutuksessa hyvin, mutta joillekin erilaiset syrjäytymistekijät kasautuvat yhteen. Näitä syrjäytymistekijöitä ovat mm. lapsiperheköyhyys, yksinhuoltajuus ym. Sen lisäksi erityisesti pakolaistaustaisilla maahanmuuttajilla on vanhempien ja lasten kokemia traumoja kotimaassa (Hyvärilä & Erola 2011, 647). Tutkimuksen mukaan koulutusta mittapuuna käytettäessä ovat maahanmuuttajataustaiset nuoret heikommassa asemassa muihin nuoriin verrattuna johtuen edellä mainittujen asioiden lisäksi maahanmuuttajataustaisten lasten vanhempien sosioekonomisesta taustasta ja yhteiskunnan suhtautumisesta sekä asenteista. (Hyvärinen & Erola 2011, 654.)

Maahanmuuttajataustaisten lasten tai nuorten vanhemmilla on yleensä suuria odotuksia lastensa kouluttautumiseen ja sitä arvostetaan. Tutkimuksesta (2011) kuitenkin selviää, että maahanmuuttajataustaisille nuorille koulutukseen pääseminen on vaikeampaa kuin kantaväestöön kuuluvilla nuorilla. Sen lisäksi maahanmuuttajavanhemmat ovat todennäköisesti itse kohdanneet esimerkiksi syrjintää työmarkkinoilla ja he näkevät koulutuksen kautta mahdollisuutena lastensa välttää tätä. (Hyvärinen & Erola 2011, 646.)

Levelsin ja Dronkers ovat tutkineet kansainvälisessä tutkimuksessa eri maiden maahanmuuttajaopiskelijoiden menestymistä koulutuksessa. He vertailivat ja analysoivat kolmentoista maan Pisa (2003) tuloksia. Tuloksissa he havaitsivat, että perheiden sosioekonomisen taustan lisäksi kotouttamistoimenpiteillä ja niissä esiintyvillä ongelmilla on merkitystä koulussa menestymiseen. Maahanmuuttajataustaisilla lapsilla ja nuorilla oli eroja koulumenestyksessä riippuen myös vanhempiensa lähtömaasta. (Levels & Dronkers 2004.)

VOIMAA- Voimavaroja maahanmuuttajista (2008-2011) on Metropolian ammattikorkeakoulussa toteutettu hanke, jossa on pyritty löytämään uusia polkuja yhdessä eri toimijoiden kanssa kehittää maahanmuuttajien osaamista. Suomen väestö ikääntyy voimakkaasti lähivuosina ja näin tarvitaan paljon uutta työvoimaa. Maahanmuutolla voitaisiin osittain paikata tätä. Onnistunut kotoutuminen ja pääseminen osaksi suomalaiseen yhteiskuntaan vaikuttavat keskeisesti maahanmuuttajien asettumisen työelämään. Tällä hetkellä haasteena on se, että koulutetut maahanmuuttajat tekevät töitä, jotka eivät vastaa heidän koulutustaan ja sen kautta hankkimaansa osaamista. VOIMAA-hankkeessa onkin myös pyritty löytämään keinoja tukea maahanmuuttajia urakehityksessä kohti asiantuntija- ja esimiestehtäviä. (Vilkuna 2011, 10.)

Kulttuuriperintökasvatuksen kehittämishankkeen (2010-2013) tarkoituksena oli löytää lisätietoja ja työkaluja ammattilaisille, jotka työskentelevät monikulttuuristen lasten- ja nuorten kanssa. Erityisesti lisätietoja ja työkaluja haluttiin lisätä suhteessa monikulttuurisuuteen, kulttuuriin ja identiteetti –teemojen käsittelemiseen. Kulttuuri- identiteetti vaikuttaa yksilön kasvuun ja kehitykseen ja siihen vaikuttavat myös olennaisesti ympäröivä yhteiskunta ja siihen osallistuminen (Laine 2013, 7.)

Hankkeen (2010-2013) tuloksista käy ilmi, että Suomen oppilaitosten toimintaympäristöissä on tapahtunut muutoksia ja yksi keskeisimmistä muutoksista on monikulttuurisuuden ja kulttuurien välisten kohtaamisten lisääntyminen. Tämä näkyy arjessa muun muassa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrän lisääntymisenä. Myös teknologisen kehityksen myötä yli rajojen tapahtuvat kielelliset ja kulttuuriset kohtaamiset ovat lisääntyneet. (Pitkänen 2013, 9.)

Kuten edellä olevista tutkimuskatsauksista voidaan havaita maahanmuuttajataustaisia nuoria ja heidän opintojaan on tutkittu jonkin verran. Kuitenkin vapaa-ajan sosiaalisten verkostojen ja sen merkitystä opiskelijoiden motivaatioon tutkiminen on jäänyt vähemmälle huomiolle. Sen vuoksi keskityinkin tähän aiheeseen omassa opinnäytetyössäni.

3 Monikulttuurisuus

Monikulttuurisuus on eri kulttuuri- ja kielitaustoista tulevien ihmisten tasavertainen rinnakkaiselo. Monikulttuurisuuden rinnalle ovat myös viime vuosina tulleet monimuotoisuus ja moniarvoisuus käsitteet, jotka tarkoittavat sitä, että ihmiset ovat erilaisuudesta huolimatta samanarvoisia toisiinsa nähden. (Punainen risti.)

Suomessa monikulttuurisuus mielletään usein uudeksi asiaksi, vaikka näin ei kuitenkaan ole. Suomessa on ollut vähemmistöjä pitkään esimerkiksi romaneja ja saamelaisia. Kuitenkaan tänäkään päivänä näiden vähemmistöjen asema ei ole itsestään selvä. Vielä tänäkin päivänä ihmisiä määritellään etnisen taustan kautta. Ennakkoluulot voivat aiheuttaa eriarvoistumista. Monesti asioita nähdään kulttuurillisesti, vaikka kyse voi olla yhdistelmästä. Tällöin ei nähdä monen tekijän summaa. (Keskinen & Vuori & Hirsiaho 2012. 16.)

Nykyisin sosiologiassa nähdään kulttuuri muuttuvana ja ei-selvärajaisena asiana. Kulttuuri on laaja käsite ja se voi merkitä eri asioita myös saman kulttuurin omaaville. Näin ollen ei voida yksiselitteisesti olettaa jonkin asian johtuvan pelkästään kulttuurista. Kulttuuri myös muuttuu ja muovautuu eri ympäristöissä. Sen lisäksi kulttuurin sisällä saattaa syntyä alakulttuureja ja sekin saattaa itsessään olla erilainen. (Keskinen, Vuori, Hirssiaho. 2013, 17.)

Joskus maahanmuuttajien kanssa työskentelevät ammattilaiset toivovat saavansa ”oppaan” eri kulttuurien erityispiirteistä sekä, miten huomioida näitä asioita. Tällainen ei kuitenkaan ole mahdollista, eikä suotavaa, koska kulttuuri on muuttuvaa, eikä pysyvä asia. Se, mitä ihmiset pitävät kulttuurinsa osana muuttuu ajan myötä. Tämän vuoksi tällainen ”opas” vanhenisi ja sen neuvot jakaisivat näkökulmia. Tämän lisäksi muutto uuteen maahan vaikuttaa ihmisen kulttuuriin, taustaan ja siihen, miten näkee asioita sekä, kuinka kauan on asunut maassa. Sen lisäksi tähän vaikuttavat myös henkilön koulutustausta ja lähtömaa. Samasta maasta lähtöisin oleva korkeasti koulutettu, kaupungilta muuttanut tai pienestä kylästä näkevät asioita eri tavoin. (Säävälä & Alitolppa-Niitamo 2013, 5.)

Kulttuurista puhuttaessa tulee muistaa sen merkitystä ihmisten elämässä ja sen laajuus ja, kuinka sen sisällä voi olla yhtenäisyyksiä sekä eroavaisuuksia riippuen yksilön näkökulmasta. Sen lisäksi yhteiskunnan erityisesti tiedotusvälineiden viestit sekä asenteet vaikuttavat siihen, miten maahanmuuttajat pystyvät toimimaan ja näkemään oman kulttuurinsa. Kaikkein tärkeintä on nähdä ja ymmärtää kulttuurien erityispiirteitä, lisätä tietoisuutta koulutusten kautta sekä kohdata maahanmuuttajia yksilöinä, heidän kokemusmaailmansa ja tutustua heidän taustansa. (Säävälä & Alitolppa-Niitamo 2013, 6.)

Monikulttuurisuuden lisääntyminen muuttaa myös Suomea kokonaisvaltaisesti ja ajatuksen maasta puhtaasti suomalaisten maana. Sen lisäksi suomalaisuuden käsitys muuttuu tämän myötä. Tämä on haastavaa kantaväestöön kuuluville, joiden tulee sopeutua ja tarkastella omaa kulttuuriaan ja lähestyä tähän uudella tavalla. Valitettavasti erilaisista asennetutkimuksista selviää, että kasvaminen tähän uudenlaiseen kulttuurien kohtaamiseen ei ole tapahtunut samassa vauhdissa kuin monikulttuurisuuden lisääntyminen. (Pitkänen 2013, 9.)

Sopeutuminen uudenlaiseen monikulttuuriseen ympäristöön vaatii työtä niin maahanmuuttajilta kuin kantaväestönkin kuuluvilta. Usein kuitenkin tapahtuu niin, että uudet tulijat joutuvat sopeutumaan uuden kulttuurin käytäntöihin täysin. Eri maissa tehdyistä tutkimuksista selviää,

että tämä johtaa usein siihen, että esimerkiksi maahanmuuttajataustaiset opiskelijat eivät viihdy koulutuksen parissa, etenkin koska he eivät pääse hyödyntämään heidän taitojaan. Sen lisäksi usein opetussuunnitelmissa asiat tuodaan yleensä yhdestä näkökulmasta ja niin kuin ne olisivat itsestäänselvyksiä ja kaikki ymmärtäisivät sitä. Tarkoittaen sitä, että esimerkiksi kaikille Suomen koulujärjestelmä ei ole itsestäänselvyys tai, miten tämä yhteiskunnan kaikki rakenteet toimivat. Jo tämä itsessään luo haasteita ja on este osallisuudelle. Myös opettajien näkemykset monikulttuurisuudesta ja sen pitäminen rikkautena ja samanaikaisesti pelko sen tuomista haasteista vaikuttavat käytännön työhön ja esimerkiksi opetuskäytänteisiin. (Pitkänen 2013, 10.)

Suomessa monikulttuurisuuden lisääntyminen on nähty etenkin nuorista puhuttaessa. Eri kulttuurista tulevien nuorten on nähty sulautuvan helpommin toisiinsa kuin aikuisten ja tämän tukemiseksi on pyritty lisäämään muun muassa erilaista asenne- ja suvaitsevaisuuskasvatusta. On alettu myös ymmärtää, että maahanmuuttajataustaisten nuorten oman kulttuurin säilyttäminen, erityisesti ehjän identiteetin perspektiivistä on äärimmäisen olennainen asia. Tällä tavalla heidän on mahdollista tasapainoilla kahden kulttuurin välillä. (Martikainen & Haikola 2010, 219.)

3.1 Identiteetin rakentuminen

Identiteetti tarkoittaa kaikkea sitä, mitä ihminen ymmärtää itsestään. Identiteetin rakentumiseen vaikuttaa voimakkaasti, miten yksilö näkee oman arvonsa sekä positiivisella itsetunteuksella on vahva vaikutus tähän ja suuri voimavara. Sen lisäksi tähän vaikuttaa myös ulkopuolelta tuleva kokemus. Identiteettiä ei tulisi nähdä pysyvänä ominaisuutena vaan se muokkautuu esimerkiksi vuorovaikutuksen kautta. (Suomen mielenterveys ry.)

Identiteetin rakentumiseen vaikuttavat vahvimmin juuret ja elämänhistoria. Ihmisen liikkua ja muuttaessa maasta toiseen näkee hän itseään eri tavalla ja tällöin myös perheverkostoja tarkastellaan laajemmin yli rajojen. Maahanmuuttajataustaisten nuorten identiteetteihin vaikuttavat myös kosketus suomalaisuuteen. Näin ollen he eivät ole vain ulkopuolisia, vaan heille kehittyy myös suomalaisia identiteettejä. Siihen, miten nuoret kuitenkin määrittelevät itseään vaikuttaa kuitenkin suomalaisuuden määritelmä ja rajan veto sen suhteen, miten ympäröivä

yhteiskunta määrittelee suomalaisuutta. Monilla nuorilla identiteetti syntyykin hyvin usein kamppailua kahden kulttuurin tuloksena. (Haikkola 2012, 234.)

Identiteetin muovautuminen ja syntyminen eivät ole ainoastaan riippuvaisia yksilöstä, vaan sen kehittymiseen vaikuttaa vahvasti myös ympäristö. Riippuu paljon tilanteesta, annetaanko ihmiselle niin sanotusti lupa olla suomalainen. Kun lupaa ei anneta, korostetaan esimerkiksi sellaisia osa-alueita, joiden nähdään olevan perustana suomalaisuudelle. Näiden määritelmien kautta suljetaan suomalaisuuden ulkopuolelle ihmisiä, joiden ei nähdä täyttävän näitä kriteereitä. Tällaisina kriteereinä voi toimia esimerkiksi kieli ja ulkonäkö. Tutkimuksesta (Haikkola 2012) selviää, että identiteetin määrittelyyn ja rajan vetämiseen liitetään negatiivisia merkityksiä. Ulkomaalaisuus terminä liitetään ulkomaalaisten kokemusten mukaan ei-etniselle yhteydelle ja ulkopuolelle sulkemiseen. Samanaikaisesti kyseiset asiat kuitenkin yhdistävät näitä ihmisiä ja vahvistavat heidän keskinäisen yhteenkuuluvuuden tunnettaan. (Haikkola 2012, 235.)

Marja Peltolan väitöskirjatutkimuksesta (2014) ilmenee, että nuoret eivät suoraan osanneet määrittellä omaa identiteettiään ja nimetä tarkasti, keitä he ovat. Peltolan tutkimuksessa haastateltavat toivat esille, että heissä oli suomalaisia piirteitä, jotka tulivat esimerkiksi ympäristön kautta. Tutkimukseen osallistuneet nuoret eivät kuitenkaan kuvailleet itseään suoraan suomalaisiksi. (Peltola 2014, 233.)

Peltolan tutkimuksen mukaan kaikkein vaikein tilanne oli maahanmuuttajataustaisilla nuorilla, joita suljettiin molempien yhteisöjen ulkopuolelle, koska omanmaalaisuus saatettiin kyseenalaistaa oman etnisen yhteisön tai nuoren omasta toimesta. Samanaikaisesti ”suomalaisuuden edustajat” eivät nuorten kokemusten mukaan hyväksyneet heitä suomalaisiksi. Tällöin nämä nuoret saattoivat ratkaisuna tähän luoda itselleen ja identiteetilleen laajemman ja avaramman määritelmän ja esimerkiksi nähdä itsensä maailmankansalaisina. Suomalaisuuden määritelmän kapeuden vuoksi nuoret kuvailivatkin itseään enemmänkin luonteen, koulutuksen sekä harrastusten kautta. (Peltola 2014, 235-236.)

3.2 Sosiaaliset verkostot resursseina

Sosiaalisten verkostojen toimivuuden kannalta on olennaista se, että siihen kuuluvat ihmiset ymmärtävät toisiaan. Tämä kuuluu kulttuurisiin järjestelmiin sekä jaettuihin rooleihin (Ruuskanen 2001, 8.) Se, miten sosiaaliset verkostot lähtevät rakentumaan ja auttamaan ympärillä valitsevaa yhteisöä riippuu ympäristöstä. Tämä tarkoittaa sosiaalisten verkostojen välisen vuorovaikutuksen ja luottamuksen edistymistä ja tätä kautta yhteiskunnan ja yhteisöjen toimintaan tai yksilön tavoitteiden toteutumista (Ruuskanen 2001, 9).

Erilaisten verkostojen avulla yksilön on mahdollista saada tukea erilaisiin haasteisiin. Yhteiskunnan palvelujen valikoimasta ei aina välttämättä löydy apua yksilön ongelmiin ja tällöin muiden verkostojen kuten suvun, perheen tai ystävien tuen merkitys kasvaa (Ruuskanen 2001, 20).

Sosiaaliset verkostot toimivat tärkeässä roolissa niin yksilön, yhteisön kuin yhteiskunnankin tasolla. Aikaisemmin sosiaalisten verkostojen määrittely ulottui lähinnä naapuri- ja lähiyhteisöön. Teknologian myötä tämä ulottuvuus on kuitenkin laajentunut huomasti. Verkostot saattavat rakentua esimerkiksi etnisen taustan, sukupuolen tai kansalaisuuden mukaan. Vaikka verkostoissa voi olla eroavaisuuksia on kuitenkin kaikissa havaittavissa samoja piirteitä. Sosiaalisten verkostojen nähdään usein rakentuvan läheisistä ihmissuhteista ja myös kulttuurista riippuen toisessa maassa asuvat voivat olla yhtä tärkeitä. (Ruuskanen 2001, 22.)

Sosiaaliset verkostot ovat ihmisille resurssi, josta voi saada apua vaikeisiin tilanteisiin. Tämä resurssi voi pitää sisällään esimerkiksi henkistä tukea, materiaalista apua tai tiedon lisäämistä. Tästä syntyy yksilöiden välille yhteenkuuluvuuden tunnetta. Sosiaalisten verkostojen kautta jaetaan ja välitetään tietoa. Tämä vaatii yksilöltä aktiivisuutta ja sosiaalisten suhteiden ylläpitämistä. Näiden suhteiden kautta saatava tuki nähdään usein tärkeänä sekä kannustavana. (Ruuskanen 2001, 26.)

Viime aikoina sosiaalisia verkostoja on lähestytty enemmän yksilön tasolta aiemman yhteisön sijasta. Toisaalta eri yhteiskunnissa sosiaaliset verkostot tarkoittavat ja merkitsevät ihmisille eri asioita. Länsimaissa verkostoista haetaan tukea ihmissuhteisiin liittyviin ongelmiin ja ihmisten välisiin suhteisiin ja yhteiskunnalle jätetään politiikkaan ja talouteen liittyvät asiat. Kehittyvissä

yhteiskunnissa taas verkostot saattavat olla tärkeässä roolissa kaikilla ihmisten elämän osa-alueilla. Tämä selittyy usein sillä, että jos yhteiskunta ei ole vahva ja toimiva niin sosiaaliset verkostot täydentävät tätä yhteiskunnan toimimattomuuden vajetta. (Ruuskanen 2001, 27.)

Sosiaaliset verkostot ovat muokkautuneet ajan saatossa ja joissakin yhteiskunnissa verkostoista on tullut yhä henkilökohtaisempia, kun aikaisemmin ne olivat hyvinkin julkisia. Myös verkostojen luonne voi riippua monesta asiasta esimerkiksi perustuuko se sukulaisuuteen ja velvollisuuteen vai perustuuko se vapaaehtoisuuteen ja yhteisen kiinnostuksen kohteeseen. Tutkimuksissa on myös havaittu eroja eri verkostojen välillä. Verkostot, joissa enemmistöinä ovat naiset keskittyvät ja hakevat toisiltaan henkistä tukea. Toisaalta verkostojen luonteeseen voi vaikuttaa sukupuolen lisäksi myös sosioekonominen tai sosiaalinen status. Korkeassa yhteiskunnallisessa asemassa toimivat jakavat taas enemmän tietoa ja materiaalista tukea keskenään. (Ruuskanen 2001, 30.)

3.3 Maahanmuuttajaperheet

Tutkimuksessaan Peltola (2014) nostaa esiin, että yhteiskunnallisessa keskustelussa puhutaan paljon perheistä. Tässä keskustelussa maahanmuuttajaperheillä on oma paikkansa. Kuitenkin maahanmuuttajaperheisiin liittyvässä keskustelussa painottuvat useimmiten ääripäät. Toisaalta maahanmuuttajaperheisiin liitetään yleisesti positiivisena piirteenä tiiviys, jota taas ei liitetä kantaväestön perheisiin. Tätä useammin maahanmuuttajaperheitä koskevassa keskustelussa painottuvat kuitenkin ongelmat, jotka liittyvät useimmiten kulttuuriin ja esimerkiksi perheiden harjoittamaan kontrolliin, joka sitten törmää yhteen suomalaisen yhteiskunnan kanssa. Tällainen keskustelu yksinkertaistaa maahanmuuttajaperheet yhtenäiseksi massaksi, joiden kaikkea toimintaa selitetään kulttuurin ja kulttuurierojen kautta. Vaikka todellisuudessa nämä perheet ovat niin kulttuurisesti kuin sosioekonomisesti hyvin vaihtelevaa ryhmää ja heidän sisällään on vielä lisää eroavaisuuksia. Tämän kautta luodaan kuvaa maahanmuuttajaperheistä täysin erillisinä ja erilaisina ja vahvistetaan vastakkainasettelua. (Peltola 2014, 11.)

Perheiden hyvinvoinnista puhuttaessa nähdään maahanmuuttajaperheiden tapa ratkaista erilaiset kysymykset perheen sisällä ongelmallisena. Peltola lähestyy tutkimuksessaan eri näkökulmasta kuin, kuin miten asia esitetään yhteiskunnallisessa keskustelussa. Peltola näkee nämä

perheet samalla tavoin kuin mitkä tahansa perheet, joiden hyvinvointiin, yhteisöön, resursseihin ja käytäntöihin vaikuttavat yksilöllisten tapojen lisäksi yhteiskunnan rakenteet ja valtasuhteisiin liittyvät kysymykset, eli minkälaisia rooleja yhteiskunta antaa näille perheille. (Peltola 2014, 11.)

Peltolaa seurailleen tutkielmassani painottuu näkemys siitä, että maahanmuuttajaperheiden kuten kaikkien muidenkin perheiden toimintaan vaikuttaa se, mitä yhteiskunnassa nähdään normaalina ja poikkeaako tämä valtavirrasta? Esimerkiksi suomalaisessa kulttuurissa ja siinä nähtävänä oleva normiksi määritelty käsitys ydinperheestä asettaa usein maahanmuuttajataustaiset perheet vastakkaiselle puolelle ja usein unohtuu, että myös ydinperheen ulkopuolella olevat sukulaissuhteet velvollisuuksineen ja vastuineen ovat merkittäviä myös suomalaisille. (Peltola 2014, 119.)

Peltolan tutkimuksen tavoitteena olikin selvittää, miten etnisyys, sukupuoli sekä sukupolvi vaikuttavat maahanmuuttajaperheiden yhteiskunnalliseen asemaan ja perheiden mahdollisuutta tarjota resursseja jäsenilleen. Tutkimuksesta selviää, että perheet tarjoavat paljon jäsenilleen erityisesti emotionaalista tukea. (Peltola 2014, 119.) Tämä sama asia selviää myös tästä opinnäytetyötutkielmasta.

3.3.1 Akkulturaatio perhesuhteissa ja yhteiskunnallinen asema

Maahanmuuttajaperheiden välisissä suhteissa on erilaisia vaikuttavia tekijöitä. Kuviossa (1) kuvataan näitä tekijöitä, joita ovat muun muassa perheen rakenne ja jäsenet, ulkopuoliset tekijät ja haasteet jne. Erityisesti nämä tekijät vaikuttavat muutoksiin akkulturaatioprosessin aikana. Akkulturaatio tarkoittaa antropologian määritelmän mukaan muutoksia yhdessä tai molemmissa kulttuureissa, jotka tapahtuvat, kun kulttuurit ovat jatkuvassa keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Sen seurauksena sosiaalisen yhteisön erilaiset rakenteet ja instituutit sekä kulttuurikäytännöt kohtaavat muutosprosessin. (Alitolppa-Niitamo 2010, 45.)

Perhe ja läheiset ihmissuhteet kuten vanhemmat vaikuttavat suuresti nuorten hyvinvointiin ja kotoutumiseen. Usein aiheeseen liittyvissä tutkimuksissa keskitytään enemmänkin yksilöön, yhteiskuntaan sekä näiden välisiin suhteisiin. Vähemmälle on jäänyt nuorten ja heidän van-

hempien tai nuorten ja heidän sisarustensa väliset suhteet. Monet eri asiat kuten nuoren luonteenpiirteet, kotiympäristö, kaveripiirit sekä yhteiskunta vaikuttavat siihen, miten nuoret selviävät nuoruuden eri vaiheista. Näistä tekijöistä ja paikoin niiden yhteisvaikutuksesta johtuen, osa pärjää hyvin ja osalla taas kasautuvat erilaiset haasteet. Sen lisäksi, että pohditaan keinoja ennaltaehkäistä nuorten haasteita, on myös tärkeää kiinnittää huomiota nuorten ja heidän ympäristönsä voimavarojen positiivista kehittymiseen. (Alitolppa-Niitamo & Leinonen 2013, 96.)

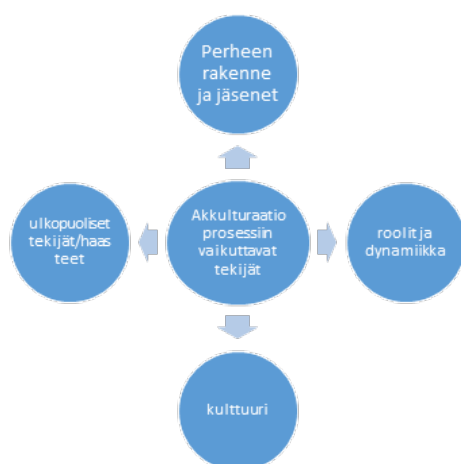
Perhe on yksilölle usein tärkein verkosto ja voimavaran lähde. Tällä tarkoitetaan sitä, että yksilö saa perheen kautta asioita, jotka tukevat hänen hyvinvointiansa. Perheen kautta yksilö saa esimerkiksi taloudellisia ja sosiaalisia voimavaroja. Myös vanhemmuuden mallit ja tieto omasta kulttuurista, välittyvät perheen sisällä, vanhemmilta nuorille. Perheen käytettävissä olevat taloudelliset ja sosiaaliset resurssit vaikuttavat puolestaan asuinolosuhteisiin, turvallisuuden tunteeseen sekä toimintakykyyn. Perheen hyvinvointiin vaikuttavat puolestaan ympärillä olevat verkostot ja niiden antama tuki. Erilaiset verkostot voivat mahdollistaa sen, että yksilö kokee kuuluvansa johonkin. Nämä erilaiset resurssit voivat vaikuttaa toinen toisiinsa. Tämä ei automaattisesti tarkoita sitä, että ne heikentävät suoranaisesti toinen toisiaan. Maahanmuuttajaperheillä voi olla taloudellisesti pienet resurssit ja samanaikaisesti isot sosiaaliset verkostot, joka heijastuu myönteisesti hyvinvointiin. (Peltola 2010, 66–67.)

Akkulturaatiota on tutkittu niin yksilö kuin perhetasolla. Perhetasolla muutosprosessi vaikuttaa perheen vuorovaikutussuhteisiin, vanhemmuuteen, lasten kasvatukseen sekä koko perheen hyvinvointiin. Näin ollen usein kyseessä on jaettu kokemus. Vaikka perhe on mukana akkulturaatio prosessissa omana yksikkönään, on akkulturaation osallistuvan perheen jäsenten välillä eroja. Siihen, millainen muutosprosessi tuloksineen on, riippuu myös perheen kulttuurista. Sen lisäksi siihen vaikuttaa kulttuuri. Perhetutkimuksissa perheen yhteisöllisyys saattaa kasvaa entisestään uudessa kotimaassa, jossa saattaa ulkopuolelta kohdatut haasteet esimerkiksi syrjintä lisätä perheenjäsenten välistä yhteyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Haasteissa perheen tarjoama suoja ja turva korostuvat entisestään. Kuitenkin ulkopuolelta tulevat haasteet voivat esimerkiksi myös etäännyttää lapsia ja vanhempia toisistaan. (Alitolppa-Niitamo 2010, 46.)

Akkulturaation etenemiseen vaikuttaa myös omalta osaltaan uuden kotimaan kulttuuri (kuvio 1). Tässä keskeisiä tekijöitä on esimerkiksi se, miten muualta muuttavat ihmiset vastaanote-

taan uudessa maassa ja millaisia asenteita ylipäänsä muualta muuttavat kohtaavat tämän kulttuurin keskuudessa. Lisäksi akkulturaatioon vaikuttavat perheen sosiaalinen ja taloudellinen pääoma. (Alitolppa-Niitamo 2010, 46.)

Kuvio 1: Akkulturaatioon vaikuttavat tekijät

Yksilö kasvaa tietynlaisessa ympäristössä, ja lähimpänä kehitysympäristönä on useimmiten perhe. Perhe muodostaa sosiaalisia suhteita ja se on osana laajempaa verkostoa niin yhteiskunnallisesti kuin sosiokulttuurisesti, jossa ihmiset ovat vuorovaikutuksessa toisiinsa. Lapset ja nuoret ponnistavat näistä verkostoista sitten osaksi muita verkostoja, kuten varhaiskasvatukseen ja myöhemmin koulumaailmaan. Tämän prosessin myötä lapsi tai nuori kehittyy yhteisöjen ja yhteiskunnan jäseneksi. Usein yhteiskunnan muutokset tulevat perheeseen juuri lapsen kautta. Tällöin lapsilla ja vanhemmilla on erilaiset tavat omaksua uudet asiat ja, jolloin voidaan puhua eritahtisuudesta. (Alitolppa-Niitamo 2010, 47-48.)

Alitolppa-Niitamo viittaa Birmaniin (2006) jonka mukaan on monia syitä, jotka vaikuttavat kuluun lapsen ja vanhemman välillä ja yksi isoimpia näistä on varmasti akkulturaatio ja etenkin eritahtinen akkulturaatio. Vanhempien ja lasten välisen erojen lisäksi myös sisarusten välillä voi olla eroja akkulturaatiossa. Alitolppa-Niitamo on viitannut Birmanin, jonka mukaan vanhempien ja lasten akkulturaatioprosessin erossa voi vaikuttaa esimerkiksi se, että vanhemmat

ja lapset näkevät eri asioita tärkeinä. Myös vanhoista toimintamalleista luopuminen voi tapahtua eri aikaan. Akkulturaatioprosessiin liittyvistä eroista voi syntyä erilaisia ristiriitoja perheenjäsenten välillä. Ristiriitojen takana on myös nähty olevan vanhempien kokema stressi, joka liittyy uuteen maahan muuttamiseen sekä esimerkiksi taloudellisiin huoliin. Tämä sitten saattaa näkyä vanhempien hyvinvoinnissa ja perheen välisessä vuorovaikutuksessa. (Alitolppa-Niitamo 2010, 51-52.)

Keskeinen asia akkulturaatioprosessissa liittyen perhe-elämään on se muutos, joka tapahtuu ihmisten välisissä suhteissa. Entisessä toimintaympäristössä omaksutut ja hyväksi havaitut toimintamallit ja arvot eivät välttämättä toimikaan enää ne uudessa ympäristössä. On yksilöllistä, miten kukin esimerkiksi perheenjäsen reagoi tällaiseen muutokseen. Maahanmuuttajanuorille tämä voi tarkoittaa sitä, että heidän on vaikeaa kehittyä uudessa ympäristössään. Uusi ympäristö voi esimerkiksi lamaannuttaa ja tuoda vaikeita haasteita sosiaalisiin suhteisiin, erityisesti sukupolvien välille. Tässä tulee kuitenkin muistaa, että sukupolvien välille tulevat ristiriitaisuudet ovat osittain normaaleja ja kuuluvat myös luonnollisena osana nuoruuteen. Haasteisiin vaikuttavat myös osaltaan ympäristön normit ja odotukset. Perheiden sosiaalisten verkostojen laajentuminen voisi auttaa näiden haasteiden kanssa. Myös onnistuneella kotoutumisella luodaan puitteita, jotka auttavat ja tukevat vanhemmuutta. Niiden syiden tunnistaminen ja nimeäminen, jotka aiheuttavat kitkoja perheissä voisi myös auttaa näissä haasteissa. Tässä erityisen merkittävää olisi etnisyyteen liittyvien haasteiden tunnistaminen. (Alitolppa-Niitamo 2010, 59-60.)

Maahanmuuttajaperheiden haasteet eivät aina välttämättä liity kulttuurieroihin, vaan vanhemmilla ja lapsilla saattaa olla erilaiset näkemykset, koska he saattavat olla täysin eri tavalla kosketuksessa uuden ympäristön kanssa. Tiedon lisäämisen ja tutkimuksien kautta saatavan tiedon avulla olisi mahdollista tarjota oikeanlaisia palveluja. Nämä edistäisivät ja auttaisivat perheitä kotoutumaan sekä heidän hyvinvointiansa. Akkulturaatiosta tehdyt erilaiset tutkimukset ja niiden kautta saadut ristiriitaisetkin tulokset vaikuttavat varmasti myös osaltaan tämän kentän moninaisuuteen. (Alitolppa-Niitamo 2010, 61.)

Perheellä on vaikutusta myös kouluttautumiseen ja tämä puolestaan siirtyy sukupolvelta toiselle. Usein maahanmuuttajien, jotka tulevat länsimaiden ulkopuolelta on havaittu olevan haasteita työllistyä ja näin heidän asemansa on taloudellisesti myös heikompi. Tässä tulisi kuitenkin muistaa, että nämäkin henkilöt ja perheet ovat keskenään monimuotoisia. Kuten edellä

on todettu keskustelussa maahanmuuttajaperheistä painottuvat usein vain ongelmat, joita osalla perheistä saattaa olla. Toisaalta yleisesti maahanmuutosta käytävä keskustelu heijastuu omalta osaltaan myös maahanmuuttajaperheistä käytävään keskusteluun, joka puolestaan pohjautuu vahvasti stereotypioihin. Esimerkiksi nuoret maahanmuuttajatytöt nähdään useimmiten kulttuuriensa uhreina, joilla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa omaan elämäänsä tai tuoda näkökulmiaan esiin. Näin luodaan erotteluja yhteiskunnassa ja keskusteluiden kautta ylläpidetään ennakkoluuloja. (Peltola 2014, 68-69.)

On tärkeää seurata ja tutkia maahanmuuttajataustaisten nuorten koulumenestystä. Kotoutuminen ja koulumenestys kulkevat osittain käsikädessä. On etsitty erilaisia syitä sille, miksi maahanmuuttajataustaiset nuoret menestyvät heikommin koulutuksessa. Nuoren henkilökohtaisten piirteiden lisäksi esimerkiksi motivaatiolla ja arvoilla on vaikutusta. Näiden lisäksi myös perhetausta ja erityisesti sosioekonominen tausta, koulun ja vapaa-ajan sosiaaliset suhteet sekä yhteiskunnalliset rakenteet vaikuttavat keskeisesti koulussa menestymiseen. Edellä mainituista asioista eniten painottuvat perheen tuki ja ohjaus sekä hyvät toimivat välit vanhempien kanssa, joiden vaikutus nuoren hyvinvointiin on suuri. (Alitolppa-Niitamo & Leinonen 2013, 98-99.)

Vanhempien puutteellisen tuen on havaittu vaikuttavan nuorten heikkoon koulumenestykseen ja koulupudokkuuteen. Kodin tuen koulunkäynnille on havaittu olevan olennainen asia koulutuksen ja kotoutumisen kannalta. Maahanmuuttajataustaiset lapset saavat vanhemmiltaan kyllä emotionaalista tukea, mutta käytännön tuki suhteessa koulunkäyntiin jää vähäiseksi. Tämä johtuu useimmiten siitä, että vanhemmilta puuttuva tieto, keinot ja työkalut lasten ja nuorten auttamiseen muun muassa koulutehtävissä tai koulutusvalintojen tekemisessä. Tietämättömyys ja tietty ulkopuolisuus uudesta yhteiskunnasta aiheuttaa myös sen, että maahanmuuttajavanhemmat asettavat lapsilleen epärealistisia odotuksia esimerkiksi kouluttautumisen suhteen (Alitolppa-Niitamo & Leinonen 2013, 101.)

Maahanmuutto kuormittaa myös perheen sisäisiä suhteita ja asetelmia. Maahanmuuttajavanhemmat saattavat itse tarvita lapsiltaan apua kodin ulkopuolella, mikä vaikuttaa vanhempien ja heidän lastensa välisiin suhteisiin. Uuteen maahan muuttaminen tarkoittaa usein perheiden ja sukulaissuhteiden hajoamista ja eri maihin sijoittumista, joka voi aiheuttaa esim. sukulaisten ikävöintiä. Lisäksi heikko taloudellinen tilanne ja perherakenteiden muutokset voivat haastaa vanhemmuutta (Alitolppa-Niitamo & Leinonen 2013, 100).

Maahanmuuttajataustaisten perheiden yhteiskunnallisella asemalla on merkitystä puhuttaessa perheiden hyvinvoinnista. Suurin osa maahanmuuttajista on lapsia. Maahanmuuttajataustaisten lasten pääseminen osaksi yhteiskuntaa voidaan katsoa olevan tulevaisuuden kannalta keskeinen tasa-arvoon liittyvä kysymys. Jos perusajatuksena on yhteiskunnassa tarjota kaikille yhtäläiset oikeudet päästä koulutukseen, työelämään, toimeentuloon sekä mahdollisuus olla osallisena yhteiskunnassa, on tärkeää pohtia tässä hetkessä nimenomaan sitä, millaisin keinoin maahanmuuttaja lasten osallisuutta tässä tuetaan. (Ansala & Hämäläinen & Sarvimäki 2014, 5.)

Toisaalta maahanmuuttajataustaiset lapset olisi tärkeää nähdä nimenomaan tulevaisuuden voimavarana, jotka omalta osaltaan täydentävät työvoimapolua vanhemman ikäluokan jäädessä eläkkeelle. Tämä olisi taloudellisesti kannattavaa. Maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret elävät usein pienituloisissa kotitalouksissa. Kantaväestöön kuuluvista lapsista ja nuorista 18% elää pienituloisissa perheissä, kun taas maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria elää peräti 60%. Eroa on muun muassa asuinalueella, saapumisiällä sekä perhetaustalla. Kantaväestöön kuuluvan lapsen tai nuoren perhetaustalla esimerkiksi vanhempien kouluttautumisella on merkitystä myöhemmän iän menestykseen ja näin myös todennäköisesti maahanmuuttajataustaisella lapsella tai nuorella. Osasyynä maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten heikompaan menestykseen voi olla edellä mainittujen asioiden puuttuminen. (Ansala ym. 2014, 5.)

Kun perheellä ei ole mahdollisuuksia tukea taloudellisesti, korostuu yhteisöllisyys ja sen välittämän tuen merkitys. Tätä myös nuoret toivat esille Peltolan (2014) väitöskirjatutkimuksessa. He näkivät vuorovaikutuksen ja sen toimivuuden vanhempien kanssa tärkeänä. Toisaalta Peltolan mukaan erilaiset näkemykset koulutuspoluista vanhempien ja lasten välillä saattoivat aiheuttaa kitkaa sukupolvien välille. Tätä selittivät osaltaan vanhempien korkeat odotukset ja tavoitteet lastensa koulumenestymisestä. Peltolan tutkimuksesta selvisi, että vaikka nuoret arvostivat vanhempiensa tukea, halusivat he itse tehdä yksilöllisiä suunnitelmia ja päätöksiä heidän omista koulutusvalinnoistaan. (Peltola 2014, 74.)

Suurin osa maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten vanhemmista on käynyt vain peruskoulun ja osa ei edes sitä. Osalta taas koulunkäynti on saattanut keskeytyä useaan otteeseen ja näin ollen useat heistä tarvitsevat itsekin tukea, voidakseen omalta osaltaan tukea lastensa

koulunkäyntiä. Vielä enemmän kuin peruskoulua käyvien lasten kohdalla, vanhemmat tarvitsevat tukea toisen asteen opintoja suorittavien nuorten opintojen tukemisessa. Olennaista olisi myös kiinnittää huomioita näiden vanhempien ja koulun väliseen yhteistyöhön ja sen vahvistamiseen. Toimivatko nykykäytänteet ja sähköinen tiedotus kaikilla, vai lisääkö se entisestään eriarvoistumista. Mikäli vanhemmat eivät osaa käyttää sähköisiä tiedotuskanavia tai kielitaito ei riitä, sillä on suuri vaikutus kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Olennaista on myös kiinnittää huomiota vanhempien yhteiskuntatuntemukseen sekä mahdollisuuksien mukaan lisätä tietoa suomalaisesta koulutusjärjestelmästä, joka saattaa monelle maahanmuuttajavanhemmalle olla vieras. (Larja, Sutela ja Witting 2015.)

3.3.2 Transnationaalisuus

Transnationaalisuus näkyy maahanmuuttajien jokapäiväisessä elämässä eri tasoilla esimerkiksi yhteydenpito sukulaisiin, rahalähetykset jne. Maahanmuuttajan elämä linkittyy usein vahvasti myös kotimaahan ja uuden ympäristön sekä näiden kahden yhteensovittamiseen, joka ei ole aina mutkatonta. (Martikainen & Pitkänen 2006, 24, 35.)

Transnationaalisuutta voidaan jakaa kolmeen kerrokseen: makro-, meso- ja mikrotasoon. Makro-tason transnationaalisilla verkostoilla voidaan kuvata niitä sovittuja kansainvälisiä sääntöjä, joiden puitteissa toimitaan ja rajataan toimintaa. Meso-taso käsittää taas erilaiset ylirajaiset yhteistyöt eri organisaatioiden välillä. Puhuttaessa mikro-tasosta on kyse yksilöllisestä ylirajojen tapahtuvasta yhteydestä. Esimerkiksi rahalähetykset, jotka ihmiset lähettävät perheenjäsenilleen tapahtuvat tällä tasolla. (Martikainen & Sintonen & Pitkänen 2006, 24.)

Peltola (2014) tuo tutkimuksessaan esille sen, että on tärkeää ymmärtää ylirajojen tapahtuvaa transnationaalisia perhesuhteita, jos halutaan syvempää tietoa perhesuhteista ja velvollisuuksista sekä verkostojen laajuudesta. Etäisyyksistä tai pitkistä välimatkoista huolimatta monet haluavat ylläpitää perhesuhteita. Nykypäivänä teknologian kehittyminen helpottaa transnationaalisen suhteiden ylläpitämistä ja osa ihmisistä haluavat olla yhteydessä sukulaisiinsa jopa päivittäin. (Peltola 2014, 120.)

Alitolppa-Niitamo viittaa Kibrin (2009) tutkimukseen ”Marry into a good family”, jonka mukaan transnationaalisia perhesiteitä pyritään siirtämään sukupolvelta toiselle. Kuitenkin uudessa maassa näiden vanhempien kotimaahan linkittyvien sukulaisuussuhteiden luonne muuttuu. Siihen vaikuttaa osaltaan se, että nuorilla ei ole aina mahdollisuutta vierailla vanhempiensa kotimaassa, mikä vaikuttaa myös transnationaalisten suhteiden luonteeseen. Usein myös yhteyttä pidetään vanhempien kautta ja se on heidän varassaan, mikä luonnollisesti on omiaan vaikuttamaan vuorovaikutussuhteen laatuun ja merkitykseen. Kibrin tutkimuksesta käy ilmi, että perheet pyrkivät matkustamaan kotimaahansa mahdollisuuksien mukaan tapaamaan sukulaisia ja läheisiä ja läheiset taas vastavuoroisesti pyrkivät vierailemaan Suomessa. Tämä riippuu pitkälti entisen kotimaan sijainnista. Vaikka matkan menot ovat suuria ja vaikuttavat perheen taloudelliseen tilanteeseen ovat matkat perheille merkityksellisiä ja niistä halutaan pitää kiinni. (Alitolppa-Niitamo 2010, 125.)

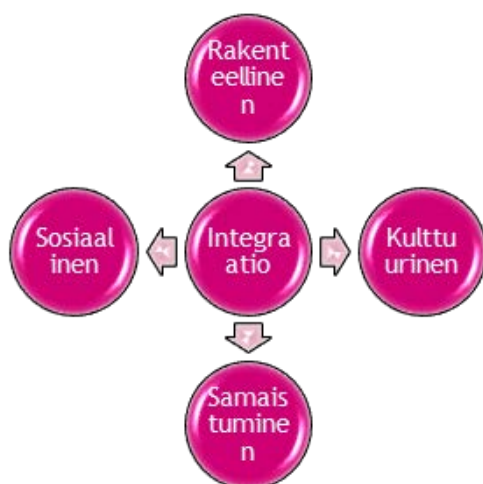
3.4 Kotoutuminen

Globalisaation myötä maahanmuuttajien määrät kasvavat niin Euroopassa kuin Suomessakin. Tästä syystä kotoutuminen on yksi ajankohtaisimpia ja merkityksellisimpiä yhteiskunnallisia kysymyksiä, jotta uuteen maahan tulleet voisivat sulavasti sopeutua yhteiskuntaan ja esimerkiksi koulutuksella on suuri merkitys tässä. Aiheen kannalta keskeiseen asemaan asettuvat se, miten kotoutuminen määritellään ja keinot sen toteuttamiseen. Käsitteet kotoutumisen ympärillä eivät ole aina selkeitä, mikä aiheuttaa haasteita sekä keskustelun käymisen että teeman parissa työskentelevien kannalta. (Lasonen & Ursin 2010, 259.)

Integraatiosta puhutaan paljon maahanmuuttajien yhteydessä ja termin avaaminen auttaa ymmärtämään asiaa. Integraatiosta eli maahanmuuttajien kotoutumisesta puhuttaessa on kyse johonkin kuulumisesta sekä olla osa yhteiskuntaa ja toimia siellä aktiivisesti. Integraatiolla on kuitenkin monia ulottuvuuksia riippuen, mistä näkökulmasta asiaa tarkastellaan. Tätä prosessia edistää mahdollisuus osallistua mm. koulutukseen ja työelämään pääsemisen kautta tapahtuu assimilaatio yhteiskuntaan. Integraation epäonnistuminen usein liittyy juuri siihen, että jää koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. Onnistunut kotoutuminen taas näkyy siinä, että maahanmuuttajat ja kantaväestöön kuuluvien osallisuus yhteiskunnassa on tasavertaista (Lasonen & Ursin 2010, 258.)

Kotoutumista voidaan myös tarkastella psykologisen prosessin näkökulmasta, jossa korostuu yksilön tapa omaksua ja oppia uudessa ympäristössä. Tämä vaatii niin uudelta tulijalta kuin vastaanottavalta yhteiskunnalta mukautumista uuteen tilanteeseen. Jotta kulttuurien on mahdollista kohdata ja muuttua, tulee tämän tapahtua luonnollisessa ihmisten välisessä kanssakäymisessä esimerkiksi työyhteisössä. Koska kotoutumista tapahtuu maahanmuuttajien elämän eri osa-alueilla. Voidaan se kuvata kuvion (2) avulla. (Lasonen & Ursin 2010, 258.)

Kuvio 2: Integraation eri ulottuvuudet

Kotoutumisprosessissa maahanmuuttajat rakentavat ja luovat itselleen uusia sosiaalisia verkostoja säilyttäen samalla omaa kulttuuria ja juuria. Integraation eri ulottuvuuksia ovat rakenteellinen integraatio tarkoittaen mahdollisuutta päästä käyttämään yhteiskunnan eri palveluita esimerkiksi koulutusta, asumista- sekä hyvinvointipalveluja. Rakenteelliseen integraatioon kuuluu myös mahdollisuus vaikuttaa poliittisesti sekä osallistua siihen. Kulttuurinen integraatio taas kertoo ennen kaikkea molempien osapuolten niin maahanmuuttajien kuin kantaväestön tavasta muokata ja vastaanottaa uutta kulttuuria säilyttäen kuitenkin samalla omaansa. Siinä on kyse enne kaikkea oman ajattelun ja käyttäytymisen muokkaamisesta. Tällaisesta integraatiosta puhuttaessa on usein kyse akkulturaatiosta. Sosiaalinen integraatio liittyy erilaisiin vuorovaikutussuhteisiin, joihin myös maahanmuuttajat pääsevät osallisiksi. Sen lisäksi puhuttaessa samaistumisesta kotoutumisen parissa tulee maahanmuuttajalle kokemus siitä, että hänet hyväksytään ja hän kokee kuuluvansa johonkin (Lasonen & Ursin 2010, 262-263.)

3.5 Koulutus kotoutumisen välineenä

Oppiminen lävistää koko elämän ja sitä tarvitaan jokaisessa elämän vaiheessa. Siihen, mitä meidän on tärkeää oppia, mitä opimme ja miten opimme, on ympäristöllä, jossa elämme suuri merkitys. (Holvikivi 2011, 17). Oppimisesta puhuttaessa opetuksella ja koulutuksella on suuri merkitys. Koulutuksella on suuri merkitys myös kotoutumisessa. Koulutus lisää työmahdollisuuksia, vähentää eriarvoisuutta ja syrjäytymistä. Sen lisäksi koulutus edistää myös hyvinvointia. Koulutus on myös keskeinen väylä maahanmuuttajien pääsyä yhteiskunnan täysvaltaiseksi jäseneksi. (Laasonen & Keränen 2011.17.)

Eri kulttuuritaustaisten nuorten määrä Suomen kouluissa ja oppilaitoksissa lisääntyy. Oppilaitosten yksi tärkeimpiä tehtäviä on tukea lasten ja nuorten kehittymistä aktiivisiksi kansalaisiksi. Opintojen kautta maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret oppivat ympäröivän yhteiskunnan kulttuuria, arvoja ja normeja, jotka eivät ole heille monesti yhtä tuttuja kuin esimerkiksi kantaväestöön kuuluville, joilla on juuria ympäristöön. Erilaista tietoa ja taitoja tarvitsevat myös ammattilaiset, jotka kohtaavat maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria. Näitä ovat mm. kulttuuriosaaminen, jonka kautta ammattilaisten on mahdollista tukea maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria sopeutumaan yhteiskuntaan. (Teräs & Lasonen & Sannino 2010, 85.)

Erilaiset siirtymät koulutuksesta toiseen ovat haastavia kaikille. Maahanmuuttajataustaisille nuorille nämä haasteet ovat monesti vielä monimutkaisempia ja tuottavat useammin haasteita. Haasteet liittyvät usein muun muassa perustaitojen ymmärtämiseen, joita tarvitaan taas jatkettaessa kouluttautumista pitemmälle. Tällaisia perustaitoja ovat luku- ja kirjoitustaito, ongelmanratkaisutaito sekä kommunikointi- ja vuorovaikutustaidot. Näitä taitoja mitataan esimerkiksi kansainvälisissä Pisa-testeissä, joihin kaikki 15-vuotiaat osallistuvat säännöllisesti. Pisa-testeistä selviää, että maahanmuuttajataustaiset pärjäävät niissä heikommin kuin kantaväestöön kuuluvat oppilaat. He kuitenkin suhtautuvat koulutukseen myönteisemmin. Tutkimuksissa on havaittu, että sen maan, jossa nuori asuu, kielen hallitsemisella on yhteyttä eri oppiaineissa menestymiseen. Kielen yhteys oppimiseen on erityisen vahva luonnontieteiden lisäksi matematiikan, lukemisen ja ongelmanratkaisutaidon kohdalla. Usein menestyminen heikosti näillä alueilla vaikuttaa myös myöhemmin sekä jatkokouluttautumiseen että uran luomiseen. (Teräs ym 2010, 87;89.)

Peltolan tutkimuksesta selviää, että vaikka maahanmuuttajavanhempien antama tuki on suuri, jää se usein käytännöntasolla rajalliseksi. Tukeen vaikuttavat usein puutteellinen kielitaito ja koulutusjärjestelmän tuntemattomuus. Tämän vuoksi nuoret hakivat näihin asioihin tukea muualta kuin vanhemmiltaan. Toisaalta esimerkiksi perheen heikko taloudellinen tilanne saattoi haitata nuorten pääsyä tavoitteisiin. Tällä voi olla myös vaikutusta kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten nuorten välisiin eroihin koulumenestyksen suhteen. Aineistosta selviää, että vaikka maahanmuuttajataustaisilla nuorilla oli motivaatio korkealla, ei ollut kaikilla selkeää suunnitelmaa tavoitteisiin pääsemiseksi. Haasteita toi muun muassa pääseminen haluttuun opiskelupaikkaan. (Peltola 2010, 75.)

Sauli Hyvärinen ja Jani Erola ovat tutkineet (2011) perhetaustan vaikutusta toisen polven maahanmuuttajien kouluttautumiseen. Kotimaassa hankitulla tutkinnolla ei ole aina samanlaista arvoa uudessa maassa. Kuitenkin maahanmuuttajien lasten, jotka ovat syntyneet uudessa kotimaassa, tulisi olla hyvin erilaisessa asemassa kuin vanhempiensa. He ovat usein syntyneet ja vähintään kasvaneet maassa, johon vanhemmat ovat muuttaneet ja tämän vuoksi heillä tulisi olla samanlaiset mahdollisuudet tasa-arvoon kuin kenellä tahansa muullakin kyseisessä yhteiskunnassa. Tällöin puhutaan mahdollisuuksien tasa-arvosta, joka tarkoittaa sitä, että menestyminen riippuu henkilön panostuksesta ja pyrkimyksestä ei niinkään perhetaustasta tai lapsuuden erilaisista resursseista. Liittyivät erot sitten taloudellisiin, sosiaalisiin tai henkisiin aspektihin. (Hyvärinen & Erola 2011, 2.)

Toisen polven maahanmuuttajalasten ja -nuorten pärjäämiseen koulutuksessa perhetaustan periytymisen pitäisikin vaikuttaa vähemmän kuin muulla väestöllä. Näin ei kuitenkaan ole vaan perhetaustan lisäksi menestyksen esteenä ovat myös muitakin tekijöitä, joista yksi on syrjintä. Hyvärisen ja Erolan tutkimustuloksista ei käy ilmi, missä syrjintää koetaan tai uskotaan tapahtuvan. Kuitenkin tuloksista voi päätellä, että syrjintää tapahtuu mahdollisesti koulutuksen aikana. Tutkimustulokset saavat myös pohtimaan, nähdäänkö maahanmuuttajien koulutusta samalla tavoin mahdollisuutena saavuttaa yhteiskunnallinen asema kuin se nähdään kantaväestöön kuuluvien kohdalla. Nämä konkreettiset tulokset tasa-arvon toteutumisesta nähdään ja selviävät, kun maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret kasvavat ja pyrkivät. (Hyvärinen & Erola 2011, 12.)

Vanhempien koulutustaustalla on suuri merkitys lapsen tai nuoren opiskeluun taustaan katso-matta. Maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret eivät ole tässä poikkeus. Sen lisäksi kotita- louden tulot vaikuttavat hyvin usein lapsen tai nuoren jäämiseen koulun tai työelämän ulko- puolelle. Hyvärinen & Erolan tutkimuksesta (2011) selviää, että lasten tai nuorten, joiden van- hemmista vähintään toinen on suorittanut korkeakoulututkinnon, keskeyttävät opintonsa har- voin. Tämä samainen perhetaustaan liittyvä seikka näkyy myös koulutuksen tai työn ulkopuo- lella olevien nuorten määrässä. Kun vanhemmista toisella on korkeakoulututkinto, nuori jää harvemmin koulutuksen tai työn ulkopuolelle. (Hyvärinen & Erola 2011, 8.)

Ohjaus on tärkeässä roolissa lapsen tai nuoren siirtyessä koulupolulla eteenpäin. Erityisesti lap- silla, joiden äidinkieli ei ole suomi tai ruotsi ohjauksen merkitys painottuu entisestään. Sen li- säksi suomi toisena kielenä tai suomen kielenopetuksen tärkeys ja sen vahvistaminen, koska koulun keskeyttämisen ja heikon kielitaidon yhteys on vahva. On tärkeää kiinnittää huomiota maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten koulutukseen peruskoulun jälkeen, jotta voi- daan ennaltaehkäistä mahdollista syrjäytymistä. (Sutela & Larja 2015.)

3.6 Maahanmuuttajat korkeakoulussa ja työelämässä

Suomen yksi kansallisista tavoitteista on panostaa koulutukseen ja se on myös tunnettu koulu- tuksesta. Koulutuksen keskiöön asettuu sen laatu ja myös sen jokaiselle tarjoamat mahdolli- suudet kehittää omaa osaamistaan. Suomen panostaessa koulutukseen ja tavoitteen pitää sitä laadukkaana auttaa se ylläpitämään yhteiskuntaa sekä tarjota jokaiselle mahdollisuuden kehittä- ää omaa osaamistaan. (Suomen ylioppilaskuntien liitto 2019, 6.)

Maahanmuuttajia on vähän ammattikorkeakouluissa ja syinä tähän voivat olla esimerkiksi kieli- taito, kirjoittamiseen painottuvat valintakokeet tai tiedonpuute suomalaisesta koulutusjärjes- telmästä. Lisäksi se, että korkeakoulutuksenkin jälkeen maahanmuuttajataustaiset päätyvät usein töihin, joissa eivät voi hyödyntää korkeakoulututkintonsa kautta hankkimaansa osaa- mista, ei ole varmasti omiaan lisäämään myöskään intoa hakeutua korkeakoulutukseen. Iso osa korkeakoulutetuista maahanmuuttajista nimittäin työskentelee työssä, joka ei vastaa hei- dän koulutustaan. Iso määrä maahanmuuttajista on sijoittunut työelämässä palvelualoilla ku- ten terveydenhuoltoon, julkiseen liikenteen tehtäviin tai siivousalalle. Myös maahanmuuttajilla tulee olla mahdollisuus kehittää osaamistaan ja sijoittua myös esimiestehtäviin ja tämän vuoksi

vuonna 2010 on tullut suositus, jonka mukaan ammattikorkeakoulujen tulisi järjestää valmentavaa koulutusta maahanmuuttajataustaisille. (Parkkonen& Metsänen& Wernick& Linkola& Nenonen-Andersson 2011,24.)

Maahanmuuttajien määrää korkeakouluissa pyritään lisäämään kehittämällä heille suunnattua valmentavaa koulutusta, kielikoulutusta sekä tiedotusta. Ammattikorkeakoulussa järjestettävän valmentavan koulutuksen tehtävänä on antaa riittävät valmiudet hakea ammattikorkeakouluun ja pärjätä siellä. Korkeakouluun pääsemistä helpottavassa valmentavassa opetuksessa painottuu riittävän kielitaidon vahvistamisen lisäksi kyky soveltaa tietoa sekä itsenäisen opiskelutavan löytäminen. (Piironen 2017,11-12.)

Näitä edellä mainittuja asioita tarkastellaan muun muassa vastuukorkeakoulutoiminnassa, jossa nimetyissä ammattikorkeakouluissa pyritään löytämään toimivia käytäntöjä erilaisiin ajankohtaisiin korkeakouluja koskettaviin haasteisiin. Tässä toiminnassa on myös käsitelty maahanmuuttajaopiskelijoihin liittyviä erityiskysymyksiä liittyen esimerkiksi aiemman hankitun korkeakoulututkinnon tunnistamiseen ja tunnustamiseen ja tätä kautta opiskelijan ohjaamiseen nopeasti oikeille koulutus- ja urapoluille. (Opetus- ja kulttuuriministeriö.)

Maahanmuuttajien sijoittuminen työelämään koulutuksen jälkeenkin on problemaattista. Usein heitä ohjataan työelämässä tehtäviin, jotka eivät vastaa heidän koulutustaan. Tärkeää olisi mahdollistaa ja muokata koulutusjärjestelmää sellaiseksi, että pääsy sinne ei olisi kiinni esimerkiksi pelkästään kielitaidon puutteesta. Myös olennaista olisi löytää keinoja tunnustaa aiemmin opittua ja aiempaa koulutusta. Tämä vaatii rakenteiden uudelleen tarkastelua ja tarvittaessa mahdollisuuksia muokata niitä vastaamaan nykypäivän tarpeita. Tärkeää olisi myös mahdollistaa erilaisia keinoja ja menetelmiä oppia suomen kieltä. Tässä tarvitaan koulutuskentän kokonaisvaltaista kehittämistä, jotta maahanmuuttajat nähdään myös voimavarana eikä vain taakkana. (Havi& Lätti& Westman& Hiltunen 2012, 15-17.)

Usein maahanmuuttajien työllistymisen haasteina nähdään yhteiskunnassa vain puutteellinen suomen kielen ja kulttuurin ymmärtäminen. Kuitenkin tämä yksinkertaistava selitys sille, miksi maahanmuuttajat kohtaavat esteitä työllistymisessä. Kuitenkin useimmiten suurimman haasteen työllistymiselle aiheuttavat esimerkiksi rakenteelliset käytänteet, jotka ulossulkevat ihmisiä työpaikoista ja estävät heidän pääsynsä aktiivisiksi ja tasavertaisiksi yhteiskunnan jäseniksi. (Peltola 2010, 113.)

3.7 Syrjintä

Syrjintä on joutua eriarvoiseen asemaan etnisen taustan tai oletetun taustan vuoksi esim. uskonnon tai seksuaalivähemmistön vuoksi. (yhdenvertaisuus). Rakenteellisen syrjinnän kautta maahanmuuttajat rajataan yhteiskunnassa usein tietyille alueille. Tämä aiheuttaa osaltaan haasteita maahanmuuttajataustaisille nuorille, jotka pyrkivät korkeampaan sosiaaliseen asemaan kuin vanhempansa. Näiden nuorten kieli- ja kulttuurivalmiudet ovat usein samantasoiset kuin kantaväestöön kuuluvilla nuorilla, mutta siitä huolimatta he törmäävät rakenteelliseen syrjintään, jossa nuoret eivät olekaan tasa-arvoisessa asemassa, mikä vaikuttaa heikentävästi heidän yleiseen tilanteeseensa. Syrjivät asenteet ja ulkopuolelle sulkeminen haittaavat vahvasti kotoutumista. (Peltola 2010, 79).

Kesällä 2019 keskustelu kävi kiivaana rasismien ja syrjinnän ympärillä. Keskustelun nosti esille kunnan poliitikon Abdirahim ”Husun” Husseinin Twiitti (07/19) jossa hän totesi, että Suomi on rasistinen maa ja kaikki perussuomalaisen puolueen kannattajat ja äänestäjät ovat rasisteja. Keskustelua on käyty puolesta ja vastaan ja se on nostanut esille aiheen, josta ei useinkaan puhuta. Hussein on kommentoinut Helsingin sanomille, (9.8.2019) että hänen kaltaisiltaan odotetaan tietynlaista reaktiota ja twiitin myötä hän on saanut enimmäkseen uhkailua (Kangasluoma & Parikka 2019.)

Husseinin mielestä hänen kaltaisiltaan odotetaan jatkuvasti kiitollisuutta ja nöyryyttä ja tätä Helsingin sanomat kysyi mm. maahanmuuttajataustasilta sekä tutkijoilta. Tampereen yliopiston professorin Kaarina Nikusen mukaan tässä on kyse siitä, minkälaisia julkisia rooleja annetaan maahanmuuttajille ja sen lisäksi erilaisista tutkimuksista selviää, että nämä roolit ovat kahdenlaisia: joko kiitollisen uhrin tai vaarallisen rikollisen rooli. Nikusen mukaan tästä huomaa, kuinka sitten helposti isosta joukosta ihmisistä ajatellaan kapeasti. Samoja ajatuksia jakaa myös Helsingin yliopiston tutkija Suvi Keskinen. Hänen mukaansa maahanmuuttajat joutuvat usein mediassa puolustuskannoille ja heidän täytyy irtisanoutua muiden tekemistä asioista esimerkiksi väkivallasta tai terroriteosta. Keskinen mukaan siinä ihminen on altavastaajan asemassa. (Kangasluoma & Parikka 2019.)

Artikkelin (Kangasluoma & Parikka 2019) mukaan yhteiskunnassa on jatkuvasti läsnä suomalaisuus tai, kuka on suomalainen. Rauhankasvatusinstituution koulutussuunnittelijan Liban Sheihin mukaan ihmisillä on juurtuneita mielikuvia suomalaisuudesta: vaalea ja suomea äidinkielenä puhuva henkilö. Tästä jatkaa Nikunen, jonka mukaan jo tämä lähtökohtaisesti sulkee tiettyjä ihmisiä ulos yhteiskunnasta. Näiden ihmisten on vaikeaa päästä täysi kansalaisiksi. Nikusen mukaan tämän vuoksi monet ihmiset ovat puolikansalaisia, jotka esittäessään kritiikkiä tai mielipidettään pyritään hiljentämään tai käsketään poistumaan maasta. Tätä kritiikkiä saavat osakseen myös täällä syntyneet lapset, joilla ei välttämättä ole muuta kotimaata. (Kangasluoma & Parikka 2019.)

Artikkelista selviää, että kuulumattomuus yhdistää ihmisiä ja suomalaisuutta on vaikea ansaita sekä maahanmuuttajuus on pysyvä taakka. Keskisen mukaan nämä roolit lahjan antajina ja vastaanottajina tarkoittaa sitä, että odotetaan kiitollisuutta sekä nöyryyttä. Samanaikaisesti ei olla valmiita hyväksymään maahanmuuttajataustaisia. (Kangasluoma & Parikka 2019.)

Artikkelissa haastateltavat tuovat esille median roolia ja, miten tärkeää olisi tuoda esille Suomen moninaisuutta, jossa kaikki saisivat näkyä. Tällä hetkellä maahanmuuttajat saavat näkyvyyden vain, kun halutaan puhua heidän ongelmistaan. On vaikeaa kirjoittaa rasismista ilman, että kysytään sitä heiltä, jota tämä koskettaa. Samanaikaisesti media ei olla kirjoittamatta. Median tehtävänä onkin ylläpitää ja kirjoittaa yhteiskunnallisista ongelmista. Sen vuoksi Sheihin mielestä olisi tärkeää kuulla myös maahanmuuttajien ääniä, koska se vaikuttaa siihen, mitä julkisia suunnitelmia tehdään sekä minkälaisiin tuloksiin päädytään. (Kangasluoma & Parikka 2019.) Näin toivat myös esille opinnäytetyön haastatteluihin osallistuneet opiskelijat.

Yhdenvertaisuuslain tehtävänä on ehkäistä syrjintää ja edistää yhdenvertaisuutta sekä syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. (1325/2014). Yhdenvertaisuuden politiikassa on kyse kolmesta päätasosta: Ihmisarvo ja yhdenvertaisuus lain edessä, oikeudenmukaisuus, joka tarkoittaa yhdenvertaiset mahdollisuudet sekä toteutunut tasa-arvo. Yhdenvertaisuutta pyritään edistämään erilaisilla lailla ja asetuksilla. (1325/2014). Esimerkiksi sosiaalihuoltolain tarkoitus on edistää hyvinvointia, osallisuutta, asiakaskeskeisyyttä sekä vähentää eriarvoisuutta. (1301/2014).

YK ihmisoikeusjulistuksen mukaan kaikki ihmiset syntyvät tasavertaisina ja vapaina arvoltaan ja oikeuksiltaan. (YK ihmisoikeussopimukset).

Yhteiskunnan ilmapiirin ja asenteiden tulee hyväksyä ja antaa tilaa erilaisuudelle ja moninaisuudelle, jota maahanmuuttajat tuovat. Sen lisäksi maahanmuuttajien tulee saada mahdollisuus toimia tasa-arvoisesti yhteiskunnassa. Hyväksyvä ja oman taustan ylläpitäminen huomioiden maan lakeja ja sääntöjä edistävät sopeutumista uuteen kotimaahan. (Alitolppa-Niitamo, Säävälä 2013, 7).

Vallitsevalla ilmapiirillä on vaikutusta siihen, miten maahanmuuttajat kotoutuvat. Peltolan (2014) tutkimuksesta selviää, että usein monet etnisten ryhmien jäsenet kokevat jäävänsä yhteiskunnan ulkopuolelle esimerkiksi ulkoisten seikkojen muun muassa ihonvärin tai pukeutumisansa vuoksi. Tähän vaikuttaa myös lähtömaa ja etniset vähemmistöt ovatkin tässä keskenään erilaisessa asemassa. Esimerkiksi somalialaiset saavat erityisen paljon negatiivista huomiota, joka usein liittyy kulttuuriin ja islamin uskontoon. (Peltola 2014, 234.)

Syrjinnän kokemukset vaikuttavat usein nuorten kokemuksiin kuulumisesta suomalaiseen yhteiskuntaan. Kun nuoret kokevat jäävänsä suomalaisuuden ulkopuolelle, etsivät he hyväksyntää muualta. Näitä tarjoavat usein oma yhteisö Suomessa ja entisessä kotimaassa. Tämä ei kuitenkaan ole täysin ongelmaton. Nuorten oikeutta kuulua myös näihin yhteisöihin saatetaan kyseenalaistaa ja näin kuulumisen tunnetta ei välttämättä saavuteta myöskään tätä kautta. Erityisesti pitkään Suomessa asuneet kohtaavat tällaisia asenteita. (Peltola 2014, 234.) Rasismi ja syrjintä voivat tuottaa kokemuksen, ettei kuulu joukkoon ja sulkea ulkopuolelle. Tällöin vaarana voi olla syrjäytyminen. (Keskinen & Vuori & Hirssiaho 2013, 17).

4 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite

Kokeminen, oppiminen ja kulttuuri kulkevat hyvin usein vahvasti yhdessä ja tämä on myös perusta tälle opinnäytetyölle. Sen vuoksi on tärkeää huomioida oppimisen lähestymistapaa ja muuttuvien sosiaalisten kompleksien huomioimista kehittämistyössä. Oppiminen on yksi tärkeimmistä asioista, jonka avulla on mahdollista saada muutosta vaatien sen jatkuvaa kehittämistä. (Lasonen ym. 2011, 250.)

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen tavoitteena oli kuulla maahanmuuttaja opiskelijoiden ajatuksia siitä, millä tavalla koulun ulkopuoliset sosiaaliset verkostot vaikuttavat opiskeluun. Tarkoituksena oli kartoittaa opiskelijoiden ajatuksia tekijöistä, jotka edistävät tai ovat opintojen esteenä. Monelle maahanmuuttajataustaiselle sosiaaliset verkostot ovat tärkeässä roolissa ja

ne vaikuttavat erilaisiin päätöksiin liittyen myös opiskeluun. Maahanmuuttajataustaiset yhteisöt ovat tiiviitä ja perhekäsitys laajempi kuin, mitä se on suomalaisessa yhteiskunnassa. (Pelto 2014, 147).

Tässä tutkimuksessa yhteisön tiiviyys ja perhekäsitys olivat läsnä alusta lähtien ja alussa oli helppo valita tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet sen pohjalta, että tiesin haastateltavia löytyvän maahanmuuttajayhteisöistä. Ymmärtääksemme ja saavuttaaksemme tavoitteita liittyen maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden äänen ja kokemusten kuulemiseen tulee ensin kuulla heidän tarpeitaan sekä näiden opiskelijoiden näkökulmia ja ajatuksia. Uuden tiedon kautta pystytään paremmin huomioimaan erilaiset oppijat ja mahdolliset haasteet. Ilman maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ajatuksia ja ääniä on mahdotonta kehittää kokonaisvaltaista opiskelijalähtöistä koulutusta, jossa on huomioitu myös tämä kohderyhmä.

Suomesta tulee yhä enemmän monikulttuurisempi maa ja myös maahanmuuttajia tarvitaan sekä heidän osallisuutensa erilaisiin keskusteluihin. Tämän opinnäytetyötutkimuksen tarkoitus oli tuottaa lisätietoa ja uusia näkökulmia, mitä sosiaaliset verkostot merkitsevät maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille erityisesti puhuttaessa opiskelusta. Myös opiskelijoiden kokemus kuulluksi tulemisesta on tärkeä tavoite tässä opinnäytetyössä.

Tämä opinnäytetyö linkittyy Mäkö-hankkeeseen, jossa haastattelujen kautta haluttiin kuulla maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ääniä ja kokemuksia oppimispoluista. Tässä opinnäytetyössä tutkittiin erityisesti vapaa-ajan sosiaalisten verkostojen vaikutusta opiskeluun. Fokusryhmä- ja yksilöhaastatteluissa selvitin muun muassa mitä identiteetti, sosiaaliset verkostot mm. perhe, sukulaiset ja ystävät merkitsevät opiskelijoille, minkälaista tukea saa heiltä ja, mitä odotuksia heillä on opiskeluun liittyen. Sen lisäksi haastatteluiden avulla selvitettiin yhteiskunnallista näkökulmaa, joka oli tässä tutkimuksessa syrjintäkokemukset.

Opinnäytetyön oli tarkoitus vastata tutkimuskysymykseen ”Mitä merkitystä sosiaalisilla verkostoilla on opiskeluun”.

4.1 Kokemusten tutkiminen

Kaikkia ihmistutkimuksia ohjaa jonkinlainen käsitys ihmisestä. fenomenologis- hermeneuttinen filosofian mukaan ihminen on tutkimuksen kohteena ja tutkijana. Tutkiessa kokemuksia tutkijan tulee jatkuvasti pohtia ja tarkastella ongelmia, jotka ilmenevät matkan varrella. Lähtökohdiana on ymmärtää ihmisiä ja löytää erilaisia tapoja saada heiltä tietoja. Tähän vaikuttavat esimerkiksi luonteet. (Tuomi& Sarajärvi 2018, 39.)

Näiden metodien aineiston kerääminen ei tapahdu automaattisesti tiettyä kaavaa seuraten vaan niihin liittyy mutkikkaita ja erilaisia kysymyksiä ja niiden vastauksia. Fenomenologis-hermeneuttisen ihmiskäsityksen mukaan kokemukset muodostuvat ihmisen suhde maailmaan ja tätä tutkimalla voidaan ymmärtää ihmistä, koska merkitykset luovat kokemuksen. Olennaista on se, että kokemukset lähtevät merkityksistä ja yhteisöllisyydestä. Näiden kautta sitten nousevat kysymykset liittyvät ymmärrykseen sekä tulkintoihin (Laine 2010, 28.) Tässä opinnäytetyössä tutkiessa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden vapaa-ajan sosiaalisten verkostojen merkitystä voidaan ymmärtää, mitä nämä asiat merkitsevät opiskelijoille ja vaikutusta opiskeluun.

Kaikki ympärillämme oleva merkitsee jotakin ja juuri tästä on kyse tutkiessa kokemuksia. Kaikki mitä näemme, peilaamme ja tarkastelemme näitä tärkeiden asioiden kuten kiinnostuksen tai uskomusten kautta. Sen merkityksen välityksellä, minkä asioille annamme, syntyy kokemuksia. Esimerkiksi oppiminen on kokemus, jossa voidaan tarkastella sen merkitystä ja sen pohjalta tehdä merkitysanalyysi. Tästä analyysin tuloksista voidaan selvittää merkityksen eri ulottuvuuksia ja niiden luonteesta esimerkiksi oppimiseen liittyvät arvostukset tai opiskelun sosiaaliset suhteet ja niiden kokemukset. (Laine 2010, 29-30.)

Lähtökohta kokemusten tutkimiselle on se, että ihminen kertoo siinä omasta elämästä, havainnoi ja auttaa ymmärtämään kokemaansa. Kokemus syntyy, kun kohdataan todellisuutta. Fenomenologiassa tutkitaan ihmisen suhdetta omaan elämäänsä ja sen merkitystä. Esimerkiksi isyyttä ei voida irrottaa suhteeseen lapseen, joka antaa merkityksen isyydelle tai nainen ei ole pelkästään todellisuutta vaan sillä on myös muutakin merkitystä. (Laine 2010,29.)

Ympärillä olevan maailman kautta koemme asioita, jotka ovat meille tärkeitä. Usein asioille antaa merkityksen se, että ne on jaettu muiden kanssa. Yhteisöjä ei ole ollut valmiina, vaan ne on rakennettu. Kulttuuri, jonka ympärillä elämme vaikuttaa ja kulttuurien erilaisuus antaa erilaisia

merkityksiä asioille. Erilaiset asiat tuovat ihmisiä yhteen syystä tai toisesta jakaen tätä merkitystä. Näin myös tapahtuu tutkittaessa ihmisiä mukaan lukien tutkijan ja asiat merkitsevät näille ihmisille samoja asioita, vaikka yksilöllisiä eroja löytyykin. (Laine 2010, 30.)

Tässä opinnäytetyötutkielmassa minua ja korkeakouluopiskelijoita yhdistivät muun muassa maahanmuuttajatausta, korkeakouluopiskelijanstatus sekä tässä työssä käsiteltävät teemat toivat meitä yhteen ja loivat meistä yhteisön haastattelujen ajaksi.

4.2 Laadullinen tutkimus ja teemahaastattelu

Laadullisessa tutkimuksessa on ihmisläheinen lähestymistapa, jossa tutkijalla on mahdollisuus kehittyä ja ymmärtää aineistoa pitkin matkaa. Laadullisessa tutkimuksessa on tyypillistä prosessimaisuus, jossa koko tutkimusajassa on kysymys oppimismatkasta ja jossa ymmärrys kasvaa tämän matkan ajan. Eri vaiheet tekevät siitä prosessin, jotka eivät ole välttämättä ussa tiedossa vaan muovautuvat koko ajan. Yhdeksi syyksi tässä nähdään, että tutkija pyrkii ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä ja pääsemään syvälle näkemyksissään. Mitä ihmisläheisempi menetelmä on sitä enemmän, ratkeaa arvoitus, joka on keskeinen laadullisen tutkimuksen tavoite. Sen lisäksi tutkimusmenetelmät tarkentuvat. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista se, että teoria, tutkimustehtävät, aineistonkeruu sekä aineiston analyysi kehittyvät joustavasti pitkin tutkimusta. Nämä eri osat kytkeytyvät ja muotoutuvat matkan aikana. (Kiviniemi 2010, 70.)

Laadullisen tutkimuksen aikana kehittyy aineiston lisäksi myös tutkija ja tätä kehittymistä pyritään hyödyntämään aineistonkeruunsykliden toteuttamisessa. Tämä vaatii tutkijalta sen, että hän ymmärtää kehittymisensä ja hänellä on työkaluja tutkimukselliseen työotteeseen. (Kiviniemi 2010, 70.) Tutkimuksen edetessä on tärkeää löytää ne keskeiset asiat, joiden pohjalta ratkaisuja tehdään. Usein uusi tutkija innostuu ja valitsee monia mielenkiintoisia kohteita, jotka eroavat toisistaan ja jolloin riskinä voi olla hajanaisuus. Sen vuoksi on tärkeää ymmärtää, että avoimuus ei poissulje etukäteissuunnittelua sekä alkuperäisesti pohdittuja ideoita. Laadullisessa tutkimuksessa rajaaminen on tärkeää. Kaikkea, mitä kuulee tai näkee tutkimuksen aikana ei ole kannattavaa kirjoittaa tutkimusraporttiin. Rajaamiseen vaikuttaa tutkijan kiinnostuksen kohde sekä, minkälaisen aineiston kerää. Tämä tarkoittaa sitä, että aineisto on tutkijan tulkin-toja, eikä siitä suoraan välity todellisuus. (Kiviniemi 2010, 73.)

Opinnäytetyössä käytettiin teemahaastattelua, joka tarkoitti sitä, että siinä käytettiin tiettyjen valmiiksi valittujen teemojen pohjalta ja osana niitä olevien tarkentavien kysymysten avulla. Teemahaastattelussa valmiiksi valitut teemat perustuvat teoreettiseen viitekehykseen eli, mitä jo tiedetään tutkittavasta asiasta. Teemahaastattelun hyötynä on se, että haastattelun aikana voidaan tarkentaa ja syventää haastateltavien vastauksien pohjalta. Myös teemahaastattelusakaan ei voi kysyä, mitä tahansa vaan siinä pyritään löytämään olennaisia vastauksia, jotka vastaavat tutkimuksen ongelmakysymyksiin sekä tavoitteisiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87-88.)

4.3 Fokusrhmähaastattelu

Fokus ryhmähaastattelu on yksi laadullisen tutkimuksen menetelmä, jossa pyritään ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä. Fokusrhmähaastattelu luotiin alun perin markkinointitutkimuksen kehittämiseen ja se on laajentunut sieltä myös muille aloille. Esimerkiksi nykypäivänä fokusrhmähaastattelu on vakiintunut terveydenhuollon osa-alueille muun muassa potilaiden ajatusten ja kokemusten ymmärtämiseen sekä ammattilaisten päätöksenteon, kommunikaation ja ajattelutavan tutkimiseen. Sen lisäksi fokusrhmähaastatteluja käytetään terveydenhuollon toiminnan ja palvelujen kehittämiseen. (Mäntyranta & Kaila 2008.)

Fokusrhmähaastattelua voidaan käyttää yksittäisenä tai yhdistää toiseen tutkimusmenetelmään. Tämän menetelmän tavoitteena on erilaisten näkökulmien esiin tuominen. Sen vuoksi haastattelu tilanteesta pyritään saamaan aktiivinen ja sellainen, että siihen osallistuvat kokevat ilmapiirin turvalliseksi. Tämä tarkoittaa sitä, että haastattelijä mahdollistaa erilaisten mielipiteiden ja ajatusten näkökulmia sekä niiden esille tuomista. Haastattelua ohjaa valmiiksi suunniteltu haastattelurunko. Fokusrhmähaastattelu tallennetaan ja kirjoitetaan puhtaaksi eli litteroidaan. Laadullisen aineiston mukaisesti sitä myös analysoidaan. Haastattelussa nousseet asiat tuodaan esille teemoittain tai teoreettisena mallina tai suoraan lainattuna. Tähän vaikuttaa myös se, millaisella kaavalla fokusrhmähaastattelu toteutetaan, onko teemahaastattelu, strukturoitu vai puolistrukturoituhaastattelu. (Mäntyranta & Kaila 2008.)

Fokusrhmähaastattelu mahdollistaa kattavan ja monipuolisen aineiston, jota ei ole mahdollista tuottaa muulla tutkimusmenetelmällä. Fokusrhmähaastattelu on aito dialogi, josta näkee hyvin ryhmän keskinäisen dynamiikan ja ihmisten erilaiset persoonallisuudet (esimerkiksi, kuka puhuu paljon tai vähiten.) (Mäntyranta & Kaila 2008.)

Yhteen fokushaastatteluryhmään osallistuu kerralla n. 4-10 henkeä voi olla myös vähemmän, eli 3 ja sitä ohjaa yksi tai useampi haastattelija. Monissa tutkimuksissa järjestetään vähintään kolme erilaista ryhmähaastattelua eri osallistujille. Etukäteen on haastavaa tietää aineiston määrä ja riittävyys. (Mäntyranta & Kaila 2008.)

Fokusryhmähaastattelussa olennaista ei ole haastattelujen määrä, vaan erilaisten näkökulmien esiintuomisella. Usein ennen varsinaista ryhmähaastattelua kyselyllä voidaan kerätä mahdollisilta haastateltavilta taustatietoja ja kiinnostusta osallistua ryhmähaastatteluun. Homogeenisuus on yksi fokusryhmähaastattelun peruselementeistä. Haastateltavia tulee yhdistää jokin tietty ennalta tiedetty asia. Tällainen voi olla esimerkiksi ammattitausta tai jokin muu tietty tiedetty yhdistävä tekijä tai yhteinen kokemus. (Mäntyranta & Kaila, 2008.)

Fokusryhmähaastattelussa on pidetty tärkeänä sukupuolten erottamista omiksi ryhmikseen. Tämä on nähty tärkeänä, koska sukupuolilla voidaan katsoa olevan erilaisia käsityksiä eri asioista. Sekaryhmässä voi myös ilmetä seksuaalisia jännitteitä tai voidaan katsoa, että miessukupuoli voi dominoida liikaa keskustelua. Tämän lisäksi ryhmän tulisi olla sosiaaliselta ja koulutustaustalta samalla tasolla. Tässä ovat läsnä myös kulttuurikysymykset. Sen lisäksi ikäjakauma voi vaikuttaa keskusteluun. Haastattelun sujumisen kannalta haastattelijan ominaisuuksilla voi olla suuri merkitys. (Mäntyranta & Kaila, 2008.)

Tekemieni fokusryhmä- ja yksilöhaastatteluiden pääteemana oli selvittää maahanmuuttajaopiskelijoiden koulun vapaa-ajan sosiaalisten verkostojen vaikutusta maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opiskeluun korkeakoulussa. Olin kiinnostunut tutkimuksessani siitä, minkälaista tukea sosiaaliset verkostot tarjoavat näille opiskelijoille ja siitä minkälaisia mahdollisia esteitä niissä voisi olla. Sen lisäksi opinnäytetyössä tutkittiin identiteettiä, maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kokemuksia sosiaalisten verkostojen mahdollisista odotuksista sekä vaikuttavatko nämä opiskelijoiden valintoihin liittyen opiskeluun sekä syrjintäkokemuksia.

4.4 Aineisto

Opinnäytetyössä aineistoa kerättiin käyttäen fokusryhmä- ja yksilöhaastatteluja. Fokusryhmä- ja yksilöhaastatteluihin kutsuttiin maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita, jotka opiskelevat ammattikorkeakoulussa. Ensin yritin löytää haastateltavia Laurea ammattikorkeakoulun kautta

käyttäen sähköpostia siinä kuitenkaan onnistumatta. Suurin syy oli todennäköisesti haastattelujen ajankohta, joka oli touko-kesäkuussa. Monet haastatteluun kutsutut kieltäytyivät ja kertoivat syyksi opiskelukiireet ja kesäloman. Loppujen lopuksi löysin haastateltavat omien verkostojeni ja Facebook –ryhmien kautta. Oma maahanmuuttajataustaisuuteni ja eri yhteisöjen jäsenenä toimiminen aktiivisesti auttoivat löytämään sopivia haastateltavia.

Haastattelut tehtiin fokusryhmä- ja yksilöhaastatteluja käyttäen. Aineistona oli 8 maahanmuuttajataustaista korkeakouluopiskelijaa, iältään haastateltavat olivat 22 - 32 –vuotiaita. Kaikki haastatteluun osallistuneet olivat naisia ja edustivat kolmea eri etnistä taustaa. Haastatteluja oli yhteensä neljä, joista kaksi oli fokusryhmähaastattelua sekä kaksi yksilöhaastattelua. Aineisto analysoitiin deduktiivisesti eli teorialähtöisesti, jolloin haastattelut litteroitiin ja luokiteltiin teemoittain. Analyysi tapahtui vastauksien teemoitetulla. Se helpotti rajaamista ja yhdistelemään toistuvat asiat.

Haastattelut eivät ole eroteltu tai yksilöity kuitenkin viitaten (taulukko 1) haastattelutunnisteiden avulla hahmottuu, mistä haastattelusta on kysymys. Eettisen näkökulman vuoksi niistä on poistettu kaikenlainen yksilöivä tunniste.

Taulukko 1: haastattelujen tunnisteet

FR1=Fokusryhmähaastattelu 1	FR2=Fokusryhmähaastattelu 2	Y1=Yksilöhaastattelu 1	Y2=Yksilöhaastattelu2
-----------------------------	-----------------------------	------------------------	-----------------------

Kaikkia haastatteluihin osallistuneita yhdisti maahanmuuttajataustan lisäksi opiskelijastatus. Sen lisäksi motivaatio opiskella ja pärjätä opinnoissa oli yksi merkittävä yhdistävä tekijä. Tämä kävi ilmi kaikissa haastatelluissa ja haasteista huolimatta opiskelijat suhtautuivat myönteisesti opiskeluun. Kaikki haastateltavat opiskelivat pääkaupunkiseudun korkeakouluissa eri aloilla. Eniten haastatelluissa edustettuna oli sosiaali- ja terveysala (5/8).

Aineisto etenee yksilön identiteetistä kohti sosiaalisia verkostoja, jotka ovat tässä tapauksessa perhe, sukulaiset ja ystävät ja näiden tuen merkitys opiskelulle. Näistä teemoista siirrytään sitten kohti yhteiskunnallista tasoa, jossa tarkastellaan erityisesti syrjäntäkokemuksia. Kaikissa teemoissa tarkastellaan mm. opiskelua tukevia ja estäviä tekijöitä sekä näiden opiskelijoiden arkea.

Kolmen pääteeman ja viitaten taulukkoon (2) (identiteetti, sosiaaliset verkostot, syrjäytäkemukset) valintaan vaikuttivat niiden nouseminen esille haastatteluissa yhä uudestaan ja uudestaan. Sen lisäksi teemojen valintaan vaikutti henkilökohtainen kokemus sosiaalisten verkostojen merkityksen opiskelijan hyvinvointiin. Nämä teemat limittyivät toisiinsa ja helpottivat aiheen rajaamista.

Haastateltavissa oli niin perheellisiä kuin perheettömiä ja tämä vaikutti myös selvästi siihen, miten asiat nähtiin ja koettiin. Perheelliset haastateltavat usein peilasivat asioita pitkälti oman perheensä ja lastensa näkökulmasta, kun taas perheettömät luonnollisesti puhuivat usein vain itsestään ja liittäen joskus tarkastelukulmaan omia vanhempiaan tai ystäviään.

Taulukko 2: Oleelliset teemat

Oleelliset aiheet teoreettisessa viitekehyksessä	A) Monikulttuurisuus B) Maahanmuuttajat ja perhesuhteet C) Kotoutuminen D) Akkulturaatio E) Syrjintä
Haastateltavien itse nostamat oleelliset asiat	A) Identiteetti B) Perhe C) Syrjäytäkemukset

4.5 Aineistonkeruun prosessi

Aineiston keruu alkoi sillä, että kartoitin etukäteen mahdollisia kiinnostuneita, joiden uskoin sopivan haastateltaviksi kertomalla tulevasta opinnäytetyötutkielmasta. Sen jälkeen, kun suunnitelma ja haastattelurunko olivat valmiita laitoin ensin viestiä Laureaan toivoen, että sitä kautta löytyisi haastateltavia. Sitten huomasin, että sitä kautta ei ole mahdollista saada, joten päätin hyödyntää omia verkostojani ja Facebook-ryhmiä, joiden kautta laitoin ilmoituksen ja sitä kautta tulikin nopeasti vastauksia ja kiinnostuneita, joiden kanssa sitten kävin tarkempia keskusteluja ja vastailin heidän kysymyksiinsä liittyen opinnäytetyöhöni. Tämän jälkeen osan

kanssa jatkoimme vielä keskustelua yksityisviesteillä. Tämä vaati kärsivällisyyden lisäksi ilmoitusten uudelleen laittamista ja aktiivisuutta Facebook eri keskusteluihin osallistumista sekä sitä kautta aiheen esilletuomista. Fokusryhmähaastatteluihin kutsuin kerralla enemmän ihmisiä mukaan varmuuden vuoksi, jos joillekin tulee esteitä ja näin myös kävi.

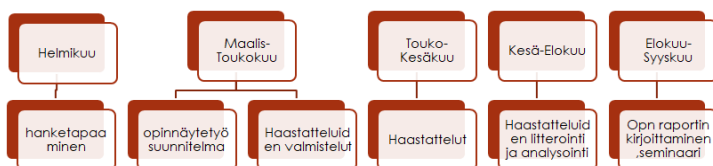
Opinnäytetyön prosessin haasteena oli saada riittävä määrä maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita osallistumaan haastatteluihin. Heidän saamisensa mukaan vaati sitä, että kerroin mahdollisille kiinnostuneille tarkemmin, mistä opinnäytetyötutkielmasta on kyse. Kerroin tästä joko viesteillä tai äänitteillä. Tätä kautta pystyi rakentamaan luotettavan suhteen haastateltavien kanssa alusta alkaen. Aineiston kerääminen vaati joustavuutta ja aikataulujen muutosta tarkoittaen sitä, että suunnitelmassa oli kaikkien haastattelujen tekeminen toukokuussa. Tämä ei kuitenkaan onnistunut ja tein haastatteluja vielä kesäkuussa. Haastatteluprosessien aikana oli yllättävää huomata, miten vaikeaa oli saada maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita mukaan. Vaikka moni alussa ilmaisi kiinnostuksensa osallistua, niin suurin osa heistä ei sitten päässyt mukaan niihin.

Haastattelujen aikana jouduin olemaan tarkka kysymyksistä ja, miten niitä joitakin esitin. Yhdessä fokusryhmähaastattelussa jouduin perustelemaan, miksi kysyin juuri näitä tiettyjä kysymyksiä ja tähän saattoi omalta osaltaan vaikuttaa kulttuuri. Esimerkiksi perheteemassa menttiin syvälle ja tarvittaessa kysyin tarkentavia kysymyksiä, jotka saattoivat olla henkilökohtaisia muun muassa onko perheessäsi muita korkeakoulussa opiskelleita. Uskon, että perusteluni, miksi kysyin juuri tätä ja miksi se oli olennaista opinnäytetyön aiheen kannalta, vaikutti siihen, miten päästiin syvällisesti keskustelemaan aiheesta. Sen lisäksi kulttuuri vaikutti tähän siltä osalta, että vaikka en tuntenut hyvin kyseistä kulttuuria niin usein se auttoi jo paljon, että tiesi yleisesti onko kulttuuri yhteisö -vai yksilökeskeinen, koska se vaikutti paljon, miten erilaisista asioista keskusteltiin.

Viitaten kuvioon (3) opinnäytetyön aikataulu oli tiukka. Ensimmäinen hanketapaaminen yhdessä Mäkö-hankkeen toimijoiden kanssa pidettiin helmikuussa (2019) Skypen välityksellä. Siinä käytiin läpi roolit ja kiinnostuksen kohteet. Sen lisäksi hanketapaamisessa käytiin läpi mahdolliset alustavat tutkimuskysymykset. Tämän jälkeen maaliskuu meni opinnäytetyön suunnitelman ja teoriaosuudenetsimisessä ja kirjoittamisessa ja tämän myötä aihealue tarkentui. Toukokuun lopussa valmistui myös haastattelurunko ja kutsut lähetettiin mahdollisille osallistujille. Toukokuun lopussa tein ensimmäiset haastattelut, joita jatkoin vielä kesäkuussa.

Kesäkuu kului haastattelujen lisäksi litteroidessa sekä aloittaessa aineiston analysointia. Heinä-lokuu meni kokonaan opinnäytetyön raporttia kirjoittaessa. Syyskuussa oli vuorossa opinnäytetyön seminaari ja lokakuussa edessä valmistuminen. Loppujen lopuksi oli yllättävää huomata, miten opinnäytetyöprosessi sulautui helposti kiireisen arjen ja kokopäivätyön rinnalle.

Kuvio 3: Opinnäytetyön aikataulu

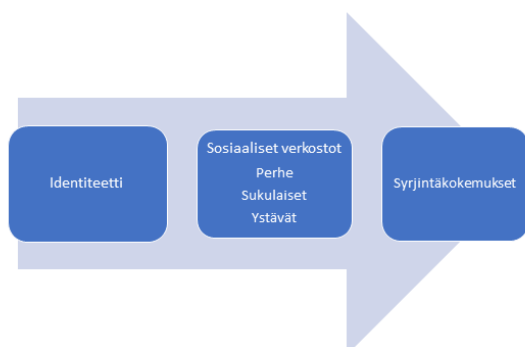

5 Tulokset

Vapaa-aika merkitsi monelle opiskelijalle luonnollisesti mukavien ja merkityksellisten asioiden tekemistä sekä heille tärkeiden ihmisten parissa olemista. Opiskelijoiden mukaan vapaa-aika mahdollisti opiskelusta ja sen tuomista paineista irrottautumisen. Tämän lisäksi opiskelijat kokivat saavansa vapaa-ajan sosiaalisista verkostoista energiaa, mikä vaikutti heidän hyvinvointiinsa. Vapaa-ajan tärkeitä sosiaalisia verkostoja muodostivat perheen ja ystävien lisäksi esimerkiksi vapaaehtoistyö, harrastukset sekä työt.

Sen lisäksi vapaa-ajalla ja tärkeiden ihmisten parissa opiskelijat kokivat saavansa energiaa ja tämä myös lisäsi heidän hyvinvointinsa.

Kuvio 4: Tutkimustulokset teemoittain

5.1 Identiteetti

Ryhmissä pohdittiin erilaisia asioita identiteettiin liittyen. Yksi fokusryhmähaastattelu alkoi siten, että siinä pohdittiin aluksi, mikä on identiteetti. Tämä johdatti osallistujat hyvin teemaan. Toisessa ryhmässä puolestaan sitten menttiin pienen johdatuksen kautta yksilöllisesti asioihin.

Lähes kaikki haastatteluihin osallistuneet kokivat olevansa saman maalaisia kuin heidän vanhempansa. Sillä, missä haastateltava oli syntynyt tai minkä ikäisenä hän oli tullut Suomeen ei ollut tässä merkitystä. Haastateltavat puhuivat usein vanhempiensa kotimaasta omana kotimaanaan, vaikka eivät olleet välttämättä käyneet koskaan siellä. Haastatteluissa opiskelijat perustelivat tätä sillä, että ympäröivä yhteiskunta ei sallinut heille muuta kuin heidän vanhempiensa alkuperänsä.

Ensisijaisesti koen olevani somalialainen. En suomalainen, mutta suomen kansalainen olen kyllä. Kasvatus ja ympäristö ovat vaikuttaneet siihen, miksi en koe olevani suomalainen. Mua ei hyväksytä suomalaiseksi. (FR1)

Lähes kaikki haastateltavat kokivat oman taustansa tärkeäksi ja puhuivat siitä arvostaen. Haastateltavat halusivat ylläpitää omia juuria ja se oli tärkeä osa heitä. Viitaten Marja Peltolan tutkimukseen (2014) maahanmuuttajataustaisten nuorten identiteettiin oli näkyvissä myös samoja näkökulmia siitä, että opiskelijoiden ei ollut helppoa kuvailla omaa identiteettiään ja sitä minkä maalaisia he kokivat olevansa. Haastatteluiden perusteella opiskelijoiden suhde omaan identiteettiin ei ollut ongelmaton. Etenkin suomalaiseen identiteettiin suhtautuminen oli ristiriitaista, eikä perustunut aina omaan valintaan, mitä FR1 toi esiin ylempänä.

Toinen opiskelija taas otti esiin eri näkökulman asiaan:

kasvatus ja ympäristö ovat vaikuttaneet siihen, etten koe olevani suomalainen. (Y2)

Myös Y2 reflektoi identiteettiä suhteessa ympäröivän yhteiskunnan asenteisiin ja näki, että sen taholta tulevat asenteet eivät mahdollistaneet suomalaisuutta hänen identiteettinsä rakennuspalikkana. Toisaalta hän koki myös, että myöskään omaan kotimaahan ja lähiyhteisöön liittyvä identiteetti ei ollut ongelmaton. Vastaaja oli kokenut myös siellä samankaltaista ulossulkemista

kuin Suomessa. Tämän kahdensuuntaisen ulossulkemisen vuoksi hän oli tehnyt valinnan rakentaa omaa identiteettiään muiden roolien kautta.

olen vain syntynyt täällä, mutta minulla ei ole mitään yhteistä suomalaisen kulttuurin tai suomalaisuuden kanssa. (FR1)

Tästä lainauksesta käy ilmi, että haastateltavalla oli negatiivisia kokemuksia ja tämän kautta hän näki enemmän erottavia tekijöitä kulttuurien välillä. Usein näissä kahden kulttuurin välillä elävien nuorten haasteena nähdään kotona vallitsevan kulttuurin ja yhteiskunnan väliset jännitteet ja erot. Kuitenkin Peltolan sekä tästä tutkimuksesta selviää, että nämä nuoret kokivat, että ympäröivä ympäristö ei sallinut heille suomalaisuutta ja heitä usein suljettiin yhteiskunnan ulkopuolelle. Nämä kokemukset vaikuttavat siihen, miten he näkevät ja kokevat eri kulttuurit.

En koe olevani minkään maalainen, koska jos asun koko ajan Suomessa ja minulta kysytään jatkuvasti mistä olen kotoisin ja mentäessä kotimaahani ja olen siellä erinäköinen ja sielläkin kysytään, mistä olet ja myös minun puheestani selviää, etten ole paikallisia. Joka paikassa kyseenalaistetaan, mistä olen kotoisin. Mä ajattelen enemmänkin identiteettini koostuvan erilaisista rooleista esim. äitiydestä. (Y2)

Haastatteluissa maahanmuuttajataustaiset opiskelijat toivat monesti esille sen, että heille sa- neltiin usein ulkoapäin, minkälaisia he ovat. Muut myös kyseenalaistivat heidän määritelmänsä itsestään, joten haastateltavat kokivat omana itsenään olemisen haastavaksi. Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat joutuivat myös tasapainoilemaan perheen ja yhteiskunnan odotusten välillä, koska hyvin usein ne eivät olleet samansuuntaisia. Sen lisäksi myös vanhemmat vaikuttivat identiteetin määritelmiin ja sitä, että vaikka identiteetti määriteltäisiin niin sanotusti hyvällä tahdolla, ulkoapäin määritelty identiteetti saattaa vaikuttaa erilaisiin valintoihin ja lisäksi tuottaa tunteen, että nuori ei kelpaa omana itsenään ja että hän ei kuulu tänne.

Minulla on jatkuvasti sellainen tunne, että minun täytyy olla tietynlainen kulttuurini vuoksi. Elän kahdessa eri maailmassa ja niiden välissä. (FR2)

Useampi haastateltava kuvasi itseään juuri niin, että ei kuulunut mihinkään tiettyyn kulttuuriin. Opiskelijat korvasivat tämän olemalla molempia ja lisäksi myös jotakin muuta ja valitsemalla suuremman kokonaisuuden (maailmankansalaisuus). Kuten alla yksi opiskelija kuvaili:

Olen itse syntynyt Suomessa, mutta x-maalainen, koska vanhempani ovat kotoisin sieltä.

Sanoisin, että olen maailmankansalainen. En voisi sanoa, että olen 100% jonkin maalainen, koska jos vertaan itseäni mun äitiin, joka on syntynyt ja kasvanut tiettyssä maassa niin mun ajatusmaailma on ihan erilainen. (FR1)

Haastatteluissa moni kuvasi itseään ja omaa identiteettiään juuri tärkeiden asioiden, kuten äitiyden kautta. Vaikka identiteetti tarkoitti ja merkitsi näille opiskelijoille eri asioita, löytyi kuitenkin muutamia yhteisiä asioita, jotka toistuivat haastattelusta toiseen. Nämä olivat uskonto, perhe, kulttuuri tai juuret sekä opiskelu. Edellä mainittujen asioiden kautta nämä opiskelijat tarkastelivat ja kuvasivat itseään.

Osa minun identiteettiäni on uskonto, yhteisö ja perhe. (Y1)

Kuvailisin omaa identiteettiäni äitiyden, minuuden ja transnationaalisuuden kautta. Opin tätä koulutuksen myötä ja se jotenkin tuli lähelle minun omaa oloani. (Y2)

Identiteetti tarkoittaa minulle kaikkia tärkeitä asioita, joista elämäni koostuu. Näitä ovat perhe, kulttuuri, opiskelu ja harrastukset. (FR2)

Haastateltavat perustelivat tärkeiden asioiden merkitystä sillä, että nämä edistivät heidän hyvinvointiaan ja nämä asiat tukivat toinen toisiaan. Sen lisäksi haastateltavat kokivat sitä, että oma elämä muodostui juuri näistä asioista. Myös omien juurien vaaliminen koettiin tärkeäksi ja osaksi identiteettiä, joka toistui monessa keskustelun osassa. Yksi haastatteluun osallistuneista opiskelijoista kertoi, että tulevaisuudessa hän haluaisi palata kotimaahansa ja tämän vuoksi näkee omat juuret tärkeänä ja osana häntä.

5.2 Perhe

Kaikki opinnäytetyöntutkielmaan osallistuneet maahanmuuttajataustaiset opiskelijat kuvasivat haastatteluissa perheitään ja näiden merkitystä elämän eri osa-alueilla mukaan lukien opiskelun. Haastattelujen kautta välittyi, että kaikille opiskelijoille perheen merkitys oli olennaista. Opiskelijoiden mukaan perheeseen pystyi nojautumaan milloin ja missä asiassa vain huolimatta siitä, onko nähnyt heitä hetkeen. Luottamus perheen tukeen oli suuri, kuten seuraavista lainauksista käy ilmi.

Kun elämässä tulee sellaisia tilanteita, jossa tarvitsee perhettä voi nojautua heihin. Jos elämässä tulee ongelmia niin aina voi pyytää perheeltä apua, vaikka ei ole nähnyt vähään aikaan. On tietoinen siitä, että on verkosto, jos tulee jotain. (Y1)

*Perhe merkitsee kaikkea. He auttavat ja heidän kanssaan jaetaan elämän ilot sekä surut. Tietää, että aina on paikka mihin voi mennä. Perheen kanssa kasve-
taan ja jaetaan asioita. (FR2)*

Haastatteluissa nousi esille, että lapsuuden perheellä oli merkitystä myös oman perheen perustamisen jälkeenkin ja se tuki ei muutu tai häviä vaan enemminkin vahvistuu.

Vaikka minulla on oma perhe niin silti ensimmäinen perheeni on aina, joiden luokse voin mennä koska vain. He ovat kasvattaneet minua ja eläneet minun kanssaan melkein aina. (FR2)

Perhekäsitys oli monella haastatteluun osallistuneella ydinperhettä laajempi. Haastateltavat laskivat perheeseen niin sisarusten kuin puolisonkin perheet. Sen lisäksi läheiset ystävät nähtiin osana perhettä. Haastatteluista selviää, että vaikka perhe saattoi asua eri maassa, olivat he yhtä tärkeitä. Transnationaalisuus näkyi perhesuhteissa vahvana välietäisyyksistä huolimatta ja heihin pidettiin yhteyttä sekä nähtiin tärkeänä voimavarana.

Perheeseeni kuuluvat lapseni ja puolisoni lisäksi minun perheeni, johon kuuluvat läheisesti veljeni ja sisarukseni, jotka asuvat lähellä. Äiti ja isäpuoli. Myös puolison perhe, vaikka vähän vähemmän, kun eivät ole läheisiä meidän kanssamme. Lasken kuitenkin heitäkin, jotka ovat Suomessa meidän perheeseemme. Jos he päättävät tulla ovesta sisään yökylään, en ikinä sano älkää tulko. (Y1)

Haastatteluun osallistuneet vanhemmat nostivat esille sen, että he tarkastelevat ja katsovat näitä asioita oman lapsuuden sekä omien lapsien kautta. He haluaisivat taata heille niitä asioita, mitä he eivät itse saaneet lapsena. Tässä alla hyvä esimerkki yhden vanhemman opiskelijan näkökulmasta.

Minulle tärkeitä asioita ovat mm. se, että pystyy itse päättämään mitä seuraavaksi tapahtuu ja myös pysyvyys eikä elämässä tapahdu koko ajan suuria muutoksia. Lapsilla on tasapainoinen elämä, eikä samanlainen kuin itsellä ollut ja kaikki muuttuu koko ajan. Turvallisuuden tunne. Olen itse esimerkiksi muuttanut pienenä paljon ja näin. Haluan, että lapseni saavat asua samassa paikassa ja kutsua sitä kodiksi. Heillä olisi juuret jossakin paikassa. (Y2)

Opiskelu nähtiin yhtenä mahdollisuutena tarjota omille lapsille paremman tulevaisuuden ja sen lisäksi perheen tilanne erityisesti lasten vaikutti vahvasti tähän. Kuten Y2 jatkaa:

Minä ajattelen paljon näitä asioita lasten näkökulmasta ja, mikä olisi heille hyvä ja turvallista. Itselle sitten tärkeätä on koulutus ja se mahdollisuus, että pystyy opiskelemaan ja sitä kautta pystyy työllistymään ja huolehtimaan ja päättämään omista sekä perheestä. Tärkeät asiat vaikuttavat opiskeluun niin, että lasten hyvinvoinnin ehdoilla pystyn tekemään asioita ja myös opiskelemaan. Varsinkin, kun lapsella on erityisen tuen tarve niin ensin varmistetaan, että hänen tilansa on sellainen, joka mahdollistaa esimerkiksi. opiskeluni. Muuten täytyy ensin järjestellä asioita. (Y2)

Opiskelijoiden mielestä monessa kulttuurissa on yleistä, että vanhemmilla on toiveita lastensa tutkinnon suhteen. Haastatteluun osallistuneiden mukaan heitä kaikkia yhdisti se, että vanhemmilla oli tietynlaiset toiveet alan valintaan. Suurimman osan opiskelijoiden mielestä vanhemmat olivat toivoneet nuorensa opiskelevan tutun alan kuten terveysalaa, lääketiedettä tai lakialaa. Tämä sen vuoksi opiskelijoiden mielestä, että vanhemmat tiesivät näistä aloista ja myös työllistymisen takia. Kuitenkin toiveista huolimatta kaikki haastateltavat kertoivat, että vanhemmat hyväksyivät heidän valitsemaa alaa ja tukivat heitä.

Perheeni olisi toivonut, että minusta olisi tullut lääkäri tai sairaanhoitaja, koska hoitoala on tuttu ja he näkivät sen varmana työllisyyden vuoksi. He ymmärsivät kuitenkin, että tämä on minunalani ja tykkään opiskella sitä. Loppujen lopuksi arvostan ja kuuntelen vanhempieni toiveita, mutta teen omat päätökset itse. (Y1)

Perheelläni oli toiveita tutkinnon suhteen ja se on aika yleistä meidän kulttuurissamme. Vanhemmat olisivat toivoneet, että olisin mennyt opiskelemaan terveysalaa, mutta mä en itse siihen pystynyt enkä näe itseäni terveysalalla. Kyllä he olivat tyytyväisiä tähän minunkin valintaani. Minun mielestäni kulttuuria katsomatta kaikilla vanhemmilla on toiveita, mitä he haluavat, että heidän lapsistani tulee isona. (FR2).

Kuten (FR2) tiivistää yleensä kulttuuria katsomatta vanhemmilla on jonkinlaiset toiveet lastensa uranvalintaan. Haastatteluun osallistuneiden opiskelijoiden mukaan tämä on vain vähempää joissakin kulttuureissa ja niissä nuoret saattavat myös kuunnella herkemmin vanhempien toiveita. Kaikki haastatteluihin osallistuneet kertoivat, että vaikka vanhemmilla on toiveita nuoren uran valintaan loppujen lopuksi he tekivät päätöksen.

Tietyllä tavalla vaikutti vanhempieni toive, koska en lähtenyt opiskelemaan nuoris- ja vapaa-ajan ohjaajaksi ja minua kiinnosti yhteiskuntapolitiikka. (Y1)

Haastatteluissa perheen merkitys ja erityisesti vanhempien tuki nähtiin tärkeänä opiskelun näkökulmasta. Tämä tuki tarkoitti monelle neuvontaa, motivaatiota ja kannustusta. Samanaikaisesti moni haastateltava toi esille, kuinka suomalainen koulutusjärjestelmä on tuntematon vanhemmille. Tämä vaikutti joidenkin opiskelijoiden tilanteeseen siten, että vanhemmilla oli isot odotukset lastensa koulutuksesta. Toisaalta tietämättömyys koulujärjestelmästä vaikutti myös siihen, että vanhemmat eivät aina ymmärtäneet, miten paljon työtä opiskelu vaatii.

Tiedon puutteen vuoksi en saa vanhemmiltani sellaista tukea, kuten toivoisin. (FR1)

Opiskelijoiden tilanteeseen tämä heijastui konkreettisesti stressin ja paineiden muodossa, sillä opiskelijat eivät halunneet tuottaa vanhemmilleen pettymystä. Toisaalta vanhempien odotukset ja ajatukset ja heidän henkilöhistoriansa aiheutti heille paineita myös myönteisessä mielessä.

Ehkä minun äidilleni se merkitsee paljon, kun hän on muuttanut Suomeen ja tehnyt jonkinlaisen uhrauksen ja se syy liittyy, että täällä on ilmainen korkeakoulu. Olin hyvin pieni, kun muutimme tänne, mutta äidilläni on ollut odotuksia ja ajatuksia, että lapset menevät korkeakouluun. Hän ei 100% muuttanut vain isän rakkauten vuoksi vaan mielti, mikä olisi lapsille hyväksi. Minun kouluttumiseni merkitsee hänelle sitä, että hän teki oikean päätöksen. En tiedä merkitseekö se kenellekään muulle mitään sen enempää. (Y1)

Opiskelijoiden mielestä vaikka heidän vanhempansa eivät aina ymmärtäneet sitä, mitä opiskelu vaatii, niin monelle vanhemmalle on tärkeätä, että nuoret opiskelivat ja nimenomaan nuorena. Haastateltujen opiskelijoiden mielestä tämä johtui siitä, että nuorena ei ole paljon vastuuta ja on vielä mahdollisuutta suorittaa opintoja. Opiskelijoiden mielestä myöhemmin tämä voi olla haastavaa esimerkiksi perhe-elämän vuoksi. Haastatteluissa moni maahanmuuttajataustainen opiskelija toi esille sen, että nuorten koulutuksen tärkeydestä kertoi se, että sen kautta on mahdollisuus edetä uralla.

Koska monissa maissa opiskelu erityisesti korkeakoulussa on kallista eikä kaikilla ole mahdollisuutta siihen. Sen vuoksi opiskelu on minulle tärkeä. (FR1)

Kaikki haastateltavat olivat kuitenkin samaa mieltä siitä, että vanhemmat tarkoittivat hyvää ja halusivat nuorten opiskelevan, kun siihen oli niin hyvät mahdollisuudet. Tämä tarkoitti opiskelijoiden mielestä, että vanhemmat näkivät opinnot tärkeämpänä kuin työn ilman koulutusta.

Vaikka vanhempani eivät tarkalleen tiedä, mitä korkeakoulussa opiskellaan, saan heiltä kuitenkin kannustusta suhtautua opintoihin vakavasti ja muistuttavat ainutlaatuisesta tilaisuudesta hyödyntää. (FR1)

Opiskelijat kokivat, että tiedon puute suomalaisesta koulutusjärjestelmästä tai opintojen sisällöistä oli yksi syy, miksi vanhemmat eivät pystyneet tukemaan heitä kokonaisvaltaisesti. Opiskelijoiden mielestä tämän vuoksi vanhemmat eivät aina välttämättä ymmärtäneet, minkälaista tukea maahanmuuttajataustainen opiskelija saattaisi tarvita kotona. Vaikka vanhemmilta ei välttämättä saanut konkreettista tukea oli monelle opiskelijalle tärkeitä sieltä tuleva emotionaalinen tuki. Haastateltavien mielestä tämä oli aika yleistä monessa perheessä ja nuoret ja koivatkin näitä asioita ystävien kanssa, jotka elivät samassa elämäntilanteessa.

En sillä tavalla ole saanut vanhemmiltani tukea, koska äitini ei vielääkään ole sillä tavalla ymmärtänyt, mitä minä nyt opiskelen ja mitä olen aiemmin opiskellut. Esimerkiksi aiemmin hän tiesi, että opiskelin lukiossa, mutta ei ole koskaan tullut lukion ovista sisään. Hänelle oli vain tärkeitä, että menen korkeakouluun, koska sanoit, että osaan ja pärjään siellä ja on tultu Suomeen ja on ilmainen, niin täytyy mennä. En kuitenkaan voi sillä tavalla hänelle ikinä kertoa, että minun täytyy lukea yhteen isoon tenttiin, koska hän sanoisi vain voi voi no lue vain. Ei ymmärrä, miten paljon se vaatii. Aina he kysyvät, mitä työtä minä sitten teen ja en koe, että he tukevat siinä asiassa muuta kuin, että he uskovat, että minä pystyn siihen, mutta ei sillä tavalla muuten. (Y2)

Tärkeiden ihmisten tuki motivoi minua ja tsemppaus kyllä sinä siihen pystyt. Kun on juuret kotimaassa ja kaikilla ei ole mahdollisuutta opiskella. Pidetään nämä mahdollisuudet usein itsestään selvinä. Täytyy välillä muistuttaa itseään, kuinka etuoikeutettu on. (FR2)

5.3 Sukulaiset

Monelle opiskelijalle sukulaiset tarkoittivat lähes samaa asiaa kuin perhettä ja näin ollen monet asiat olivat samat kuin perheteemassa. Kuitenkin sukua saattoi asua eri puolella maailmaa ja suhteen luonne saattoi vaihdella riippuen, minkälainen side tai suhde oli. Tarkoittaen sitä, että oliko yhteisiä kiinnostuksenkohteita tai yhdistikö ikä. Opiskelijat kokivat, että juuri tämä suhteen laatu ratkaisi sitä, miten aktiivisesti yhteyttä pidetään tai se tuki, mitä saa sukulaisilta. Joidenkin sukulaisten kanssa opiskelijat olivat läheisempiä kuin toisten kanssa riippuen sukulaisuusiteen lisäksi yhdistävistä tekijöistä. Esimerkiksi sama elämäntilanne kuten opiskelut ja ikä monesti yhdisti vahvemmin kuin sukulaisuusside.

Tuttavallinen suhde riippuen elämäntyylistä ja minkälainen persoona on. Jos on erilainen elämäntyyli ja kiinnostuksen kohteet niin suhde ei ole niin läheinen ja nähdään vaan jossakin sukulaisjuhlissa tai tapaamisissa. Yhdistävät tekijät taas lähentävät ja pidetään enemmän yhteyttä. (FR1)

Opiskelijoiden mukaan monien sukulaisten kanssa kokoonnutaan jonkin perhetapahtuman esimerkiksi häiden, vauvan syntymän tai hautajaisten vuoksi. Riippuen tilanteesta osa haastateltavista tapasi sukulaisia ainakin kerran vuodessa. Oli myös tilanteita, jolloin sukulaisia on saatettu nähdä kerran viimeisten parin kymmenen vuoden aikana. Opiskelijoiden mukaan tämä oli yleensä kuitenkin poikkeus ja tällöinkin sukulaisiin pidetään yhteyttä teknologian avulla. Sen lisäksi opiskelijoiden mukaan oli sellaisia sukulaisia, joita ei ollut koskaan tavannut esimerkiksi he, jotka asuivat kotimaassa. Hyvin usein vanhempien kautta he tiesivät suunnilleen sukulaisista. Opiskelijoiden mukaan usein juuri vanhemmat pitivät enemmän yhteyttä sukulaisiin.

Sukulaisten kanssa on tiivis suhde, kirjoitellaan ja soitellaan paljon videopuheluita monta kertaa viikossa. Tapaamme harvemmin. Olen käynyt kaksi kertaa kotimaassani. Riippuen tilanteesta tapaamme sukulaisten kanssa vuodessa kerran. (Y1)

Monen opiskelijan mielestä sukulaisilta ei usein saanut muuta tukea kuin kannustamista ja he saattoivat väliajoin kysyä valmistumisesta. Usealla opiskelijalla oli se kokemus, että kotimaassa asuvilla sukulaisilla on eri näkemykset opiskelusta tai minkäikäisenä voi opiskella. Opiskelijoiden mukaan näiden sukulaisten mielestä opintojen aloittaminen yli 20-vuotiaana on liian myöhäistä ja välivuosi on ennenkuulumatonta. Sen vuoksi haastateltavat kokivat, että oli vaikea keskustella näistä asioista juuri näiden sukulaisten kanssa, kun näkemykset ja ympäristö ovat täysin erilaisia. Sen kautta myös ajattelutavat erosivat pitkälti toisistaan.

En saa minkäänlaista tukea. Vain kannustusta ja kysytään, milloin valmistun. (FR2)

Haastateltavat toivat esille sen, että paineet sukulaisten suunnalta riippuivat persoonasta. Heidän mielestään, jos henkilö on herkkä ja ottaa asioita henkilökohtaisesti tai itseensä niin todennäköisesti muiden mielipiteet saattavat vaivata toisin kuin sellainen, joka laittaa ns. toisesta korvasta sisään ja toisesta ulos eli on välittämättä. Näin opiskelijat kuvasivat itseään. Moni haastateltava toi esille sen, että usein tätejä ja naispuolisia sukulaisia kiinnosti paljon nuorten asiat ja heidän kanssaan pystyi keskustelemaan näistä.

minulle äidin siskot eli tätini ovat minulle kuin äiti ja heidän kanssaan voin keskustella syvällisemmin toisin kuin joidenkin muiden sukulaisten kanssa. (FR1)

5.4 Ystävät

Haastatteluissa opiskelijat puhuivat monesti samassa lauseessa perheestä, sukulaisista ja ystäivistä. Monille ne merkitsivät samoja asioita ja esimerkiksi sukulaiset tai ystävät nähtiin paljonkin perheeseen kuuluvina.

En erottele perhettäni, sukulaisiani ja ystäviäni. Samalla tavalla kutsun heitä kaikkia perheeksi. Näin yleensä tehdään meidän kulttuurissamme. (Y1)

Haastateltavat kertoivat, että monet heidän ystävänsä ovat pitkäaikaisia ja he ovat tunteet nämä ystävänsä lapsuudesta lähtien. Heidän mielestään aikuisena oli vaikeampi saada ystäviä, kun ihmiset eivät tutustu silloin helposti. Vaikka moni toi haastatteluissa esille sen, että läheisimmät ystävät olivat usein samasta kulttuurista, olivat ystäväpiirit kuitenkin lähes kaikilla monikulttuurisia.

Ystävät merkitsevät paljon ja on muutettu toiselle paikkakunnalle ja ystävät jäivät sinne ja aikuisiällä on vaikeampi saada hyviä ystäviä, koska kenelläkään ei ole aikaa. Kukaan ei tiedä minun historiaani kuin ystävät. (Y1)

Opiskelijoiden mielestä, kun ystävällä on sama tausta, ymmärtää hän monta asiaa, joita ei tarvitse selittää tai avata. Heidän mielestään on paljon kirjoittamattomia sääntöjä, joita samaa etnistä taustaa omaava ystävä ymmärtää. Tämä haastateltavan sanoma tiivistää monen muun opiskelijan ajatukset:

Monesti minun ei tarvitse sanoa lause loppuun tai edes aloittaa sitä, kun ystäväni ymmärtää mistä puhun, koska puhumme samaa kieltä. (Y1)

Haastatteluissa opiskelijat toivat esille sen, että ystävien merkitys oli suuri elämän eri osa-alueilla myös puhuttaessa opiskelusta. Haastateltavat kokivat, että koulutuksen ansiosta ystävät usein ymmärsivät heitä. Kuten edellä olen tuonut esiin, lähes kaikilla haastateltavilla ystävät rinnastuivat perheeseen. Sen lisäksi ystävät olivat tärkeä tuki erityisesti opintojen suhteen. Opiskelijat kokivat, että ystävät pystyivät ymmärtämään parhaiten sitä, minkälaista on olla

opiskelija ja sen haasteita. Sen lisäksi haastateltavien mukaan ystäviltä sai neuvoja ja konkreettista apua liittyen opiskeluun. Ystävät merkitsivät monelle opiskelijalle mahdollisuutta pohtia yhdessä ja keskustella näistä asioista. Sen lisäksi haastateltavat kokivat sitä, että opiskeluvaikeuksien sanottaminen ääneen helpottaa omaa oloa. Haastateltavien mielestä ystävyys oli arvokasta nimenomaan samanlaisen elämäkokemuksen omaavan ihmisen kanssa. He myös pystyivät hahmottamaan haastateltavien tilannetta paremmin kuin esimerkiksi vanhemmat, koska olivat kokeneet samoja asioita.

ystäviltä saa ymmärrystä ja tukea, kun he tietävät tämän koko systeemin. Heikin ovat opiskelleet korkeakoulussa ja tietävät sen työmäärän. (Y1)

heiltä saa vertaistukea, heikin ovat opiskelijoita ja heidän kanssaan voi jakaa opiskeluhaasteita. Ystäviltä saa myös neuvoja ja tiedon jakamista varsinkin, jos opiskelee samassa oppilaitoksessa. Se on myös molemminpuolista. (FR1)

Haastatteluista selviää, että ystävien antamaa tukea arvostettiin ja monet opiskelijat kertoivat, että se on vastavuoroista ja autetaan toinen toisiaan. Monelle ystävyys oli myös tärkeätä ymmärryksen kautta ja ystävyys oli rakentunut ennen opintoja, eikä se suhde ollut muuttunut. Vaikka ystävydessä painottui monessa suhteessa opiskelu, se ei ollut kuitenkaan ainoa syy, miksi ystävyssuhdetta ylläpidettiin. Ystävyydellä oli myös itseisarvo, kuten haastateltava kuvaa:

Minä en olisi isompi tai vähempi minun ystävilleni, vaikka en opiskelisi. Minunkin ystäväni ovat minulle yhtä rakkaita heidän tilanteestansa huolimatta". (Y2)

5.5 Syrjintäkokemukset

Syrjintäkokemukset teemana herättivät paljon keskustelua ja kokemuksien vaihtoa. Kaikki haastatteluun osallistuneet olivat kokeneet jonkinlaista syrjintää jossakin kohtaa elämässään. Jotkut enemmän kuin toiset. Näin ollen moni koki, että se on arkipäivää ja siihen on tottunut, eikä siihen kiinnitä huomiota enää kovinkaan usein.

Moni haastatteluun osallistunut opiskelija koki, että etninen tausta oli se suurin syy, miksi oli joutunut syrjinnän kohteeksi. Opiskelijat kertoivat, että syrjintä ei aina välttämättä ollut suoraa

ja toisinaan sitä ei tehty tarkoituksella. Kuitenkin heille itselle tuli tilanteesta kielteinen kokemus ja tunne siitä, että ei tämän näin pitänyt mennä.

Minulle tulee tunne, että olen tyhmempi kuin muut, kun minua kohdellaan ja puhutaan alentuvasti äänen sävyä myöten ja tätä tekevät ihmiset luulevat auttavansa minua. (Y2)

On surullista, että joskus sinua kohdellaan väärin tai epäoikeudenmukaisesti vain taustasi vuoksi. Oli se sitten julkisella paikalla tai työpaikalla. Sitä on niin tottunut saamaan haukkuja ja huutelua, ettei enää kiinnitä siihen huomiota. Tärkeintä on se, että tiedän, kuka olen ja nuo haukut eivät enää tee minulle mitään toisin kuin nuorempana. Ihmettelin, että mitä olin tehnyt tuntemattomille ihmisille, että he haukkuivat minua. Tajusin vanhempana sen johtuvan ainoastaan alkuperästäni tai minkä näköinen olen. (FR1)

Opiskelijat toivat esille, että syrjintää tapahtui myös koulutuksessa. Opiskelijoiden mukaan erityisesti opinto-ohjaajat olivat aiemmin kohdelleet usein maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita eri tavalla. Usein syrjintä ei tullut selvästi ilmi niin, että ulkopuolisen ja asiaa tuntemattoman oli mahdollista asiaa havaita. Kyse ei ollut aina esimerkiksi suorista sanoista tai teoista, vaan iso osa syrjinnästä oli nimenomaan piilotettua. Kuitenkin vertaisryhmässä jakaessa kokemusta, iso osa pystyi ymmärtämään, mistä on kysymys.

Olen maahanmuuttajana jossakin vaiheessa elämää kokenut syrjintää. Sitä ei aina välttämättä edes huomaa ja jossakin vaiheessa sitä alkaa näkemään normaalina toimintana, mitä se ei ole näin ääneen sanottuna. Esimerkiksi lukiossa miettiessä koulutusvalintaa opinto-ohjaaja yritti ohjata minua terveysalalle. Vaikka en ollut kiinnostunut siitä alasta ja toin tämän monta kertaa esille. Kuitenkaan hän ei kertonut muista vaihtoehtoista. Olen kuullut myös monilta muilta tutuilta, että tuo on yleistä opinto-ohjaajilla, että ohjaavat maahanmuuttajaopiskelijoita tietyille aloille esim. terveysalalle. (FR1)

Opiskelijat näkivät myös sen, että tällainen piilosyrjintä tai epäsuora syrjintä on yleinen ongelma, mutta koska siitä ei olla valmiita keskustelemaan, ei muutokseen ole mahdollinen. Osa opiskelijoista ei myöskään itse välttämättä havaitse aktiivisesti kokeneensa rasismia, kunnes jakaa asian toisen samankaltaisen ongelman eteen joutuneen kanssa. Jos opiskelijalla ei ole ketään, jonka kanssa jakaa kokemus, kokemus ei välttämättä koskaan tule tunnustetuksi?

silloin lukion aikana sitten pohdin, onko tämä normaalia ja varsinkin, kun toisesta lukiosta myös maahanmuuttajaystäväni yritettiin ohjata myös samalle alalle. Näistä asioista keskusteltaessa huomaa, kuinka yleistä se on. (Y2)

Opiskelijat kokivat raskaana sen, että heidän täytyi ikään kuin jatkuvasti ottaa vastuuta toisten maahanmuuttajataustaisten henkilöiden tekemisistä, erityisesti virheistä. Tämä johtui heidän mukaansa siitä, että maahanmuuttajat nähdään yhteiskunnassa isona homogeenisenä joukkona, joka on kukin vastuussa jokaisen joukkoon kuuluvan teoista.

jos suomalainen tekee väärin, hän on yksilö, mutta maahanmuuttajien tekemä vääritys on kaikkien maahanmuuttajien syytä. (FR2)

Tällainen leimaaminen kuormitti opiskelijoita selvästi ja he joutuivat pohtimaan asioita, joiden kanssa kovinkaan moni kantasuomalainen ei joudu tekemisiin:

Aina, kun tapahtuu jotakin ikävää, jonka joku ulkomaalainen on tehnyt niin ensimmäisenä toivon, että hän ei ole saman maalainen kuin minä. Tämä sen vuoksi, koska tiedän, että ensimmäisenä joutuvat kärsimään me muut samasta maasta tulevat vaikka meillä ei olisi osaa eikä arpaa asiaan. (Y2)

Haastateltavat toivat esille sen, että kokemukset eivät enää vaikuttaneet myöskään opiskeluun.

olen kokenut syrjintää julkisilla paikoilla. Haukkumista, nimittelyä usein suomalaisilta. Nämä asiat eivät vaikuta mitenkään, koska en ota näitä asioita enää henkilökohtaisesti. Riippuen tilanteesta minä kuuntelen ja jos pystyn vastaamaan takaisin niin vastaan. Muuten laitan toisesta korvasta ulos. Nämä asiat eivät vaikuta elämäni tai opiskeluun. Olen niin tottunut ja melkein joka päiväistä. (Y1)

Yleiset kokemukset syrjinnästä vaikuttavat varmasti opiskelijan itsetuntoon, vaikka kuinka saisi tukea. Monilla nuorilla menee energiaa sellaisten asioiden käsittelemiseen, mihin ei tarvitsisi mennä. Muiden määrittelyt itsestä ovat haavoittavia ja kysymykset jäävät mieleen. Tällaisella ei voi olla olematta jonkinlaista vaikutusta jokaiseen ihmiseen, vaikka ihmisen sosiaaliset verkostot olisivatkin tukevat.

Nuoret myös kokivat solidaarisuutta toisia nuoria tai saman taustaisia kohtaan vastauksissaan. Tällainen tuki on myös merkityksellistä, mutta se kätkee sisälleen myös paljon tuskaa koe-tusta.

toivon, että kukaan ei joudu kokemaan sitä mitä jouduin käymään läpi, mutta valitettavasti tiedän, että moni muukin erilainen nuori on joutunut. Joskus mietin, että mitä järkeä on opiskella, jos sinua ei edes kohdella tasavertaisesti ja hyväksyttyä. Aina samat kysymykset, joihin olen kyllästynyt, mistä olet kotoisin. Kerroon Helsingistä. Joo, mutta mikä on sinun alkuperäsi. Edelleenkin vastaus on Helsinki. Sitten yritetään ok entä vanhempasi. Ihan kuin Suomi on tarkoitettu joillekin tiettyntyyppisille ihmisille, eikä joukkoon mahdu erilaisia ihmisiä. Vaikka aina

keskustelussa tuodaan esille, että tänne ovat tervetulleita ihmisiä, jotka tekevät töitä. On sinulla aina otsassa leima, vaikka kuinka paljon teet töitä ja oot ns. yhteiskuntakelpoinen. Silti ihmisten ilmeet ja eleet muistuttavat sinua, että olet ulkopuolinen. (FR2)

Fokusryhmähaastatteluisissa opiskelijat kokivat, että kulttuurisensitiivisyys on hyvä asia niin kauan kuin se ei mene liian pitkälle, jolloin se saattaa alkaa sisältää syrjiviä piirteitä. Haastateltavat nostivat esiin esimerkin siitä, että toisinaan esimerkiksi heidän ulkonäkönsä perusteella oletetaan, että he eivät osaa kieltä ja heille aletaan puhua kuin lapselle. Usein etenkin vanhemmat ihmiset toimivat tällä tavalla. Hyvin usein ulkonäön perusteella aletaan selittää asioita myös niitä liikaa yksinkertaistaen ja heitä neuvotaan ylhäältä alaspäin, koska he poikkeavat ulkonäön perusteella niin sanotusta kantasuomalaisesta. Kokemus siitä, että pelkästään ulkonäkö asetti heidät epätasa-arvoiseen asemaan vuorovaikutustilanteessa, vahvisti omaa erilaisuuden tunnetta ja pakotti muuttamaan esimerkiksi omaa toimintaa, kuten Y2 kuvaa:

siitä tulee heti kokemus, että olen erilainen ja täytyy puhua eri tavalla tai toista ihan niin kuin jännittää. Tätä kokee paljon monessa virastoissa ja kaikki ei aina tarkoituksella tee sitä vaan siinä menee aikaa, että he tutustuvat ja ymmärtävät, että ymmärrän asioita. Ensin kohdellaan tyhmää tai ei olla samalla viivalla ja sinua otetaan lähes käytännössä kädestä pitäen. (Y2)

Haastatteluisissa opiskelijat nostivat esiin, että ympäröivä yhteiskunta asettaa heille paljon paineita. Vastaajien keskuudessa tämä oli johtanut siihen, että opiskelijat kokivat, että heidän tulee jatkuvasti todistaa omaa pärjäämistään ja jopa omaa arvoaan aivan kuin olisi jatkuvasti yhteiskunnan suurennuslasin alla. Tästä todistelusta huolimatta opiskelijat kokivat, että heidän panoksensa ei koskaan ollut riittävä ja että epätasa-arvoinen asema suhteessa kantaväestöön oli vakio.

minulla on enemmänkin paineita yhteiskunnan kautta, koska olen maahanmuuttaja niin pienestä lähtien, on täytynyt pärjätä ja näyttää, että osaan ja pystyn sekä todistamaan arvoni. Tiedän, että niin ei pitäisi olla ja olemme paljon keskustelleet tästä eri maalaisten ystävien kanssa. Heillä kanssa on samanlaisia kokemuksia, jos olet maahanmuuttaja niin et ole koskaan samanarvoinen kuin suomalainen. Sinua nähdään ja katsotaan, joka paikassa alas. (FR1)

Yhteiskunnan paineiden kielteisen vaikutuksen lisäksi, haastateltavat näkivät paineilla olevan myös myönteisen vaikutus. Haastateltavat opiskelijat kokivat, että yhteiskunnan taholta tulevat paineet voivat toimia myös ikään kuin öljynä moottorille, joka saa yksilön tekemään töitä lujemmin ja pärjäämään elämässä hyvin.

Se, että jatkuvasti odotetaan pärjäävän kaikessa, on auttanut minua pärjäämään oikeasti ja tekemään kaiken niin hyvin kuin vaan pystyy. (Y2)

Lisäksi haastatteluissa tuotiin esiin, että oikeastaan sillä, miten muut itseän suhtautuivat ei ollut merkitystä. Haastateltava kuvasi, että oli ollut voimaannuttavaa ymmärtää, että oikeastaan vain sillä, miten suhtaudut itseesi, on merkitystä ja että tärkeintä on tehdä töitä itsensä ymmärtämisen kanssa.

moni ei usko pärjäävänsä, kun on lähes aina kuullut, että ei osaa tai ei ole hyvä. Meille toisille se taas tarkoittaa muurien läpimenemistä ja todistamista. Kumpikaan ei ole hyvä, koska siihen menee paljon turhaa energiaa. Olen ymmärtänyt, että vaikka kuinka paljon työtä teen ja todistan, ei tämä kuitenkaan riitä. Ihmisillä on valmiiksi ennakkokäsityksiä meistä maahanmuuttajista erityisesti naisista. Suomalaisten silmissä me kaikki kuulumme samaan kategoriaan. (FR1)

Myös syrjintäkokemusten ohessa opiskelijat nostivat esiin vanhempien ja läheisten tuen merkitystä. Vertaistuen lisäksi esimerkiksi vanhempien rakkaudella oli suuri merkitys. Sosiaaliset verkostot mahdollistivat turvallisen tilan vaikeiden asioiden käsittelemiselle.

minua auttaa tällaisissa asioissa oma perhe. He tukevat ja heidän kanssaan pystyn puhumaan näistä asioista. Vanhempani myös luovat minuun uskoa, että olen arvokas ja noilla ihmisillä itsellään on pahaolla ja haluavat purkaa sitä muihin. (FR2)

Haastateltavia yhdisti kertomuksissa syrjinnästä se, että he halusivat alleviivata siitä selviytymistä. Keinona selvitä syrjinnästä he mainitsivat useimmiten sosiaaliset verkostot ja erityisesti perheen. Perheen tarjoama turva tarjosi lohtua ja tukea ja apua oman itsen hyväksymiseen, kuten Y1 totesi:

perheeni tuen avulla pystyin hyväksymään ja löytämään sitä, kuka olen. (Y1)

Moni opiskelija kertoi haastatteluissa, että juuri syrjintäkokemukset ja sitä kautta ulkopuolisuuden tunne saivat heitä pohtimaan muuttoa muualle valmistumisen jälkeen. Opiskelijat toivat esille sen, että vaikka olivat tottuneet olemaan erilaisia ja negatiivinen huomio kiinnittyi heihin, he eivät halunneet jäädä sellaiseen paikkaan, vaan muuttaa sellaiseen, jossa kokivat olevansa kotona, jossa he eivät kokisi ulossulkemista ja saisivat yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Suunnitelmissani ei ole jäädä Suomeen vaan haluan muuttaa maahan, jossa koen olevani tasavertainen ja taustani vuoksi minua ei nähtäisi taakkana. (Y1)

Fokusryhmäkeskusteluissa opiskelijat nostivat esille sen, miten monissa muissa maissa maahanmuuttajataustaiset kokivat kuuluvansa kantaväestöön esimerkiksi Kanadassa ja Yhdysvalloissa. Yhtenä syynä nähtiin se, että siellä on pitkät perinteet maahanmuutosta ja asiat ovat eri tavalla kuin Suomessa. Sen lisäksi haastatteluissa koettiin tärkeäksi vallitseva ilmapiiri ja kantaväestöön kuuluvien suhtautuminen maahanmuuttajiin. Yhdessä fokusryhmähaastattelussa opiskelijat toivat esille, miten nykypäivän kovettuneet asenteet maahanmuuttajia kohtaan vaikeuttavat elämistä täällä sekä tulevaisuuden suunnittelua.

epäoikeuden mukainen kohtelu vaikutti nuorempana paljon itsetuntooni ja myös joihinkin valintoihin. Päätin teininä, että muutan pois täältä heti, kun olen täysikäinen. Asuin muutama vuosi ulkomailla, jossa ymmärsin paremmin siitä, kuka olen ja, miltä tuntuu, kun sinua nähdään ihmisenä. Palasin Suomeen perheeni ja opiskelujen vuoksi, mutta lähivuosina on tarkoitus muuttaa taas pois täältä. Haluan asua maassa, jossa olen vapaa ja yksi tuhansista ihmisistä ja minua nähdään yksilönä, eikä minun tule olla vastuussa jokaisesta asiasta, jonka saman maalainen on tehnyt. (Y2)

6 Yhteenveto ja johtopäätökset tuloksista

Haastateltavilla oli vapaa-ajalla erilaisia sosiaalisia verkostoja. Näitä olivat mm. perhe, ystävät, työkaverit, harrastukset, asuinalue ja naapurusto, etniset yhteisöt sekä uskonnolliset yhdyskunnat. Nämä vapaa-ajan sosiaaliset verkostot merkitsivät paljon haastateltaville. Näiden kautta yksilö sai kokemuksen johonkin kuulumisesta ja olla osa jotakin yhteisöä.

Sen lisäksi opiskelijat kertoivat haastatteluissa, että sosiaaliset verkostot olivat hyvinvoinnin kannalta olennainen asia. Vapaa-ajan sosiaaliset verkostot merkitsivät myös monelle tukea ja paikkaa, jotka vaikuttivat vahvasti omaan hyvinvointiin ja jaksamiseen ja tätä kautta opiskeluun.

Viitaten Hyvärisen ja Erolan tutkimukseen (2011), jossa he tutkivat maahanmuuttajataustaisten nuorten perhetaustojen vaikutusta opiskeluun. Myös tässä tutkimuksessa on samoja tuloksia ja kaikki haastateltavat kokivat ja korostivat sosiaalisten verkostojen merkityksen ja tärkeyden elämän eri osa-alueilla ja myös opiskeluun. Erityisesti perheen tuki nähtiin korvaamattomana asiana kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta. Tämän kautta ne heijastuivat myös opiskeluihin, useimmiten positiivisesti. Sen lisäksi monelle haastateltavalle perhekäsitys oli laajempi kuin esimerkiksi suomalaisessa kulttuurissa. Monesti perheeseen laskettiin myös muitakin kuin ns. ydinperheeseen kuuluvia henkilöitä esim. puolison tai omien sisarusten perheet.

Haastattelujen pohjalta voidaan sanoa, että perhe muodosti tärkeimmän verkoston opiskelijoille. Huolimatta siitä asuiko perheen kanssa tai oliko samassa maassa. Haastateltavat kuvasivat erityisesti vanhempiensa suhtautumista opintoihin ja, miten vanhemmat olivat olleet heidän kannustajiaan lapsuudesta lähtien ja kuinka tämä tuki kannatteli heitä tässäkin hetkessä ja antoi voimia jatkaa eteenpäin.

Sosiaaliset verkostot vahvistivat näiden maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden itsetuntoa. Sieltä he saivat ymmärrystä, jota eivät välttämättä saaneet ympäröivältä yhteiskunnalta. Samoihin johtopäätöksiin on myös päätyneet Peltola väitöskirjatutkimuksessaan, jossa hän (Peltola 2014) tuo esiin, että sosiaalisten verkostojen tuki tarkoitti monelle turvapaikkaa, jossa sai olla oma itsensä. Tämä oli hienoa ja samanaikaisesti surullista, koska on vaikeaa ja raskasta, jos ympäristö ei hyväksy sinua sellaisena. Kuitenkin sosiaalisten verkostojen kautta maahanmuuttajataustaiset opiskelijat kokivat voimaantumista ja jaksoivat näiden avulla esimerkiksi opiskella.

Haastatteluissa opiskelijat kertoivat viettävänsä paljon aikaa tärkeiden ihmisten parissa. Opiskelijoiden mukaan tätä haastoi kuitenkin välillä ajan rajallisuus, joka johtui nykyhetken elämäntilanteesta eli opiskeluista. Opiskelijat kertoivat myös, että joutuivat tasapainoilemaan opiskelujen ja sosiaalisten verkostojen välillä. Sisarukset, ystävät ja sukulaiset, jotka olivat itsekin opiskelleet joskus tai opiskelivat parhaillaan, ymmärsivät tätä tilannetta hyvin. Toisaalta opiskelijat toivat esille, että usein sukulainen tai perheenjäsen, joka ei ollut opiskellut korkeakoulussa on vaikea ymmärtää tätä.

Opinnäytetyöntuloksista selviää, että identiteetti, sosiaaliset verkostot ja syrjinnän kokemukset ovat yhteydessä toisiinsa. Opinnäytetyön tuloksista selviää, että maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden identiteetti muodostui muistakin asioista kuin etnisestä taustasta. Identiteetin muodostumiseen vaikuttaa vahvasti ympäröivä yhteiskunta ja lisäksi keskeisinä elementteinä siinä ovat perhe, uskonto, kulttuuri ja harrastukset.

Opiskelijat nostivat haastatteluissa esille sen, minkälaisia positiivisia vaikutuksia sosiaalisilla verkostoilla on opiskeluun ja yleensäkin heidän elämäänsä. Nämä asiat auttoivat motivoimaan ja antoivat kykyä huolehtia itsestä sekä olla riippumaton muista ihmisistä. Sen lisäksi opiskelijat kokivat, että näiden asioiden avulla he voivat hyvin ja ne toimivat usein kannattelevina voimavaroina.

Tuloksista käy ilmi, että sukulaisia ja perhettä asuu eri puolella maailmaa ja heidän kanssaan pidettiin yhteyttä pitkistäkin välimatkoista huolimatta ja näin ollen transnacionaalisuus on olennainen asia näiden opiskelijoiden vapaa-ajan sosiaalisissa verkostoissa.

Haastatteluissa opiskelijat nostivat esille, miten transnacionaaliset perhe- ja sukulaisuussuhteet lisäsivät haastateltavien motivaatiota opiskelua kohtaan. He halusivat myös pitää yllä ajatusta kiitollisuudesta, joka on vaikuttanut heidän valintoihinsa sekä on ollut osasyynä, miksi haluaa panostaa opiskeluun. Transnacionaalinen perspektiivi laajensi opiskelijoiden näkökulmia ja he ajattelivat asioista suuremmassa mittakaavassa.

Annika Forsanderin (2015) mukaan monet maahanmuuttajataustaiset Suomessa korkeakoulu-
tut muuttavat valmistumisen jälkeen ulkomaille. Suurin syy tähän on se, että he eivät pääse töihin täällä Suomessa valmistumisen jälkeen. Forsanderin mukaan ollaan sellaisessa tilanteessa, että Suomi kouluttaa ilmaiseksi ja muut maat nauttivat sen hedelmät. Tämä on Suomelle hukka-investointi, jossa täytyy tehdä töitä, jotta esimerkiksi maahanmuuttajataustaisilla kehittyisi vahvempi kielitaito, joka on suurin este työllistymiselle. Sen lisäksi oppilaitosten tulisi ottaa vahvempi rooli kiinnittääkseen näitä nuori paremmin työelämään. (Lepistö 2015.) Erityisen tärkeää maahanmuuttajataustaisilla nuorilla; joilla ei siis välttämättä verkostoja, joita hyödyntää työn saamisessa ja muutenkin diskriminoidaan työhön ottamisessa.

Tuloksista on nähtävissä, että on hyvin vaikeaa rakentaa tulevaisuutta paikassa, jota ei koe kodikseen ja etenkin, jossa sinua ei nähdä tasa-arvoisena ihmisenä. Maahanmuuttajataustaisilla nuorilla kuluu paljon energiaa ja aikaa sekä voimavaroja etsiessä paikkaansa tästä yhteiskun-

nasta. He pyrkivät tasapainoilemaan kahden erilaisen kulttuurin välillä ja saavat usein muistutusta heidän erilaisuudestaan sekä kuulumattomuudesta tähän yhteiskuntaan. Nämä luovat erilaisia haasteita ja ovat omiaan lisäämään identiteettikriisiä, joka myös vahvasti vaikuttaa opiskeluun. Sen lisäksi tuloksista selviää, että maahanmuuttajataustaiset opiskelijat olivat kaikki kokeneet syrjintää, jolla on myös vaikutusta identiteettiin.

Tuloksista käy ilmi, että sosiaalisten verkostojen tuki korostuu entisestään syrjintäkokemusten kohdalla. Moni toi haastatteluissa sen esille, että ei jaksanut tavallaan enää aktiivisesti välittää ulossulkemisesta ja syrjinnästä, koska ne olivat niin yleisiä. Tämä tarkoitti monille sitä, että he olivat niin turtuneita syrjintään ja yhteiskunnan tuottamaan erilaisuuden kokemukseen, että sillä ei ollut enää "merkitystä". Näitä asioita esille tuoneet kaikki nuoria, jotka olivat joko syntyneet täällä tai alle kouluikäisinä tulleet Suomeen. Näin vaikeassa asiassa on se positiivista, että perheen, läheisten sekä sosiaalisten verkostojen tuki korostui tässä entisestään. He voimaannuttavat ja vahvistavat yksilön tärkeyttä.

Opinnäytetyön tulosten mukaan tulevaisuudessa korostuu yhä enemmän, miten tärkeää on myös kuulla maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kokemuksia ja ääntä sekä ymmärtää kokonaisvaltaisesti, mitkä asiat vaikuttavat maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opiskeluun erityisesti on tärkeää tarkastella sosiaalisten verkostojen vaikutusta.

Haastatteluista nousi vahvasti esille sosiaalisten verkostojen merkityksen ja olisi myös tärkeää, että maahanmuuttajataustaiset opiskelijat mobilisoituisivat ja keskinäinen verkostoituminen näiden asioiden äärelle ja asioiden eteenpäin vieminen. Miten esimerkiksi Suomen muslimiopiskelijat ottaa kantaa asioihin? Tai muut vastaavat organisaatiot? Nämä ovat myös merkityksellisiä vapaa-ajan verkostoja, joiden kautta olisi mahdollista ehkä vaikuttaa asioihin. Syrjintä koskettaa kaikkia opiskelijoita jossakin määrin melko varmasti suoraan tai epäsuoraan vaikka tässä työssä aiheena ei ole syrjintä itsessään niin sosiaaliset verkostot myös tuottavat tukea tilanteissa, joissa muu yhteiskunta sulkee ulos. Tärkeää olisi saada mukaan ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden yhteisöt, kuten metka ja muut opiskelijajärjestöt, sillä syrjiminen ole vain maahanmuuttajien ongelma, vaan yhteiskunnallinen ongelma, johon tulisi jokaisen tahon puuttua. Rasismi koskettaa ei vain kohdetta, vaan myös henkilöä, joka siihen rikokseen syyllistyy, joten muutos tässä täytyy saada myös opiskelijajärjestöjen yleiseen agendaan. Sitä ei voida polarisoida vain maahanmuuttajien asiaksi, mutta aloite siihen voi tulla maahanmuuttajilta.

Aloite voisi lähteä herättämällä keskustelua aiheesta, miten rasismi näkyy, miten se koskettaa? Opiskeluvaiheessa ihmiseen vaikuttaminen on todella tärkeä vaihe, silloin mieli on avoimempi kuin työelämässä. Tarvitaan tietoa siitä, miten ne kokemukset vaikuttavat ja siitä, että antirasismi on jokaisen vastuulla.

Sen lisäksi tarvitaan turvallisia tiloja yhteiskunnassa ja erityisesti korkeakouluissa, jossa mahdollistetaan erilaisia yhteisöjä. Esimerkiksi järjestöt korkeakoulujen sisällä voi tuoda turvaa, mahdollistaa asioiden käsittelyä, antaa voimavaroja ja viedä asioita eteenpäin, jolloin opiskelija voi parhaassa tapauksessa voimaantua. Näissä olemassa oleviin järjestöihin olisi hyvä huomioida esimerkiksi, miten eri taustaiset nuoret saavat tukea haasteisiinsa? Löytävätkö samaistumisen kohteita, mahdollisuuksia jaettuihin kokemuksiin ja vaikka on tärkeää voida käsitellä asioita omien kanssa, siis esimerkiksi etnisentaustan kesken, haasteet yhteiskunnassa eivät ratkeaisilla, lokeroihin tai että jäädään pelkästään omiin kulttuureihin. Tämä voi jopa edesauttaa rasismien lisääntymistä, mutta yhteisön avulla henkilö voi saada tukea ja apua viedä asioita eteenpäin.

Tuloksista selviää, että ennen kaikkea maahanmuuttajataustaiset opiskelijat haluaisivat olla kuten muut saman ikäiset. He toivovat, että heitä ei aina erotettaisi joukosta esimerkiksi maahanmuuttajaleiman avulla. Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden haaveet urasta, perheestä ja tulevaisuudesta, eivät juuri eroa muiden saman ikäisten haaveista. Kuitenkin he joutuvat pohtimaan ja painiskelemaan erilaisten haasteiden kanssa, jotka saattavat liittyä heidän etniseen taustaansa. Opiskelijat toivat esille, että mihin ikinä he menevät heidän, etninen taustansa määrittelee heitä ja usein negatiivisessa mielessä. He toivovatkin, että ulkoisten seikkojen sijasta heistä nähtäisiin muutakin, kuten esimerkiksi persoonallisuus ja ylipäänsä heidän yksilölliset ominaisuutensa. Heidän mukaansa stereotyyppit elävät vahvasti ihmisten mielessä ja media ruokkii tätä omalta osaltaan. Nämä samat asiat selviävät myös Helsingin sanomien artikkelista (Kangasluoma & Parikka 2019).

Tämän opinnäytetyön myötä ja itsekin maahanmuuttajataustaisena koen, että tarvitaan avointa yhteiskuntaa, jossa jokaisen on mahdollista saada ihmisarvoa ilman, että joutuu todistamaan kerta toisensa jälkeen sopivuutensa ja ponnistelusta huolimatta kokemus siitä, että on riittämätön. Sen lisäksi tällä vuosituhannella on korkea aika jättää taakse ajatus siitä, että kaikki maahanmuuttajat ovat iso homogeeninen ryhmä, joiden täytyy ottaa vastuuta toistensa virheistä. Toimivaa yhteiskuntaa rakennetaan osallisuuden ja näkemällä erilaiset ihmiset voimavarana.

Osa haastattelurungon teemoista herättivät kiivasta keskustelua. Yksi näistä oli syrjintäkokemukset. Aihe itsessään herättää erilaisia tunteita eri ihmisissä. Erityisesti, jos on kokenut jonkinlaista syrjintää. Siitä ei ole aina helppo puhua tai löytää oikeanlaisia sanoja. Tämä näkyi näissä haastatteluissa siten, että yhdessä fokusryhmähaastattelussa päästiin syvälle ja jaettiin kokemuksia sekä puhuttiin avoimesti, mitä tämä herätti keskustelijoissa. Toisessa ryhmässä taas aihe oli hankala ja siitä ei syntynyt keskustelua vaan kaikki kertoivat omia kokemuksia ja siihen se jäikin. Tässä viimeisimmässä tapauksessa huomasin, että suurin osa oli vähän ehkä passivoituneita asian suhteen. Sitä vaan todettiin, että tällaista on ja sen kanssa vaan opitaan elämään.

Tällainen rasismien arkipäiväistyminen rasismien kokijan taholta on kuitenkin yleisesti erittäin vahingollinen asia, johon tulisi kiinnittää huomiota. Rasismien kokemukset kuitenkin lamaannuttavat ja vaikuttavat yksilöön ja vaarana ulossulkemiseen, vaikka siihen ollaankin totuttu. Identiteettiä koskevassa keskustelussa tulee kuitenkin esiin, että yhteiskunnan asenteet vaikuttavat voimakkaasti kuuluvuuden tunteeseen.

Vaikka aineistossa moni asia yhdisti haastateltavia, kuitenkin suurin ero oli elämänvaihe ja kokemukset. Kaikki haastateltavat kokivat tämän tutkimuksen tärkeäksi, koska kokivat, että hyvin harvoin kuullaan maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kokemuksia. Haastatteluissa opiskelijat toivat esille sen, miten tärkeää olisi lisätä maahanmuuttajien määrää korkeakouluissa ja tätä kautta on myöhemmin mahdollista sijoittua eri aloille ja vaikuttaa asioihin. Kotouttamisen lisäksi tämä toimisi roolimalleina maahanmuuttajataustaisille lapsille ja nuorille näkemällä eri kulttuureista tulevia aikuisia.

Tänä päivänä kulttuurien moninainen kirjo ja alakulttuurien määrä on mieletön. Tarkoituksena ei ole luoda lokeroivia kulttuuriryhmiä vain päinvastoin oppia niistä pois ja nähdä yksilön vahvuudet ja haasteet, joita tulisi suhteuttaa toimintaympäristöön. Kulttuurin näkökulmasta tarkasteltuna se saattoi vaikuttaa, jopa tunkeilevalta kysyä tuntemattomilta ja ensimmäisen tapaamisen aikana joitakin tiettyjä kysymyksiä. Näitä olivat perhe- ja sukulaissuhteisiin liittyvät kysymykset sekä näiden kautta saatava tuki. Tämä saattoi vaikuttaa siihen, miten haastateltavat vastasivat joihinkin kysymyksiin esimerkiksi joku halusi kertoa tarkkaan perheestään ja heidän taustojaan, kun toinen saattoi vastata selkeästi lyhyesti. Tässä huomasin hyvin ihmisten yksilölliset erot ja, mitä kenellekin asiat merkitsevät. Vaikka korostin haastattelujen alussa, että jokainen sai päättää itse, kuinka paljon osallistuu, niin haastateltavat olivat ystävällisiä ja osallistuivat aktiivisesti keskusteluihin.

Vaikka osa haastattelevista pohti muuttavansa muualle tai ajatus kuulumisesta muualla ei tavallaan aina päde se voi esimerkiksi auttaa nuorta sen suhteen, että voi ajatella muuttavansa sellaiseen yhteiskuntaan myöhemmin, että on olemassa paikka, joka hyväksyy nuoren. Toiselle se voi olla kotimaa, toiselle joku muu konteksti, vaikka sitten USA. Toisaalta se saattaa aiheuttaa myös Suomen näkemistä todella kielteisessä valossa, eli lisätä esimerkiksi ahdistusta, koska henkilö esimerkiksi korostaa itselleen, että Suomi on maailman ainoa maa, jossa kohtaan rasismia ja muualla kaikki on paremmin. Tällöin tällä voi olla vaikutusta myös esimerkiksi opintoihin.

Yksilö ponnistaa sosiaalisista verkostoista ja mahdollistavat turvallisia tiloja käsitellä asioita ihmisten kanssa, joiden kanssa tulee hyväksytyksi omanlaisenaan ja ei tule ulossuljetuksi. Sosiaaliset verkostot myös mahdollistavat jaetut kokemukset, ei tarvitse selitellä, vaan tulee ymmärretyksi. Nämä sosiaaliset verkostot tarjoavat tasavertaisuutta, hyväksyntää, jne. Opiskelijat toivat haastatteluissa monessa kohtaa esille perheiden tarjoaman emotionaalisen tuen ja samanaikaisesti konkreettisen tuen puuttumisen. Jotta vanhemmat pystyisivät tukemaan lapsiaan opinnoissa eikä ainoastaan korkeakouluissa vaan alusta lähtien tarvitaan muutosta monessa palvelussa, jotta vanhemmat saavat tukea ja lisätietoja suomalaisesta koulutusjärjestelmästä.

Vapaa-ajan verkostot paikkaavat osaltaan palveluiden tuottamia vajeita, mutta kulttuurisensitiivisen työtteen kehittäminen on mahdollista. Kaikkea ei voi ymmärtää, mutta kuulemista voi kehittää. Sen kannalta, että jos vaikka nuori, joka on kokenut syrjintää, hakeutuu psykologille, vaikka koulunkäynnin haasteiden vuoksi niin psykologi ei voi ymmärtää useinkaan nuorta,

koska ei ole kokenut samaa ja esim. Ei ymmärrä sanoja, eikä pysty lukemaan tai samastumaan niihin tuntemuksiin, mitä nuori kehollaan ja sanoillaan ilmentää. Psykologi voi esimerkiksi ohittaa jonkin merkityksellisen asian kokonaan, koska kokee sen kiusalliseksi, koska ei ymmärrä asiaa ollenkaan, koska kulttuuri on erilainen eli siis kuitenkin vaikka sosiaaliset verkostot ovat merkityksellisiä, tarvitaan myös ihmisiä, jotka pystyvät tukemaan koulunkäynnissä ja haasteissa julkisella puolella ja palveluiden tarjonnassa. Tässä nimenomaan osittain paikataan palveluiden vajeita sosiaalisilla verkostoilla, koska ei ole sopivia palveluita monikulttuurisille nuorille, mutta myös palvelujärjestelmän taholla tulisi pystyä vastaamaan näihin haasteisiin

7.1 Maahanmuuttajataustainen haastattelija

Tämä on ollut kaiken kaikkiaan henkilökohtainen matka. On ollut voimaannuttavaa tehdä tätä opinnäytetyöntutkielmaa ja saanut mahdollisuuden haastatella samoista lähtökohdista tulevia opiskelijoita, jotka myös hyvin usein painiskelivat samojen haasteiden kanssa. Tämä työ on niille kaikille ihmisille, jotka haluavat ymmärtää paremmin, millaista on olla maahanmuuttajataustainen opiskelija ja erityisesti maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille, jotka etsivät omaa paikkaansa tässä yhteiskunnassa. Tahdon omalta osaltani luoda uskoa heihin, että kyllä se oma paikka vielä löytyy. Joskus se tie sinne voi olla kivinen ja mutkainen, joka sitten helpottaa ajan myötä tai näin ainakin toivon. Ihminen on kokonaisvaltainen ja myös opiskeluihin heijastuu yksilön muu elämä ja kokemukset. Tämä selviää myös tämän opinnäytetyön tuloksista.

Pitkin tätä tutkimustyöskentelyä prosessoin ja kävin läpi omia kokemuksia näistä teemoista peilaten niitä aineistoon. Monessa kohtaa pystyin niin hyvin samaistumaan näiden opiskelijoiden kokemuksiin. Uskon, että tämä on auttanut havainnoimaan ja tarkastelemaan aineistoa kriittisesti, ei ainoastaan tutkimustyönä vaan myös arkena, jossa moni meistä joutuu valitettavasti elämään. Tästä tekee erityisen vaikeaa monelle se, että emme valinneet syntyä tai muuttaa alle kouluikäisinä vieraaseen maahan ja uskon, että myös vanhemmille se on ollut erityisen vaikea paikka.

Tässä opinnäytetyön tutkielmassa mahdollistettiin maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden reflektoida ja tarkastella vapaa-ajan sosiaalisten verkostojen vaikutusta opiskeluun. Samalla pääsin itsekkin pohtimaan teemoja niin tutkijan kuin maahanmuuttajataustaisen opiskelijan nä-

kökulmasta. Opinnäytetyön aiheen valintaan vaikutti halu ja tarve tuoda maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden omaa ääntä. Se on myös vaikuttanut siihen, miten asioista on keskusteltu haastattelujen aikana sekä, miten kirjoitan näistä asioista tässä opinnäytetyöraportissa.

Puhun syrjinnästä suoraan, enkä hyväksy minkäänlaista rasismia, jota valitettavasti iso osa meistä maahanmuuttajataustaisista kohtaa lähes päivittäin. Se vaikuttaa kokonaisvaltaisesti ja suoraan toimintakykyyn. Jos halutaan ymmärtää maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opiskelua estäviä asioita, täytyy ryhtyä ja uskaltaa alkaa puhumaan erityisesti syrjinnästä ja rasismista, jota on omien kokemusteni mukaan yksilö- ja erityisesti rakennetasolla.

Tämän hetkinen ilmapiiri Suomessa sallii ja mahdollistaa syrjinnän ja rasismin kukoistuksen. Esimerkiksi poliittinen ilmapiiri vaikuttaa sekä vaikeus ja haluttomuus käsitellä ja rasismista rasismista nimellä, otetaan usein loukkauksena rasisti –sana.

Rasismia ei voi ymmärtää, ellei ole joutunut sen kohteeksi. Rasismi haavoittaa syväälle ja jättää arvet, jotka vaikuttavat kokonaisvaltaisesti elämän eri osa-alueilta sekä valintoihin, joita tekee.

Syrjintä oli yksi haastattelujen teemoista. Haastavuuden vuoksi se yhdisti itseäni haastateltaviin ja syvensi luottamusta haastatteluissa. Syrjinnästä puhuminen ihmisen kanssa, jolla on kokemuspintaa syvempää tietoa aiheesta helpottaa sen käsittelemistä sekä siitä puhumista.

Pitkin tätä opinnäytetyöntutkielman tekemistä olen itsekin kohdannut ihmettelyä siitä, miten maahanmuuttajataustaisena opiskelen maisteritasolla. Tämä on minusta ollut todella loukkaavaa, vaikka ihmettelijät eivät välttämättä ole suoranaisesti tarkoittaneet sitä ja tämä kysymys on saatettu esittää tavallaan hyvällä intentiolla, jossa minun saavutukseni nähdään niin sanottuna positiivisena poikkeamana, jossa kuitenkin on läsnä asenteellinen pohja-ajatus siitä, että maahanmuuttajataustainen ei yleensä yllä tuollaiseen tulokseen.

Toisaalta minulta on myös suoraan kysytty, miten olen päässyt noin pitkälle? Tällaisissa keskusteluissa olen kokenut, että olen kysyjän mielestä ylittänyt niin sanotun ”maahanmuuttajalle sopivan yhteiskunnallisen position”, jonka kysyjä kokee olevan väärin. Itse kuitenkin koen, että en ole vielä päässyt kovinkaan pitkälle. Olen myös havainnut useiden kokemusten kautta, että ihmisillä tuntuu olevan valmiiksi ”tietoa” minusta, koska satun olemaan maahanmuuttajataustainen nainen. Esimerkkinä voin antaa sen, että vapaa-ajalla minulle puhutaan hitaasti ja lapsentahtisesti. Usein myös koen, että minun kykyäni osallistua aktiivisesti ja tasavertaisesti yh-

teiskunnalliseen keskusteluun, esittämään valideja argumentteja ja perustelemaan kantani, kyseenalaistetaan. Näissä kokemuksissa korostuu se, kuinka minut ja muut maahanmuuttajataustaiset nähdään edelleen yhtenä samana massana, ei yksilöinä.

Vaikka nämä kokemukset todella turhauttavat niin ne myös ovat yksi syy, miksi koin alun perinkin tutkielmani aiheen merkitykselliseksi. Omassa tutkijan työssäni haluan nostaa esiin maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ajatuksia, kuulla heitä, vertaisiani. Koko työ on paljon muutakin kuin lopputyö, se on asenne, jolla lähdin tutkielmaa tekemään. Se kantaa sisällään tasavertaisen mahdollisuuden kohtaamiseen ja halun kuulla, mutta se on myös tutkijaminältä asioita tutkiville siitä, miten merkityksellistä on kuulla heitä, joiden puolesta useimmiten puhutaan.

7.2 Eettinen reflektointi

Haastattelujen kautta huomasin, että opinnäytetyön aihe nostatti välillä tunteita pinnalle ja täytyi olla herkkä tilanteille. Välillä fokusryhmähaastatteluissa nousi keskustelun yhteydessä erilaisia kysymyksiä, joita kenelläkään ei ollut vastauksia niihin. Näitä olivat esimerkiksi, tuleeko Suomesta koskaan monikulttuurinen maa, jossa aidosti nähdään kaikkia ihmisiä tasavertaisina ja muualta tulleelle tulee kokemus paikasta, jota voi kutsua kodiksi.

Sen lisäksi syrjintäkokemukset herättivät erilaisia tunteita, vaikka haastatteluista pystyi havaitsemaan, että moni käsittelee ja elää syrjinnän kanssa. Siinä tilanteessa pystyi kuitenkin havaitsemaan, minkälaista kipua se voi tehdä ja vaikuttaa mieleen. Haastattelujen aikana pystyi näkemään ilmeistä ja elekielestä, jotka kertovat kivusta liittyen syrjinnäkokemuksiin. Tätä elekieltä, jota voi ymmärtää vain toinen syrjintää kohdannut. Tämä myös synnytti luottamuksen haastateltavien kanssa.

Opinnäytetyössä on huomioitu hyvien tutkimusten eettiset periaatteet, joiden mukaisesti haastateltavien anonymiteetti sekä toiveet ovat huomioitu. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kaikki haastateltavat eivät halunneet tuoda esille omaa kulttuuritaustaa ja tätä on myös kunnioitettu aineiston analysoinnissa.

Nämä nuoret aikuiset maahanmuuttajataustaiset opiskelijat painiskelevat monien haasteiden kanssa ns. tavallisten nuorten aikuisten elämän haasteiden lisäksi. Heidän erityispiirteensä liittyivät omaan identiteettiin, kieleen, kahden kulttuurin välissä elämiseen. Haastatteluissa oli havaittavissa se, että tämä vei heiltä hurjasti voimia ja energiaa. Ymmärtämällä ja tiedostamalla näitä asioita päästään luomaan luottamuksellinen suhde opiskelijoihin, joka sitten mahdollistaa avoimen vuorovaikutuksen.

Vaikka haastattelujen ydin asia oli kuulla maahanmuuttajataustaisten korkeakouluopiskelijoiden kokemuksia ja ajatuksia vapaa-ajan sosiaalisten verkostojen merkityksestä opiskeluun ja luonnollisesti keskiössä oli näiden opiskelijoiden tausta, ei kiinnitetty liikaa huomiota maahanmuuttajuuteen vaan haastattelut tehtiin kohtaamalla ennen kaikkea ihminen ihmistä ja oman taustan vuoksi oli luontevaa asettua samalle viivalle ja ymmärtää näiden opiskelijoiden kokemuksia. Koen, että haastatteluaineiston kattavuutta mahdollisti juuri yhdistävä tekijä, joka oli maahanmuuttajatausta.

Tämän tutkimuksen kautta huomaa, että tarvitaan lisää tutkimuksia maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kokemuksista ja suuremmalla otannalla. Tätä kautta ja tiedon lisäämisen avulla on mahdollista normalisoida monia asioita, jotka nähdään poikkeuksina esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden vähyyys korkeakoulussa.

Pystyin samaistumaan maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kokemuksiin näin itsekkin maahanmuuttajataustaisena opiskelijana ja tämä ollut varmasti yksi ratkaiseva tekijä ja, joka muutti koko dynamiikkaa. Tämän vuoksi jokainen haastattelu on ollut arvokas kohtaaminen yksilöiden kanssa, joita kaikkia yhdistää olla vähemmistönä tässä yhteiskunnassa. Tämä on myös helpottanut luottamuksen syntymistä ja haastatteluiden avoimuutta. Haastatteluista pystyi näkemään, että nämä asiat ovat niitä, jotka tuovat ihmisiä yhteen ja yksikin haastateltava toi sen hyvin esille, että onneksi ei ole yksin vaikka jotkut asioista ovat vaikeita eikä toivo sitä kenellekään.

Kuten mikä tahansa kokemus, joka tuo ihmisiä yhteen ja luo yhteenkuuluvuuden tunnetta niin tässäkin työssä se oli, mikä edisti ja mahdollisti näin kattavan aineiston. Uskon, että tulokset olisivat erilaiset, jos tutkijana olisi ollut esimerkiksi kantaväestöön kuuluva. Syrjintä ja ulkopuolisuuden kokemukset vievät usein ihmisiä yhteen, jotka ovat kokeneet saman asian ja näin syntyy erilainen luottamussuhde. Tämän vuoksi haluan kiittää jokaista opiskelijaa, joka auttoi ja

mahdollisti tämän työn. Haastattelujen kautta saatiin arvokasta tietoa, jota toivon, että moni voi hyödyntää ja laajentaa näkemystään maahanmuutosta ja erityisesti maahanmuuttajataustaisista korkeakouluopiskelijoista. Taustasta huolimatta olemme ennen kaikkea tavallisia ihmisiä, jotka elävät tavallisen ihmisen elämää.

Lähteet

Painetut

Alitolppa-Niitamo, A. Leinonen, E. 2013. Perhe, nuoret ja maahanmuutto. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A. Fågel, S. Säävälä, M (toim.) Olemme muuttaneet- ja kotoudumme maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. 96-101. Helsinki: Väestöliitto

Alitolppa-Niitamo, A. Säävälä, M. 2013. Teoksesta Alitolppa-Niitamo, A. fågel, S. Säävälä, M. (toim.) Olemme muuttaneet- ja kotiudumme. 5-7. Helsinki: Kirjapaino Fram

Alitolppa-Niitamo, A. 2010. Perheen akkulturaatio ja sukupolvien väliset suhteet. Teoksessa Martikainen, T. Haikkola, L. (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. 2010. 45-125. Helsinki: Hakapaino

Havi, M. Lätti, M. Westman, A-L. Hiltunen S. 2012. Maahanmuuttajan matka suomalaiseen yhteiskuntaan. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. 15-17. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu

Holvikivi, J.2011. Opettaja ja opiskelija uudessa kulttuurissa. Teoksessa Laasonen, M. Keränen P. (toim.) Puurtajasta uranuurtajaksi- Uusia väyliä maahanmuuttajien ammattikorkeakouluopintoihin ja urakehitykseen. Helsinki: Libris Oy.

Keskinen, S., Vuori, J., Hirsiaho, A. 2012. Monikulttuurisuuden sukupuoli: kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. 16-17. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Kiviniemi, K.2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. Valli, (toim.) ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 70-73. Juva: WS Bookwell Oy.

Laine, T.2010. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksesta Aaltola, J. Valli, R. (toim.) ikkunoita tutkimusmetodeihin II- näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. WS Bookwell Oy. Juva
Leinonen, E. 2013. Perheen sukupolvisuhteet ja kotoutuminen nuorten näkökulmasta. 28-30. Helsinki: Edita Prima Oy.

Martikainen, T. Haikkola, L. 2010. Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Hakapaino.

Martikainen, T. Sintonen, T. Pitkänen, P. Ylirajainen kulttuuri. 2006. Teoksessa Martikainen, T. (toim.) Ylirajainen liikkuvuus ja etniset vähemmistöt Etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Helsinki: Hakapaino Oy.

Peltola, M. 2010. Ulossuljettu keskiluokka? Maahanmuuttajataustaiset nuoret, perhe ja yhteiskunnallinen asema. Teoksessa Martikainen, T. Haikkola, L. (toim.) maahanmuutto ja sukupolvet. 66-113. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuudenseura & Nuorisotutkimusseura.

Peltola, M. 2014. Kunnollisia perheitä. Maahanmuutto, sukupolvet ja yhteiskunnallinen asema. 11-236. Väitöskirja. Nuorisotutkimusverkosto.

Parkkonen, V. Metsänen, R. Wernick, E. Linkola, J. Nenonen-Andersson, B. 2011. Laasonen, M. Keränen, P. (toim.) Ammattikorkeakouluopintoihin valmentavan matkassa. Helsinki: Libris Oy

Suomen ylioppilaskuntien liitto 2019. Suomi ja agenda 2030- kansalaisjärjestöjen seurantarapotti. 05/2019.

Teräs, M. Lasonen, J. Sannino, A. 2010. Maahanmuuttajien lasten siirtymät koulutukseen ja työelämään. Teoksesta Martikainen, T. Haikkola, L. (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. 85-89. Helsinki: Hakapaino

Tuomi, J. Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 39-88. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilkuna, A-M 2011. Teoksessa Laasonen, M. Keränen, P. (toim.) Puurtajasta uranuurtajaksi. Helsinki: Libris Oy.

Sähköiset

Aalto, A-M. M, Elovainio, Heponiemi, T. Hietapakka, L. Kuusio, H. Lämsä, R. 2013. Ulkomaalais-taustaiset lääkärin ja hoitajat suomalaisessa terveydenhuollossa, haasteet ja mahdollisuudet. Raportti 07/2013. Viitattu 2.5.2019. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104416/URN_ISBN_978-952-245-857-5.pdf?sequence=1

Ansala, L. Hämäläinen, U. Sarvimäki, M. 2014. Integroitumista vai eriytymistä? Maahanmuuttajalapsen ja nuoren Suomessa. Viitattu 20.5.2019. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/45401/Tyopapereita56.pdf>

Ansala, L. Hämäläinen, U. Sarvimäki, M. 2019. Age at arrival, parents and neighborhoods: understanding the educational attainment of immigrant's children. Viitattu 10.6.2019. <https://academic.oup.com/joeg/advance-article-abstract/doi/10.1093/joeg/lbz017/5525248?redirectedFrom=fulltext>

Haikkola, L. 2012. Monipaikkainen nuoruus toinen sukupolvi, transnationaalisuus ja identiteetit. Väitöskirja. Sosiaalitieteiden laitos. Helsingin yliopisto. Viitattu 1.7.2019. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/36449/monipaik.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hyvärinen, S. Erola, J. 2011. Perhetaustan vaikutus toisen polven maahanmuuttajien koulutautumiseen Suomessa. Mahdollisuuksien tasa-arvo stressitestissä? Viitattu 1.6.2019 <http://www.stakes.fi/yp/2011/6/hyvarinen.pdf>

Kangasluoma, E. Parikka, V. 2019. Miten maahanmuuttajien asema on muuttunut viime aikoina: ”Maahanmuuttajilla on joko kiitollisen uhrin tai vaarallisen rikollisen rooli”. Helsingin sanomat. Viitattu 20.8.2019. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006199676.html>

Kulttuuri-identiteetti & kasvatus. 2014. Kulttuuriperintökasvatus kotoutumisen tukena. Viitattu 1.7.2019. http://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/monikulttuurisuus_kansio/Kulttuuri-identiteetti_ja_kasvatus.pdf

Laasonen, M. Keränen, P. 2011. Puurtajasta uranuurtajaksi- uusia väyliä maahanmuuttajien ammattikorkeakouluopintoihin ja urakehitykseen. Viitattu 15.3.2019. https://www.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/TK/met_puurtajasta_uranuurtajaksi.pdf

Larja, L. Sutela, H. Witting, M. 2015. Ulkomaalaistaustaiset nuoret jatkavat toisen asteen koulutukseen suomalaistaustaisia harvemmin. Viitattu 12.5.2019. https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-11-02_001.html#ulkomaalaistaustaisitanuoristaakuisistakorkeakoulutettujalähespuolet

Lepistö, J. 2015. Korkeakoulutetut maahanmuuttajat karkaavat ulkomaille- ”Tämä on hukkainvestointi”. Viitattu 15.9.2019. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/korkeakoulutetut-maahanmuuttajat-karkaavat-ulkomaille-tama-on-hukkainvestointi/5310378#gs.1akoi2>

Levels, M. Dronkers, J. 2006. Do school segregation and school resources explain region-of-origin differences in the mathematics achievement of immigrant students? Viitattu 1.8.2019. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13803610701743047?journalCode=nere20>

Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi- kipupisteet ja toimenpide-esitykset II. 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja. Viitattu 10.3.2019. <https://minedu.fi/documents/1410845/4240776/maahanmuuttoraportti.pdf>

Mäkö-Maahanmuuttajaopiskelijan ääni: kokemuksia opintopolusta. Laurea. Viitattu 15.7.2019. <https://www.laurea.fi/hankkeet/m/maahanmuuttajaopiskelijan-aaeni-kokemuksia-opintopolusta/>

Mäntyranta, T. Kaila, M. 2012. Fokusryhmähaastattelu. Viitattu 12.6. <http://www.ebm-guidelines.com/xmedia/duo/duo97349.pdf>

Myrskylä, P. 2013. Viitattu 17.8.2019. <https://tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2013/osa-maahanmuuttajista-tyollistyy-hyvin-osa-opiskelee/?listing=simple>

Piironen, K. 2017. Maahanmuuttajien koulutustarpeet osana korkeakoulujen kansainvälistymistä. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 10.8.2019. https://www.hamk.fi/wp-content/uploads/2018/08/Maahanmuuttajien-koulutustarpeet_Piironen.pdf

Pitkänen, P.2014. Kosmopoliittinen identiteetti. Kulttuuriperintö- kasvatuksen tavoitteena. 2014

Punainen Risti. 2012. Keskeiset käsitteet. Viitattu 10.9.2019. <https://www.eirasismille.fi/sialto/keskeiset-kasitteet>

Ruuskanen, P. 2001. Sosiaalinen pääoma- käsitteet, suuntaukset ja mekanismit. Viitattu 15.3.2019 <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/148499/t81.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Viitattu 15.5.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Suomen mielenterveys ry. Viitattu 15.8.2019. <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/identiteetti-kuka-mina-olen>

Sutela, H. Larja, L. 2015. Ulkomaalaistaustaisessa väestössä paljon korkeasti ja paljon matalasti koulutettuja. Tilastokeskus. Viitattu 10.7.2019. https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-11-02_002.html

Yhdenvertaisuus.fi. Viitattu 5.6.2019. <https://yhdenvertaisuus.fi/etusivu>

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. Viitattu 2.6.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

YK ihmisoikeussopimukset. Viitattu 5.6.2019. <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/ihmisoikeudet>

Kuviot

Kuvio 1: Akkulturaatioon vaikuttavat tekijät

Kuvio 2: Integraation eri ulottuvuudet

Kuvio 3: Opinnäytetyön aikataulu

Kuvio 4: Tutkimustulokset teemoittain

Taulukot

Taulukko 1: Haastattelujen tunnistees

Taulukko 2: Oleelliset teemat

Liitteet

Liite 1: Haastattelukutsu

Liite 2: Suostumus haastatteluun

Liite 3: Haastattelukysymykset

Liite 1: Haastattelukutsu

Kutsu haastatteluun

Hei,

olen Amina Mohamed ja opiskelen Laureassa YAMK-sosionomin tutkintoa. Teen opinnäytetyöni Laurean Maahanmuuttajaopiskelijan ääni- hankkeessa. Hanke on opetushallituksen rahoittama (2018-2020). Hankkeessa keskitytään tutkimaan, mitkä asiat sujuvoittavat ja helpottavat maahanmuuttajien kotoutumista koulutuksen kautta. Hankkeessa edistetään maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan koulutuksen näkökulmasta. Hankkeessa ovat mukana Laurea ammattikorkeakoulun lisäksi Omnia, Luksia ja Point College.

Opinnäytetyöni tavoitteena on kuulla maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ääniä ja kokemuksia siitä, mitä merkitystä vapaa-ajan sosiaalisilla verkostoilla on opiskeluun. Ryhmä- ja yksilöhaastatteluissa tulen kysymään mm. mitä sosiaaliset verkostot mm. perhe, sukulaiset ja ystävät merkitsevät opiskelijalle, minkälaista tukea saa sosiaalisilta verkostoilta, mitä odotuksia sosiaalisilla verkostoilla on opiskeluun liittyen. Etsin haastateltavia. Haastattelu kestää n. 2h.

Haastattelut suoritetaan viikolla 21.

Haastatteluihin voi ilmoittautua 15.5.2019 saakka s-postitse: amina.abdullahi.mohamed(at)student.laurea.fi

T.Amina

Liite 2: Suostumus haastatteluun

Suostumus Haastatteluun

Hei,

olen Amina Mohamed ja opiskelen Laureassa YAMK-sosionomin tutkintoa. Etsin haastateltavia ryhmähaastatteluihin. Opinnäytetyöni tavoitteena on kuulla maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ääniä ja kokemuksia siitä, mitä merkitystä vapaa-ajan sosiaalisilla verkostoilla on opiskeluun. Ryhmä- ja yksilöhaastatteluissa tulen kysymään mm. mitä sosiaaliset verkostot mm. perhe, sukulaiset ja ystävät merkitsevät opiskelijalle, minkälaista tukea saa heiltä ja, mitä odotuksia heillä on opiskeluun liittyen. Haastattelu kestää n. 2h. Haastattelut suoritetaan viikolla 21 Laurean tiloissa.

Teen opinnäytetyöni osana Laurean Maahanmuuttajaopiskelijan ääni- hanketta. Hanke on opetushallituksen rahoittama (2018-2020). Hankkeessa keskitytään tutkimaan, mitkä asiat sujuvoittavat ja helpottavat maahanmuuttajien kotoutumista koulutuksen kautta. Hankkeessa edistetään maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan koulutuksen näkökulmasta. Hankkeessa ovat mukana Laurea ammattikorkeakoulun lisäksi Omnia, Luksia sekä Point College.

Kerään aineistoa ryhmä- ja yksilöhaastatteluilla. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja voit itse päättää, kuinka paljon osallistut.

Haastatteluista nousseet asiat ja tulokset käytetään ainoastaan opinnäytetyön materiaalina anonymisti. Aineistoa analysoidaan ja haastatteluista poistetaan kaikki tunnistettavuus tiedot (nimi, paikat, henkilötiedot). Haastattelussa käytetään nauhoitusta litteroinnin tueksi. Käytön jälkeen aineistoa tuhotaan asianmukaisesti.

Suostun ryhmähaastatteluun:

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Paikka ja päiväys

Liite 3: Haastattelukysymykset

Taustatiedot

Kerro itsestäsi (ikä, sukupuoli, tausta)

Identiteetti

Minkämaalainen koet olevasi?

Minkälaiset asiat ovat tärkeitä sinulle? miksi?

Miten nämä tärkeät asiat vaikuttavat opiskeluun?

Kuvaile omaa identiteettiä kolmella sanalla

Sosiaaliset verkostot

Minkälaisia sosiaalisia verkostoja sinulla on vapaa-ajalla?

Kuulutko johonkin seuraavista yhteisöistä?

Työyhteisö?

Harrastustoiminta?

Muu yhteisö? Mikä?

Mitä sosiaaliset verkostot tuovat elämääsi?

Perhe

Keitä kuuluvat perheeseesi?

Mitä perhe merkitsee sinulle?

Onko perheessäsi korkeakoulussa opiskelleita? Jos on kuka tai ketkä?

Saatko vanhemmiltasi tukea opiskeluun? jos saat, mitä tukea?

Kuinka tuttua korkeakoulujärjestelmä on perheellesi?

Mitkä olivat perheesi toiveet tutkinnon valintaan?

Entä vaikuttiko se koulutusvalintaasi?

Mitä tukea toivot perheeltäsi?

Sukulaiset

Asuuko sukulaisiasi Suomessa?

Minkälainen suhde sinulla on heihin?

Kuinka usein tapaatte?

Minkälaista tukea saat heiltä opiskeluun liittyen?

Ystävät

Mitä ystävät merkitsevät sinulle?

Saatko tukea ystäviltäsi opiskeluun liittyen? Jos saat, minkälaista?

Annatko itse tukea ystävillesi? Minkälaista?

Entä minkälaista tukea toivoisit heiltä saavasi?

Arki

Kuvaile, millaista sinun elämäsi on Suomessa tällä hetkellä?

(mitä teet arkipäivinä ystävien, perheen ja sukulaisten kanssa, harrastuksissa, viranomaisten kanssa, vapaa-aikana, miten liikut jne.)

Odotukset, opiskelua edistävät ja estävät asiat

Mitä opiskelu merkitsee sinulle? entä sinun perheellesi? sukulaisille? ystäville?

Minkälaisia odotuksia sinulla on opiskelusta? Entä perheellä? sukulaisilla? ystävillä?

Miten perheesi odotukset vaikuttavat opiskeluusi?

Mitkä asiat edistävät opiskeluasi?
Entä mitkä asiat hidastavat tai ovat esteenä opiskelulle?
Mitä tulevaisuuden suunnitelmia sinulla on?

Syrjintäkokemukset

Oletko kokenut syrjintää? jos olet, missä?
Minkälaista syrjintää olet kokenut?
Miten se on vaikuttanut elämääsi?
Onko se vaikuttanut opiskeluun? Miten?
Oletko saanut apua siihen? Jos olet mistä?